

Bulletin

2025/3.

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
MELLETT MŰKÖDŐ
ÁLLANDÓ VÁLASZTOTTBÍRÓSÁG

ARBITRATION COURT ATTACHED TO THE
HUNGARIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA MELLETT MŰKÖDŐ

ÁLLANDÓ VÁLASZTOTTBÍRÓSÁG

ARBITRATION COURT

ATTACHED TO THE HUNGARIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

BULLETIN

2025/3.

Felelős szerkesztő: Dr. Berzeviczi Attila

Kiadó neve, székhelye:

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, 1054 Budapest, Szabadság tér 7.

Kiadásért felelős személy: Csókay Ákos

ISSN 3058-633 (Online)

Szerkesztőbizottság:

Dr. Berzeviczi Attila

Prof. Dr. Boóc Ádám

Dr. Schmidt Richárd

Tartalom

2025/3.....	2
Előszó.....	4
Dr. Fenyőházi András – Dr. Rajkai Bence A MUNKATERÜLET FIZIKAI ADOTTSÁGAIVAL KAPCSOLATOS JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK ALAPKÉRDÉSEI A MAGYAR POLGÁRI JOG RENDSZERÉBEN, VALAMINT A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI JOGGYAKORLATBAN	5
Elméleti és gyakorlati megfontolások alternatív vitarendezők számára	5
EXKURZUS: A pótmunka szabályainak alkalmazhatósága / alkalmazhatatlansága a talajkockázatokkal összefüggésben, az elhatárolás elvei	19
Dr. Bán Dániel A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI SZERZŐDÉSEK SAJÁTOSságAIRÓL	21
Dr. Berzeviczi Attila JELENTÉS AZ UNCITRAL II. MUNKACSOPORT 2025. OKTÓBERI ÜLÉSSZAKÁN MEGVITATOTT KÉRDÉSEKRŐL.....	34
Dr. Korózs Péter	47
SZEPTEMBERI VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI HÉTVÉGE BUDAPESTEN	47
Bírósági határozatok	51
Pécsi Ítéltábla Pkf.111.25.039/2022/2. számú végzése	51
<i>(a végrehajtási lap kiállításának együttes feltételeiről)</i>	51
Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság - 13/2016/B15.....	56
Az Európai Unió Bírósága által hozott ítélet a C-600/23. sz. ügyben	60
Bulletin – A Kereskedelmi Választottbíróság online folyóirata Felhívás Szerzőknek	89

Előszó

A Bulletin jelenlegi száma két fontos tanulmányt tartalmaz: az egyik az infrastrukturális kivitelezésekkel kapcsolatos jogvitákban jelentkező költség és kockázatelosztási mechanizmusok kérdéskörét járja körül, a másik pedig a választottbírói szerződése sajátosságait vizsgálja.

Minden évben kétszer ülésezik az UNCITRAL (az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága) választottbíráskodással foglalkozó munkacsoportja, a 2. munkacsoport. Az őszi ülészen megvitatott legfontosabb kérdések a New York-i Konvenció értelmező kiegészítése és az UNCITRAL Modelltörvény, valamint az UNCITRAL Mintaszabályzat módosítására vonatkozó javaslatok, melyek az elektronikus választottbírói ítélet végrehajthatóságának kérdésköre köré csoportosulnak.

Az idei év szeptemberének utolsó hétvégéjén Budapest különleges szerepet töltött be a közép-kelet-európai választottbíráskodás életében, otthont adva számos rangos nemzetközi választottbírói eseménynek, konferenciának, melyekről rövid összefoglalót közlünk.

Felülvizsgálhatják-e nemzeti bíróságok a Sport Választottbírói által hozott ítéleteket? – Az Európai Bíróság ítéletében fontos hatásköri kérdéseket tisztáz. Az Európai Unió Bírósága C-600/23. számú Royal Football Club Seraing ügyben hozott ítéletében a Bíróság hozott olyan döntést, amely komoly vitákat generál jogi körökben, ezért fontosnak találjuk ennek az ítéletnek a bemutatását.

Dr. Fenyőházi András ²– Dr. Rajkai Bence³

A MUNKATERÜLET FIZIKAI ADOTTSÁGAIVAL KAPCSOLATOS JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK ALAPKÉRDÉSEI A MAGYAR POLGÁRI JOG RENDSZERÉBEN, VALAMINT A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI JOGGYAKORLATBAN

Elméleti és gyakorlati megfontolások alternatív vitarendezők számára

-
1. A vállalkozási szerződésekre főszabály szerint irányadó költség- és kockázatelosztási elvek és mechanizmusok
 2. Kivételek a vállalkozó általi költség és kockázatviselés főszabálya alól: amikor a vállalkozó mentesülhet az eredeti feltételek alól
 3. Speciális kivétel: a többletmunka előre nem látható költségére vonatkozó térítési kötelezettség
 4. Joggyakorlat(ok) általános vizsgálata
 - 4.1. Talajkockázatok a magyar gyakorlatban
 - 4.2. A talajkockázatokkal kapcsolatos nemzetközi gyakorlat összehasonlító elemzése
 - 4.2.1. Egyesült Királyság
 - 4.2.2. Franciaország
 - 4.2.3. Németország és Olaszország
 5. Következtetések
- EXKURZUS: A pótmunka szabályainak alkalmazhatósága / alkalmazhatatlansága a talajkockázatokkal összefüggésben, az elhatárolás elvei*
-

² Dr. Fenyőházi András a CERHA HEMPEL Dezső és Társai Ügyvédi Iroda partnere (építési jog, vitarendezés) és a constructionpapers.hu online folyóirat főszerkesztője.

³ Dr. Rajkai Bence a CERHA HEMPEL Dezső és Társai Ügyvédi Iroda szenior ügyvédje (építési jog, vitarendezés) és a constructionpapers.hu online folyóirat szerkesztője.

AZ INFRASTRUKTURÁLIS KIVITELEZÉSEKKEL KAPCSOLATOS JOGVITÁK IGEN GYAKORI TÉMÁJA, HOGY A SZERZŐDÉSBEN VÁLLALT KOCKÁZATOKAT MEGHALADÓ KÖRÜLMÉNYNEK TEKINTHETŐ-E A MUNKATERÜLET GEOLÓGIAI ADOTTSÁGAIBÓL EREDŐ AKADÁLYOZTATÁS ÉS A KAPCSOLÓDÓ TÖBBLETKÖLTSÉG VISELÉSE (ÚN. „*GROUND RISK*” – TALAJKOCKÁZAT). A KÉRDÉS SZAKSZERŰ MEGÍTÉLÉSE EGYSZERRE IGÉNYLI A SZERZŐDÉSRE FŐSZABÁLY SZERINT IRÁNYADÓ KÖLTSÉG- ÉS KOCKÁZATELOSZTÁSI MECHANIZMUSOK ELEMZÉSÉT, VALAMINT AZ AZOK ALÓLI KIVÉTELEK RÉSZLETES VIZSGÁLATÁT. TEKINTETTEL ARRA, HOGY A TÖBBLETMUNKA ELŐRE NEM LÁTHATÓ KÖLTSÉGÉVEL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYI RENDELKEZÉSEK MAGUK IS MINTEGY KIVÉTELSZABÁLYKÉNT ÉRVÉNYESÜLNEK – AZ ÁLTALÁNOSAN IRÁNYADÓ *PACTA SUNT SERVANDA* ÉS A TELJESÍTŐ FÉL (KÜLÖNÖSEN AZ ÁTALÁNYDÍJAS VÁLLALKOZÓ) ÁLTALI KÖLTSÉGVISELÉS ÁLTALÁNOS SZABÁLYA ALÓL –, ÍGY E GENERÁLIS JOGELVEK ELEMZÉSE SEM MEGKERÜLHETŐ.

Ennek megfelelően az alábbi tárgykörök vizsgálata tűnik megkerülhetetlennek a téma analitikus, de egyúttal konklúzív feldolgozásához:

- a vállalkozási szerződésekre főszabály szerint irányadó költség- és kockázatelosztási mechanizmusok;
- a főszabályok alóli kivételek;
- a többletmunkával kapcsolatos rendelkezések;
- a fenti kérdések elemzéséből levont következtetések alapján a többletköltség-igények elbírálásakor irányadó szempontok megállapítása.
- többletmunka, többletköltség, előreláthatóság, talajkockázat, pótmunka

1. A vállalkozási szerződésekre főszabály szerint irányadó költség- és kockázatelosztási elvek és mechanizmusok

A vállalkozó tipikusan a rendelkezésre bocsátott tervek, valamint a helyszíni körülményekre és talajviszonyokra is kitérő ismertető anyagok alapján teszi meg ajánlatát, és szinte minden alkalommal köteles kijelenteni, hogy a kapott terveket és egyéb dokumentumokat, továbbá a helyszín sajátosságait saját felelősségre megismerte, a megvalósítási lehetőségeket ellenőrizte.

E szokásos szerződéses kikötések és a vonatkozó jogszabályi rendelkezések⁴ alapján kijelenthető, hogy főszabály szerint a vállalkozó viseli annak a kockázatát, hogy a műszaki tartalom a tényleges körülmények között, az előzetesen kalkulált költségekből megvalósítható-e.⁵ Ez az irányadó jogszabályi rendelkezések értelmében azt jelenti, hogy a vállalkozó az eredmény elmaradását akkor sem mentheti ki,⁶ illetve nem várt költségeinek megtérítését akkor sem követelheti,⁷ ha a tőle elvárható gondossággal járt el, de ennek ellenére nem volt megvalósítható a létesítmény az előírtak

⁴ Elsődlegesen lásd: Ptk. 6:245. § (1) bekezdése

⁵ Az átalánydíjazással szerződő vállalkozók kockázatviselésével és a Ptk. 6:245. § (1) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban lásd: KEMENES ISTVÁN: *Az építési vállalkozási szerződések*. Budapest, CompLex, 2008. 24.: „A műszaki szükségességből felmerülő többletköltségek kockázatát a kivitelező – ésszerű határok között – magára vállalja, ezért azokat általában a megrendelőre nem háríthatja.”

⁶ Mivel a vállalkozókat eredményfelelősség terheli a Ptk. 6:238. §-a és 6:245. § (3) bekezdése alapján, szemben a megbízottakkal, akik esetében szerződésszegést nem lehet megállapítani, ha az elvárható gondosságot tanúsították a Ptk. 6:272. §-a és 6:276. §-a értelmében.

⁷ Ptk. 6:245. § [A vállalkozói díj] (1) „Ha a felek átalánydíjban állapodtak meg, a vállalkozó az átalánydíjon felül a pótmunka ellenértékét igényelheti, a többletmunka ellenértékének megtérítésére nem jogosult. A megrendelő köteles azonban megtéríteni a vállalkozónak a többletmunkával kapcsolatban felmerült olyan költségét, amely a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható.”

szerint az eredeti költségkeretből.⁸ A vállalkozó nem várt többletköltségeinek megtérítésére,⁹ illetőleg szerződésszegésének kimentésére kivételes esetekben lehet lehetőség.¹⁰ Azonban a vállalkozó szerződéses felelőssége, illetve kockázat- és költségvállalása nem tekinthető abszolútnak, hanem egyrészt (ahogy azt jelen pontban be fogjuk mutatni) a szerződések adott jogrendszerben elfogadott fogalma által és a „*pacta sunt servanda*”¹¹ elv által behatárolt, másrészt a szerződéses kötőerő alóli jogszabályi kivételek által is körülhatárolt. A Ptk. 6:34. §-a szerint a kötelmet (így a szerződést) tartalma szerint kell teljesíteni, a teljesítéssel járó költségek pedig a teljesítő felet terhelik a Ptk. 6:39. §-a alapján.¹² E rendelkezések ugyan önmagukban egyértelműek és egyszersmind abszolút jellegűnek (kivételt nem tűrőnek) tűnhetnek, azonban – a joggyakorlat és a jogirodalom által (legalábbis impliciten) elfogadott fogalmából is kiolvasható módon – a szerződés, illetve a szerződéses kötőerő funkciójához, kontinentális jogrendszerekben elfogadott szerepéhez kötötten érvényesülnek.

Szemben az angolszász jogfejlődésű országokkal, ahol a szerződést mintegy garanciaként fogják fel,¹³ és így a teljesítés lehetetlenné válása sem feltétlenül menti ki a vállalkozót a vállalt (kvázi garantált), de elmaradt eredményért való felelőssége alól,¹⁴ a kontinentális (civil) jogrendszerekben – a kanonista jogfejlődés eredményeképp – a szerződésre sokkal inkább mint ígéretre tekintenek. Ebből fakadóan a szerződéses kötelezettségek kikényszerítése sem a „garancia végrehajtásának” a logikájára, hanem az ígéret elvárt betartásának, betartatásának morális imperatívuszára épül. Így aztán – ahogy az ígéret sem tekinthető megszegett, ha annak betartását külső körülmények lehetetlennítették el – e felfogás

⁸ Ezzel kapcsolatban elsődlegesen lásd: a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2006. (XI. 30.) ajánlása a vállalkozói díj meghatározásáról építési vállalkozási szerződések esetén: „A műszaki szükségességből felmerülő többletmunkák költségvonzata kockázatmegosztási kérdés: az előre nem látható – nem is tervezhető és így költségvetésben sem kiírható – munkatételek költségvonzatát a kikötött vállalkozói díjon felül az átalánydíj jellegére, az eredménykötelem objektív természetére figyelemmel főszabályként a kivitelező terhére indokolt értékelni. A felvállalt kockázatnak azonban ésszerű határvonala is meghúzható: az előre nem látható, a kivitelezési munka nagyságrendjét, egészét érintő akadályok költségvonzata az átalánydíj körébe nem vonható.”

⁹ Alapvetően a Ptk. 6:245. § (1) bekezdésére hivatkozással.

¹⁰ Alapvetően a Ptk. 6:142. §-ára hivatkozással.

¹¹ A szerződési jog nemzetközi szinten elfogadott jogelve, hogy a szerződést a tartalma szerint kell teljesíteni, amiből az is következik, hogy a teljesítéssel kapcsolatos kockázatok főszabály szerint a teljesítésre kötelezett felet terhelik. E jogelv kifejezetten rögzítésre is került a Ptk. 6:34. §-ában, miszerint „[A teljesítés általános szabálya] a szolgáltatást a kötelem tartalmának megfelelően kell teljesíteni” és a Ptk. 6:137. §-ában, miszerint „[Szerződésszegés] a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása”.

¹² Lásd: Ptk. 6:39. §, miszerint „[A teljesítési költségek viselése] a teljesítéssel járó költségek a kötelezettet terhelik”. Ugyanakkor a Ptk. 6:133. §-a részben árnyalja a teljesítő fél általi költségviselés általános (előbb idézett Ptk. 6:39. §-a alapján abszolútnak tűnő) szabályát, amikor úgy rendelkezik, hogy „[Költség] „az ellenszolgáltatás magában foglalja a szerződés teljesítésével rendszerint együtt járó költségeket”.

¹³ ZIMMERMANN, REINHARD: *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Cape Town, Juta & Co, 1992. 814.: „Whenever one of the parties fails to perform his contractual duties, the other party has a claim for damages for breach of contract. If the failure of performance is substantial, the innocent party may, in addition, rescind the contract. Contrary to the tradition of the *ius commune*, the debtor's liability does not depend on fault. The reason is, of course, that the common law regards all contractual promises as guarantees (...)”

¹⁴ Lásd: MAZZACANO, PETER J.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG. *Nordic Journal of Commercial Law*. 2011/2. 12.: “Conceptually in civilian legal systems, there can be no enforceability of an impossible obligation. In contrast, this concept was originally rejected in the common law tradition. It had little difficulty in holding such a party liable, at least in damages. While the obligation may be physically impossible to perform, it could be compensated for by way of a monetary judgment.”

értelmében a kötelezett sem tartozik felelősséggel a szerződésszegéséért, ha a szerződésszerű teljesítés elmaradásaért nem okolható¹⁵ – ellentétben az angolszász felfogással, miszerint a szerződésszegés hiba (például felróhatóság) fennállásától függetlenül felelősséget keletkeztet.

Az eltérő jogtörténeti fejlődésből és különböző jogfilozófiai felfogásból pedig témánk szempontjából is fontos, gyakorlati eltérés következik. Nevezetesen az, hogy a civiljogi, így különösen német jogfejlődésű országokban, így hazánkban is minden szerződés mögött – ha különböző mértékben is, de a szerződés fogalmából és funkciójából adódóan bizonyos mértékben mindig – ott húzódik a „*clausula rebus sic stantibus*” szabálya, tehát az az implicit feltétel (feltételezés), hogy a szerződéskötéskor alapul vett körülmények az észszerűen előrelátható mértéket meghaladó módon nem fognak megváltozni.¹⁶ E mögöttes elv pedig nem csak a szerződésszegéséért való felelősség, hanem az előre nem látható költségek (újra)elosztása kapcsán is jelentőséggel bír. Másik oldalról azonban fontos előrebecsítani, hogy a szerződés ilyen felfogása nem relativizálja a kötelezett, különösen nem a vállalkozók kötelezettségét a szerződésszerű teljesítésre, valamint a felmerülő költségek és kockázatok viselésére. A vállalkozóknak e szemléletmód szerint is minden észszerűen elvárható meg kell tenniük azért, hogy a szerződést tartalma szerint teljesítsék, és a szerződés eredeti feltételei alól csak kivételes esetben, a velük szemben támasztott szigorú kritériumok teljesülése esetén mentesülhetnek.¹⁷

2. Kivételek a vállalkozó általi költség- és kockázatviselés főszabálya alól: amikor a vállalkozó mentesülhet az eredeti feltételek alól

A szerződés eredeti feltételek szerint történő teljesítésére való kötelezettség mint főszabály alóli kivételek két csoportra oszthatóak: a) egyik csoportba a szerződéses értékegyensúly helyreállítására irányuló esetek, b) a másik csoportba a szerződés nem teljesítésének kimentésére irányuló rendelkezések tartoznak. Az a) esetben, bár megváltoztatott feltételek szerint, így például többletköltség-térítésért, de továbbra is teljesít a vállalkozó; a b) esetben a teljesítés elmarad, és a kötelezett igyekszik enyhíteni a szerződésszegésének következményeit.

E fejezetben azt vizsgáljuk, hogy a fenti kivételek miként érvényesülhetnek a főszabály, tehát a Ptk. 6:245. § (1) bekezdésének alkalmazásakor.

A szerződéses értékegyensúly helyreállítása módosítással két jogcímen lehetséges. Egyrészt a bírósági szerződésmódosításon keresztül,¹⁸ másrészt a többletköltségek megtérítésének követelése

¹⁵ Lásd: MAZZACANO: i.m. 38.

¹⁶ Lásd: MAZZACANO: i.m. 13.: „The prominence of *rebus sic stantibus* over *pacta sunt servanda* provided the civilian legal tradition with a differing view towards contractual obligations. Assuming events remained unchanged, this view incorporated the notion that a party would be liable for contractual non-performance, but only if it could be demonstrated that the party was somehow at fault.”

¹⁷ Lásd: 2-5. lábjegyzet.

¹⁸ Ptk. 6:192. § [Bírósági szerződésmódosítás] (1) „Bármelyik fél a szerződés bírósági módosítását kérheti, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése lényeges jogi érdekét sértené, és a) a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható; b) a körülmények megváltozását nem ő idézte elő; és c) a körülmények változása nem tartozik rendes üzleti kockázata körébe. (2) A bíróság a szerződést az általa meghatározott időponttól, legkorábban a szerződésmódosításra irányuló igény bíróság előtti érvényesítésének időpontjától kezdődően úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges jogi érdeke se sérüljön.”

révén.¹⁹ Mindkét jogalap olyan kivételes esetekben alkalmazható, amikor a szerződéses értékviszonyok utólag bekövetkezett, a szerződéskötéskor előre nem látható, a felek által objektív módon nem befolyásolható és a rendes üzleti kockázatokon egyértelműen kívül eső okból jelentősen felborulnak, ami a vállalkozó lényeges jogi érdekeinek sérelmével jár. Elsőként a bírósági szerződésmódosítás esetét vizsgáljuk. A többletmunka előre nem látható költségével kapcsolatos kérdések lentebb kerülnek részletes tárgyalásra.

A bírósági szerződésmódosítás célja, hogy a szerződéskötést követő váratlan események következtében felborult értékegyensúlyt korrigálja, és így fenntartsa („megmentsse”) a felek közötti jogviszonyt. Abban az esetben kérhető a bíróságtól szerződésmódosítás, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése a kötelezett lényeges jogi érdekét sértené, és a) a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható; b) a körülmények megváltozását nem a kötelezett idézte elő; és c) a körülmények változása nem tartozik a rendes üzleti kockázat körébe.

Ezekkel a feltételekkel kapcsolatban a bírósági gyakorlat²⁰ és a jogirodalom²¹ az alábbi – egyébként a többletmunka előre nem látható költségeinek értelmezése szempontjából is releváns – megállapításokat tette:

- *Közrehatás hiánya*: ab ovo kizárja a bírósági szerződésmódosítás lehetőségét, ha a kötelezett a szerződéses körülmények megváltozásában közrehatott;
- *Előreláthatóság*: bármely esemény akkor nem előrelátható, ha azzal az azonos tapasztalatokkal rendelkező, hasonló helyzetben lévő, elővigyázatosan eljáró üzleti szereplők sem számolhattak (nem számoltak általában) még kedvezőtlen forgatókönyvként sem. Fontos továbbá kiemelni, hogy nem konkrétan a teljesítést elnehezítő körülmény, hanem az ilyen jellegű körülmény előfordulási lehetőségének az előreláthatósága vizsgálendő;
- *Üzleti kockázat*: a rendes üzleti kockázatot meghaladó terhekről akkor beszélhetünk, ha az általános, korábban tapasztalt iparági és piaci volatilitást jelentősen és előre nem látható módon meghaladó mértékben nehezedett meg, illetve vált költségesebbé a teljesítés. Így például nem vezethet a szerződéses kötelezettségek alóli mentesüléshez az, ha valamelyik fél a saját teljesítőképességét túl- vagy a szerződési és piaci kockázatokat alulbecsülte. Létezik ugyanakkor egy határ, amelyen túl a szerződő felek a szerződés megkötésével járó

¹⁹ Ptk. 6:245. § [A vállalkozói díj] (1) „Ha a felek átalánydíjban állapodtak meg, a vállalkozó az átalánydíjon felül a pótmunka ellenértékét igényelheti, a többletmunka ellenértékének megtérítésére nem jogosult. A megrendelő köteles azonban megtéríteni a vállalkozónak a többletmunkával kapcsolatban felmerült olyan költségét, amely a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható.”

²⁰ Elsődlegesen elemzett döntések: GKT 3/1978, GKT 82/1973, BH1984. 231, BH1995. 659, BDT2007. 1707., BDT2017. 3716. I, BH1992. 123., 32/1991. (VI. 6.) AB határozat.

²¹ Jogirodalom tekintetében elsődlegesen lásd: JUHÁSZ ÁGNES: A bírói szerződésmódosítás jogintézményének alkalmazhatósága a hatályos Ptk. és a kapcsolódó bírói gyakorlat szerint. *Polgári Jog*. 2020/3-4. – tanulmány

kockázat felismerésére már kellő gondosság mellett sem képesek, ennek következtében az említett határon kívül eső kockázatok viselésére már nem kötelezhetőek;

- *Jogi érdek sérelme*: lényeges jogi érdek sérelmén azt értjük, ha a kötelezett számára gazdaságilag irracionálisan, aránytalanul előnytelenné vált a szerződés teljesítése. Ez olyan szintű sérelmet feltételez, amelynek tudatában a vállalkozó meg sem kötötte volna vagy más tartalommal kötötte volna meg a szerződést. Mindemellett fontos kiemelni, hogy a bíróság a szerződést csak úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges érdeke se sérüljön.

Abban az esetben, ha a szerződést – annak megkötését követően a vállalkozó érdekkörén, illetőleg ellenőrzési körén kívül beállt változás következtében – előre nem látott, rendkívüli nehézségek árán lehet csak teljesíteni, ami a vállalkozótól nem várható el; vagy éppen lehetetlen teljesíteni; és az értékarányosság helyreállítására, a feltételek módosítására sincsen mód; akkor a szerződés megszűnésének lehetetlenülés címén történő megállapítása, illetve a kárfelelősség kimentése merülhet fel a vállalkozó számára.

Ezen feltételekkel kapcsolatban a bírósági gyakorlat²² és a jogirodalom²³ az alábbi – egyébként a többletmunka előre nem látható költségeinek értelmezése szempontjából is releváns – megállapításokat tette:

- *Jelentős körülményváltozás*: a bírói gyakorlat rendkívül szűk körben ismeri csak el a gazdasági (érdekbeli) lehetetlenülést. Ennek egyik lényeges feltétele, hogy a bekövetkezett változásnak olyan súlyúnak és horderejűnek kell lennie, ami jelentős mértékben meghaladja a szerződéskötéskor kellő gondosság mellett előre látható gazdasági és piaci változásokat, és egyértelműen lényegesen meghaladja a szokásos kockázati mértéket;
- *Ellenőrzési kör*: az ellenőrzési körön kívül eső körülményként való minősítés minimálisan szükséges, de önmagában nem elégséges feltétele az, hogy az adott eseményre a vállalkozó és más, vele összehasonlítható helyzetben lévő piaci szereplő se tudjon befolyást gyakorolni. A vállalkozó belső szervezetét, munkaszervezését érintő problémák mindig ellenőrzési körön belül felmerült tényezőknek minősülnek. Ellenőrzési körön kívülinek alapvetően a vis maior jellegű események tekinthetőek;
- *Előreláthatóság*: a kimentés második feltétele, hogy a szerződéskötés / szerződésmódosítás pillanatában ne legyen előrelátható a hivatkozott körülmény. Ezzel

²² Elsődlegesen elemzett döntések: BDT2006. 1515., Szegedi Ítéltábla Pf. III.20.361/2021/4. sz. ügy, Kúria Pfv.20416/2019/6. sz. ítélete; Kúria Gfv. 30.421/2018/4. sz. ügy; BDT2008. 1784, PJD2021. 26., BH2021. 259, BDT2002. 678, EBD2014. P.14.; BDT2004. 983.; BH1984. 198.; BH2015. 63., BH2014.11.499., BDT2011. 2578., Fővárosi Ítéltábla Gf. 40414/2018/9. sz. határozat, 14/2014. sz. Polgári Elvi Döntés

²³ VÉKÁS LAJOS: *Szerződési jog általános rész*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2021. 173. és CSÖNDES MÓNICA: A Covid-19-járvány és a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés egyes kérdései. *Kártérítési és Biztosítási Jog*. II. évfolyam 3. szám, [37] – [39] bekezdés és CSEHI ZOLTÁN (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata. Kommentár a 2013. évi V. törvényhez*. Budapest, Menedzserpraxis, 2014. 738.

kapcsolatban szintén fontos kiemelni, hogy az előreláthatóság nem szubjektív, a vállalkozó tudata alapján, hanem hasonló helyzetben gondosan, elővigyázatosan eljáró vállalkozók által általában tanúsított magatartás mércéje szerint vizsgálendő. Másrészt e körben sem a szerződésszegést eredményező konkrét körülmény előreláthatóságát kell elemezni, hanem azt, hogy észszerűen, elővigyázatosan eljárva milyen jellegű teljesítési akadályokkal kell számolnia a vállalkozónak;

- *Kárelkerülés, kárelhárítási kötelezettség:* a kimentés harmadik feltétele, hogy a kötelezett ne tudja az adott körülményt elkerülni, a vonatkozó károkat (költségeket) elhárítani, csökkenteni. Olyan aktív, tevőleges kármegelőző, illetve kárelhárító magatartás várható el a kötelezettől, amelynek kifejtésére reális lehetősége volt figyelembe véve a technikai fejlettséget és a gazdasági teherbíró képességet, valamint a szerződéses értékviszonyokat is.²⁴ Ezért például a vállalkozó, még ha ellenőrzési körén kívül eső akadály is merült fel, akkor is köteles – az objektíven rendelkezésre álló lehetőségekhez képest – minden szükséges intézkedést megtenni annak érdekében, hogy a késedelem mértékét csökkentse – szükség esetén akár további erőforrások, munkaerő saját költségen történő bevonásával;
- *Okozati összefüggés:* mindemellett a kimentés körében is vizsgálni kell az okozati összefüggés kérdését. Nevezetesen azt, hogy a vállalkozó szerződésszerű teljesítése ténylegesen és közvetlenül a hivatkozott körülmény miatt volt-e akadályozott vagy a teljesítés elmaradásában egyéb (a vállalkozó befolyása alatt álló) tényezők is közrehatottak. A *conditio sine qua non* elméletnek megfelelően azt kell a vizsgálat tárgyává tenni, hogy a hivatkozott körülmény hiányában a szerződés tartalmának megfelelő teljesítés megvalósult volna-e, vagy egyéb okokból is elmaradt volna.

3. Speciális kivétel: a többletmunka előre nem látható költségére vonatkozó térítési kötelezettség

A többletmunka előre nem látható költségének – vagy a régi Ptk. alatt kifejlődött szóhasználatnál élve: a műszaki szükségességből felmerülő munka²⁵ költségének – megtérítésére vonatkozó szabály a vállalkozási szerződések esetén irányadó speciális kivétel a teljesítő általi költségviselés főszabálya alól. És mint ilyet, azt – a kifejezetten többletmunkával kapcsolatos bírósági gyakorlaton túl – egyszerre kell értelmezni a fentiekben ismertetett főszabály, illetve az az alóli egyéb kivételek fényében és rendszerében.

²⁴ BDT2002. 678; CSÖNDES: i. m. [37] – [39] bekezdés; CSEHI: i. m. 738.

²⁵ Az 1954-es Ptk. hatálya alatt kifejlődött gyakorlat nagyrészt a 2013-as Ptk. hatálya alatt is figyelembe vehető. Ezzel kapcsolatban lásd: Kúria Pfv. 20480/2021/6 61. bekezdését. A műszaki szükségességből felmerült munka és a többletmunka előre nem látható költségének megfeleltethetőségével kapcsolatban pedig lásd: FUGLINSZKY ÁDÁM: „Meg nem fejtett rejtély. Hogyan történt, nem tudom.” Kérdőjelek a többletmunka és a pótmunka szabályozása kapcsán. In: *Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. 99. Link: <http://faludi65.hu/> (2022. szeptember 7.), 96.

A Ptk. 6:245. § (1) bekezdése értelmében „[h]a a felek átalánydíjban állapodtak meg, a vállalkozó az átalánydíjon felül a pótmunka ellenértékét igényelheti, a többletmunka ellenértékének megtérítésére nem jogosult. A megrendelő köteles azonban megtéríteni a vállalkozónak a többletmunkával kapcsolatban felmerült olyan költségét, amely a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható.” Az idézett szabály mögött a következő megfontolások húzódnak meg. Főszabály szerint a többletmunkák, tehát azon munkák költségét, amelyek a műszaki tartalom részét képezik vagy annak kivitelezéséhez, a rendeltetésszerű használat biztosításához szükségszerűen kapcsolódnak, a vállalkozó köteles viselni, akkor is, ha azt az átalánydíj meghatározásakor elmulasztotta beárazni.²⁶ Azonban a szerződéses kötelezettségvállalásra és költségviselésre irányadó, fentiekben ismertetett jogelvi korlátokkal összhangban, a méltányos kockázatelosztás érdekében e szabály alól speciális kivételt biztosított a jogalkotó. A vállalkozó kockázatviselésének határát a szerződéskötéskor előrelátható költségeknél húzta meg.

Az előre nem látható költségek tekintetében a tárgyban irányadó magyar bírósági gyakorlat²⁷ alapján a következő megállapítások tehetőek. A műszaki szükségességből felmerülő többletmunkák költségvonzata kockázatmegosztási kérdés: az előre nem látható – nem is tervezhető és így a költségvetésben sem kiírható – munkatételeknek a kikötött vállalkozói díjon felüli költségvonzatát az átalánydíj jellegére, az eredménykötelem objektív természetére figyelemmel főszabályként a kivitelező terhére indokolt értékelni. A felvállalt kockázatnak azonban ésszerű határvonala is meghúzható: az előre nem látható, a kivitelezési munka nagyságrendjét, egészét érintő akadályok költségvonzata az átalánydíj körébe nem vonható be. A tervben nem szereplő, de műszaki szükségességből felmerülő munka költsége az átalánydíjon felül kivételesen akkor érvényesíthető, ha a munka felmerülésének kockázatával a kivitelező az eset körülményeire, a munka természetére, nagyságrendjére és költségvonzatára figyelemmel a díj meghatározásakor előzetesen kellő gondosság mellett nem számolhatott (*például a kivitelezés helyszíne alatti, fel nem ismerhető akadályok*).²⁸

Az irányadó joggyakorlatból²⁹ és jogirodalomból³⁰ kiolvasható, hogy a műszaki szükségszerűségből felmerült munkaműveletek költségeit különösen akkor követelheti a vállalkozó, ha azok a kivitelezési munka egészét érintő akadályra vagy más olyan körülményre vezethetőek vissza, amelyek kockázatával a kivitelező *kellő gondosság*³¹ mellett sem számolhatott előre.³² A vállalkozói

²⁶ Vö. Ptk. 6:244. § (1) bekezdés

²⁷ A régi Ptk. melletti bírósági gyakorlat is irányadó.

²⁸ Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégium 1/2006. (XI. 30.) számú kollégiumi ajánlása, III. pont

²⁹ Elsődlegesen elemzett döntések: Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégium 1/2006. (XI. 30.), Fővárosi Ítélőtábla 14.Gf.40.295/2013/6., BDT2014. 3395, BDT2016. 85, Pécsi Törvényszék 14.G.2.226/2017/120, Fővárosi Törvényszék 22.P.336/2018/80, Kúria Pfv. 200480/2021/6.

³⁰ Elsődlegesen lásd: FUGLINSZKY: i. m. BARTA JUDIT: A vállalkozási típusú szerződések. In: BARTA JUDIT (szerk.): *Kereskedelmi szerződések alapvető szabályai* (második, átdolgozott kiadás). Budapest, Patrocínium Kiadó, 2016. FENYŐHÁZI ANDRÁS - RAJKAI BENCE: A pótmunka és néhány kapcsolódó jogintézmény dogmatikai és joggyakorlati elemzése. *Polgári Jog*. 2019/9-10. – tanulmány

³¹ Az irányadó döntésekből kiderül, hogy a bíróságok nagy hangsúlyt fektetnek annak vizsgálatára, hogy *kellő gondosság* tanúsítása mellett a vállalkozó számolhatott-e volna az adott kockázattal. Lásd: BH 2014, 303.; Pfv.V.20.376/2014/4.; Pfv.V.21.022/2014/7.

³² KEMENES ISTVÁN: Bevezetés az építési vállalkozási szerződések joggyakorlatához. In: KEMENES ISTVÁN: *Az építési vállalkozási szerződések*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2008. 24.

költségkövetelés megítélése a bírósági gyakorlat szerint tehát leginkább attól függ, hogy az ajánlat megtételekor a vállalkozó felismerte-e, felismerhette-e azt a körülményt, illetőleg a szerződéskötés kori körülmények olyan megváltozásának a lehetőségét, amely miatt a többletszolgáltatás szükségessé vált, és kellett-e számítania e körülmények felmerülésére.³³ Fontos külön kiemelni, hogy a többletmunkák után a vállalkozó legfeljebb előre nem látható költségeinek a megtérítését követelheti, azaz díjat, hasznot semmilyen esetben sem számíthat fel.³⁴

³³ FUGLINSZKY: i. m.; Fuglinszky a tanulmányban hivatkozott továbbá a következő műre: KOVÁCS LÁSZLÓ: *A vállalkozási szerződés* (átdolgozott kiadás). Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2001. 22. A Szegedi Ítéltábla álláspontjával egyetértésben TORMA ANDRÁS MÁTÉ: A többlet- és a pótmunka szabályai a polgári jog és a közbeszerzési jog dimenzióiban. *Közbeszerzési Szemle*. 2015/3. 34.

³⁴ Ezzel kapcsolatban lásd: FUGLINSZKY: i. m. 104., BARTA: i. m. 3., továbbá VÉKÁS LAJOS és GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021. A Ptk. 6:245. §-hoz fűzött magyarázatok.

4. Joggyakorlat(ok) általános vizsgálata

4.1. Talajkockázatok a magyar gyakorlatban

A bírósági gyakorlatból az olvasható ki, hogy az előre nem látható (az észszerűen feltételezhetőtől eltérő) talajadottságok többletköltség elszámolására jogosíthatják fel a vállalkozót. A jogirodalomban is széles körben hivatkozott egyik esetben például sikerrel érvényesítette a vállalkozó a többletigényeit arra való hivatkozással, hogy a megrendelő téves talajmechanikai szakvéleményt bocsátott a rendelkezésére, amely szerint az uszoda építéséhez 200 köbméter földet kellett (volna) kitermelnie a vállalkozónak a talajréteg nem megfelelő szilárdsága miatt. A munkavégzés megkezdése után azonban kiderült, hogy a biztonságos építkezés érdekében valójában 3000 köbméter földet kell kitermelni.³⁵ Egy másik esetben azt állapította meg a bíróság, hogy a vállalkozónak nem kellett számolnia azzal, hogy a földben robbanószer, lőszer van. Ezeket a munkaterület feltárásakor észlelt körülményeket olyan rendkívüli helyzetnek minősítette, ami alapot ad a vállalkozó számára többletköltségei elszámolására.³⁶ A jogirodalom a talajjal kapcsolatos rejtett kockázatokat szintén olyasvalaminek tekint, ami adott esetben feljogosíthatja a vállalkozót többletköltség-igények előterjesztésére.³⁷

4.2. A talajkockázatokkal kapcsolatos nemzetközi gyakorlat összehasonlító elemzése

4.2.1. Egyesült Királyság

Az angol jog – az angolszász jogfejlődés fent ismertetett logikájának megfelelően – a vállalkozóra telepíti a talajjal kapcsolatos összes előre látható és előre nem látható kockázatot és azzal összefüggő többletköltséget is. Hacsak a szerződés kifejezetten másként nem rendelkezik, minden előre nem látható, megváltozott körülmény a vállalkozót terheli.³⁸ Ez még akkor is így van, ha a kapott tervekben és dokumentációból fel nem ismerhető talajviszonyok miatt nem végezhető el (az eredeti feltételek szerint) a kivitelezési munka.³⁹ Ez alól kizárólag az jelenthet kivételt, ha a megrendelő úgy készítet és ad át talajmechanikai elemzést a vállalkozónak, hogy explicit vagy a felek nyilatkozataiból, az eset körülményeiből megállapíthatóan implicit módon garantálja, hogy a talaj annak megfelelő adottságokkal rendelkezik. Erre utalhat például az a körülmény, ha a megrendelő által rendelkezésre bocsátott talajmechanikai jelentés alapján kell a vállalkozónak ajánlatot tennie.⁴⁰ Ilyen esetben még a szigorú angol jog szerint is követelheti a vállalkozó a többletköltségeinek megtérítését. Eltérő

³⁵ BARTAL GÉZA: A vállalkozási típusú szerződések. In: WELLMANN GYÖRGY (szerk.): *Az új Ptk. magyarázata V/VI* (második, átdolgozott, bővített kiadás). Budapest, Orac Kiadó Kft., 2014. 94.

³⁶ BH1998. 124

³⁷ Lásd: BARTA: i. m. 21.: „Az előre nem látható többletmunka olyan többletmunka, ami szükséges a mű rendeltetésszerű használatra való alkalmasságához, de a vállalkozó ennek ellenértékét nem tudta előre, a szerződéskötéskor kalkulálni, mert maga a munka akkor még nem volt előre látható (pl. földfelszín alatti szennyeződés, robbanószer, barlang, pince, forrás, eltakart szerkezetek esetében korrodálódás, egészségre ártalmas anyagok, stb.)”

³⁸ ZOPPIS, EUGENIO: The ground risk under contracts and geotechnical baseline reports. In: *Construction Law International*. Link: <https://www.ibanet.org/article/adb8b542-2d96-4a5e-9c79-f46c26d90e06> (2025. augusztus 28.)

³⁹ Lásd: Thorn v London Corporation ügy.

⁴⁰ Lásd: Bacal Construction (Midlands) Ltd v Northampton Development Corporation

megítélés alá eshet azonban, ha a vállalkozó kötelezettséget vállalt a kapott dokumentáció és helyszín átvizsgálására, és azok fényében nyilatkozott a munkák helyszíni megvalósíthatóságáról.⁴¹

4.2.2. Franciaország

Bár főszabályként a francia jog is a vállalkozóra telepíti az előre nem látható kockázatok és költségek viselésének kötelezettségét, azonban ha a szerződéskötéskor előre nem látható körülmények okán a szerződés teljesítése rendkívüli módon terhesebbé válik a vállalkozó számára, akkor kérheti a szerződéses feltételek újratárgyalását.⁴²

4.2.3. Németország és Olaszország

A francia szabályozással szemben a német és az olasz jog már kifejezetten a megrendelőre telepíti a talajjal kapcsolatos előre nem látható, teljesítést jelentősen elnehezítő kockázatokat és az azokkal összefüggő költségeket.⁴³

5. Következtetések

Ahogy bemutattuk, azt a kérdést, hogy a többletmunka előre nem látható költségét a megrendelő köteles-e megtéríteni, elsődlegesen a Ptk. 6:245. § (1) bekezdése szerint kell eldönteni. E rendelkezést azonban nem lehet rendszertani helyétől és funkciójától elkülönítetten vizsgálni. E szabályt a *pacta sunt servanda* és a vállalkozói költség- és kockázatviselés szabálya alóli kivételként kell értelmezni. Így alkalmazása attól is függ, hogy a magyar jog hol húzza meg a szerződéses kötelezettségvállalás általános határát, azt milyen kivételekkel határolja körül. E főszabály és az az alóli kivételek (bírói szerződésmódosítás, felelősség alóli kimentés, gazdasági lehetetlenülés) elemzése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a műszaki szükségszerűségből felmerülő költségek megítélhetősegekor, így a Ptk. 6:245. § (1) bekezdésének alkalmazásakor is figyelembe kell venni a következő szempontokat: a vállalkozó ellenőrzési körét, a körülmény előreláthatóságát, a felmerült költségek elkerülésének, enyhítésének lehetőségeit, a felek érdekeit és érdeksérelmét, valamint az általános üzleti kockázatokat.

A magyar, illetve a nemzetközi joggyakorlat és jogirodalom elemzése megerősítette és további pontokkal egészítette ki a rendszertani elemzés alapján felállított szempontrendszert. E szerint a műszaki szükségességből felmerülő munka költsége az átalánydíjon felül kivételesen, akkor érvényesíthető, ha a munka felmerülésének kockázatával a kivitelező az eset körülményeire, a munka természetére, nagyságrendjére és költségvonzatára figyelemmel a díj meghatározásakor előzetesen kellő gondosság mellett sem számolhatott. A kellő gondosság tanúsítása mellett sem előrelátható, kedvezőtlen talajadottságok a kontinentális jogrendszerekben, így a magyar joggyakorlat szerint is alapot adhatnak a vállalkozó számára többletköltségei megtérítésének követelésére. Abban az esetben pedig, ha a megrendelő kvázi garantálta az előre jelzett talajadatok helytállóságát (például azok alapján kért ajánlatot a vállalkozótól), míg a vállalkozó nem tett nyilatkozatot a kapott adatok

⁴¹ Ebben az esetben a különböző szerződéses rendelkezések összevetése alapján kell döntenie arról, hogy a talajadottságokat a megrendelő garantálta-e vagy sem. Lásd: Clancy Docwra Ltd ("CDL") v E.ON Energy Solutions Ltd ("EON") [2018]. Az ügy ismertetése kapcsán lásd (link): <https://brodies.com/insights/construction-and-engineering/ground-risks-revisited/> (2025. augusztus 28.)

⁴² ZOPPI: i. m.

⁴³ ZOPPI: i. m.

felülvizsgálatáról, akkor még a civiljogi jogrendszereknél szigorúbb, angolszász jogfejlődésű országokban is lehet keresnivalója a vállalkozónak.

Az elvégzett rendszertani és joggyakorlati elemzések alapján a következő szempontok tűnnek a legrelevánsabbnak a talajkockázattal kapcsolatos vitás helyzetek megítélésénél.

Ellenőrzési körön kívüli felmerülés: ha a vállalkozó befolyással volt vagy elvárható gondos eljárás esetén befolyással lehetett volna azokra a körülményekre, amelyek a későbbi teljesítését elnehezítették, akkor e körülményekre hivatkozással többletköltség-igényt nem terjeszthet elő. Így nem tarthat igényt többletköltség-térítésre különösen akkor, ha a teljesítés költségesebbé válásában saját gondatlansága, szervezési, kapacitásbeli problémái közrehatottak. Sőt a vállalkozó szervezetét érintő, belső problémákra a vállalkozó akkor sem hivatkozhat, ha azokra nem tudott hatást gyakorolni.

Előreláthatóság hiánya: a vállalkozó nem hivatkozhat olyan körülményekre, amelyekkel kellő gondossággal eljárva számolhatott volna, és nem tarthat igényt azoknak a költségeinek a megtérítésére, amelyek felmerülésének lehetőségével az észszerűen, kellően elővigyázatosan eljáró vállalkozók általában számolnak.

Költségelkerülési és -csökkentési lehetőségek kihasználása: a vállalkozó köteles azoknak a költségeknek az elkerülésére és csökkentésére is, amelyek ellenőrzési körén kívül, előre nem látható módon merültek fel. A vállalkozóval szemben akkor is elvárás, hogy a szerződést tartalma szerint (az ott rögzített határidőben, minőségben és egyéb feltételek szerint) teljesítse, ha ennek érdekében a teljesítését előre nem látható körülmények okán át kell szerveznie, többleterőforrásokat kell bevonnia. Ebből fakadóan az elvárható reorganizációval és kapacitásbővítéssel járó többletköltségek is a vállalkozót terhelik. Aránytalanul nagy, így a kivitelezés nagyságrendjét érintő, előre nem látható költségek viselése azonban nem várható el a vállalkozótól. Ez az áldozatvállalási határ a reálisan elvárható kárenyhítés költségeinek számszerűsítésével, illetve ha erre nincs lehetőség, akkor esetleg a szerződéses szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékarányosságával kapcsolatos bírósági gyakorlat alapján határozható meg. Ez utóbbi esetben 30% körüli előre nem látható költség-többlet vállalása lehet elvárható a vállalkozótól.

Üzleti kockázaton túlmutató, jelentős (költség)változás: az általános, az adott üzlet-, illetőleg iparágban ismert és vállalkozók által tipikusan figyelembe vett kockázatokat és az azokból eredő költségeket a vállalkozó nem háríthatja át, azokkal meghatározott mértékben számolnia kell. A vállalkozó igényt a tipikus üzleti kockázatokon túlmutató, a kivitelezési munka nagyságrendjét, egészét érintő akadályok költségvonzata tekintetében terjeszthet elő.

A felek érdeksérelme és pozíciója szerint indokolt kockázat- és költség(újra)elosztás: ahogy a főszabály szerint irányadó kockázat- és költségelosztási szabályokat, úgy az azok alóli kivételt jelentő, előre nem látható költségekkel kapcsolatos speciális rendelkezéseket is a felek érdekei és szerződéses pozíciója fényében kell értelmezni. Éppen ezért, mint ahogy az előre nem látható körülmények sem rajzolják újra a felek érdekeit és pozícióit, úgy többletköltségek felmerülése sem változtatja meg alapjaiban a szerződésre főszabály szerint irányadó kockázat- és költségviselési szabályokat. Így például nem teszi a szerződést tételes elszámolásúvá. Az előre nem látható többletköltségekkel kapcsolatos speciális költség-térítési szabályok a vállalkozó főszabály szerinti kockázatvállalásának határát és méltányos érdekeinek az elismerését jelentik, azok alkalmazása azonban – a bírósági szerződésmódosítás analógiájára – nem járhat a megrendelő méltányos érdekeinek sérelmével. Ebből is következik, hogy a vállalkozó az előre nem látható körülmények

felmerüléséből nem húzhat hasznot, azaz csak költségei megtérítését követelheti, de díjat, hasznot nem számíthat fel. Ezt egyébként a Ptk. szövegezése és az irányadó jogirodalmi álláspontok is alátámasztják.⁴⁴

Okozati összefüggés: mindemellett a kimentés körében is vizsgálni kell azt, hogy a hivatkozott költségek valóban az előre nem látható körülmény okán és ténylegesen a vállalkozónál merültek-e fel. A vállalkozó kizárólag azokat az előre nem látható költségeit számíthatja fel, amelyek közvetlen okozati összefüggésben álltak a többletmunka elszámolására jogosító körülménnyel (változással), azaz a nélkül nem merültek volna fel.

Megrendelői adatszolgáltatás vagy „szavatosság”: az előre nem látható többletköltségek megítélését alapvetően befolyásolja, hogy a vállalkozó a szerződéskötéskor figyelembe vett körülmények miatt vagy a megrendelő felhívására vett alapul olyan tényezőket, amelyek később helytelennek bizonyultak. Előbbi esetben a fent irányadó szempontok a vizsgálandóak. Az utóbbi esetben viszont azt kell elemezni, hogy csak a vállalkozó által felülbírálható (adott esetben felülbírálandó) megrendelői adatszolgáltatásról van szó vagy kvázi „megrendelői szavatosságról”, amelytől eltérő körülményekkel a vállalkozónak nem kellett számolnia.

⁴⁴ Lásd fentiekben 27-30. lábjegyzetet.

EXKURZUS: A pótmunka szabályainak alkalmazhatósága / alkalmazhatatlansága a talajkockázatokkal összefüggésben, az elhatárolás elvei

Nemcsak a köznapi szóhasználat, hanem gyakran iparági szakemberek, sőt esetenként bírósági döntések is alkalmazzák a pótmunkát a talajkockázatokból eredő igények jogalapjának megjelölésekor. Ez a megközelítés azonban mindenképpen érdemi elméleti árnyalást igényel, már csak a fentebb részletesen kifejtettek okán is.

Az nagy biztonsággal kijelenthető, hogy a pótmunka mint jogalap alkalmazása legfeljebb a talajkockázati esetek szűkebb körében alkalmazható a két jogcím (pótmunka – többletmunka) alábbi elhatároló ismérveire tekintettel. Ennek tudatosítása a magyar polgári jog rendszerében egyébként nem csak elméleti jelentőséggel bír, hiszen pótmunka esetében a vállalkozó a profitot is tartalmazó vállalkozói díjra jogosult, míg ha többletmunka a jogalap, akkor csak az előre nem látható többletköltségeire tarthat igényt.

„A pótmunka fogalom többletmunkával szembeni megkülönböztető eleme a szerződéses műszaki tartalomon felüli munkavégzés és (ezzel összhangban) a vállalkozói díj módosulása. A többletmunka ugyanis – a korábbi szabályozásnak megfelelően – olyan munkát jelent a Ptk. 6:244. § (1) bekezdése alapján, ami eredetileg is a szerződés részét képezte, azt azonban a vállalkozó elmulasztotta figyelembe venni a költségvetésben. Ennek megfelelően, a többletmunka elvégzésére adott utasítás a szerződés teljesítésére való felszólításnak minősül, míg a pótmunkavégzésre adott utasítás a szerződés módosulását eredményezi.”⁴⁵

„A többletmunka a szerződés műszaki tartalma teljesítésének körébe, míg a pótmunka a szerződésmódosítás körébe mint nagyobb halmazba tartozó kérdés. A többletmunka jellegadó ismérve – a szerződéses munkán mint főfogalmon belül – az, hogy noha az is a vállalkozási szerződés műszaki tartalmát képezi, a vállalkozói díj meghatározásánál azt nem vették figyelembe. A pótmunka jellegadó ismérve pedig – az eredeti szerződéses műszaki tartalom felül elvégzett munkákon mint főfogalmon belül –, hogy esetében a szerződés nem a felek megállapodása, hanem a megrendelő egyoldalú utasítása alapján módosul.”⁴⁶

Ennek megfelelően megállapítható az is, hogy a talajkockázatok által indukált pótlólagos díjigény⁴⁷, illetve a díjigényt megalapozó munkafeladatok megítélése adott esetben szakértői közreműködést is igényelhet. Az ugyanis nem minden esetben tekinthető köztudomású ténynek vagy kizárólag jogi kérdésnek, hogy az adott tevékenység még a szerződés műszaki tartalma teljesítésének körébe tartozik-e (többletmunka) vagy már a szerződésmódosítás körében értelmezendő (pótmunka). Utólag felismert/felismerhető, eltérő geofizikai adottságok esetén tipikus példaként említhetőek: a munkavégzési elemek sorrendjének módosulása, a technológiaváltozás, a cölöpözés típusának

⁴⁵ FENYŐHÁZI – RAJKAI: i. m. [18] bekezdés

⁴⁶ FENYŐHÁZI – RAJKAI: i. m. [20] bekezdés

⁴⁷ vállalkozói díj vagy előre nem látható többletköltség

kényszerű módosítása, a szállítók jelentős módosulása, szállítók helyreállítási munkáinak/költségeinek jelentős megnövekedése.

A vizsgálat tárgyát minden esetben az kell, hogy képezze, hogy az eredeti szerződésben meghatározott vagy attól részben eltérő munkaeredmény megvalósítását biztosító munkáról van-e szó.⁴⁸

⁴⁸ BH2014. 303. eseti döntés: „A pótmunkák körébe pedig az utólag megrendelt, különösen termódosítás miatt szükségessé váló, vagyis nem az eredeti szerződésben meghatározott, hanem attól részben eltérő munkaeredmény megvalósítását biztosító munkák tartoznak.”

A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI SZERZŐDÉSEK SAJÁTOSSÁGAIRÓL

1. Sajátos dogmatikai kontextus

1.1. Az elkülönítési elvről – általában

1.2. Competence-competence

1.3. Az elkülönítés hatása az érvénytelenségi kérdések megítélésére

2. Sajátos érvénytelenségi problémák

2.1. Az érvénytelenség mint probléma felmerülése

2.2. Az alaki érvényességi követelmények lazulása és a relatív szerkezet bomlása

2.3. Szerződési jogi zavarok – gyakorlati nehézségek

3. Összefoglalás

⁴⁹ ügyvéd, egyetemi docens (KRE ÁJK), ban.daniel@kre.hu

ABSZTRAKT: A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI SZERZŐDÉSSEL KAPCSOLATOS JOGI GONDOLKODÁST MEGHATÁROZZA AZ A SAJÁTOS ALAPHELYZET, HOGY A MEGÁLLAPODÁS SZERZŐDÉSI JOGI MINŐSÍTÉSE EGYSZERSMIND A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉNEK FENNÁLLÁSÁRA ÉS HATÁROZATÁNAK KIKÉNYSZERÍTHETŐSÉGÉRE IS HATÁSSAL VAN. A SZERZŐDÉS – HATÁSKÖR (ELJÁRÁS) – KIKÉNYSZERÍTHETŐSÉG (VÉGREHAJTÁS) DOGMATIKAI SÉMÁBÓL KÖVETKEZIK, HOGY VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI SZERZŐDÉS NÉLKÜL NINCS VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI HATÁSKÖR, HATÁSKÖR HIÁNYÁBAN HOZOTT VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI ÍTÉLET PEDIG NEM KÉNYSZERÍTHETŐ KI. ILYEN FOGALMI KERETEK KÖZÖTT ALIGHA MEGLEPŐ, HOGY A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI SZERZŐDÉSEK MEGÍTÉLÉSÉVEL KAPCSOLATBAN SZERZŐDÉSI JOGI, ELJÁRÁSJOGI, NEMZETKÖZI MAGÁNJOGI, ÉS ESETENKÉNT – KÜLÖNÖSEN A BÍRÓSÁGHOZ FORDULÁS JOGÁNAK NEGATÍV OLDALA (KIZÁRHATÓSÁGA) KÖRÉBEN – ALKOTMÁNYJOGI SZEMPONTOK EGYARÁNT ELŐTÉRBE KERÜLHETNEK. A JELEN TANULMÁNY ARRA TESZ KÍSÉRLETET, HOGY A TÖBBES JOGÁGI BEÁGYAZOTTSÁGBÓL FAKADÓ SAJÁTOSSÁGOKAT ÉS – EZEKHEZ KAPCSOLÓDÓAN – NÉHÁNY ÉRVÉNYTELENSÉGI RÉSZKÉRDÉST ISMERTESSEN.

Tárgyszavak: választottbíróági szerződés, elkülönítés, alaki érvénytelenség, relatív szerkezet, fogyasztói szerződés, gyengébb fél védelme

1. Sajátos dogmatikai kontextus

A választottbíróági szerződéshez kapcsolódó egyes civilisztikai jelenségeket olykor nem lehet leválasztani azok bizonyos eljárásjogi⁵⁰, illetőleg alapjogi aspektusairól.⁵¹ Mindez azt jelenti, hogy a választottbíróági szerződéssel kapcsolatos szerződési jogi kérdések eldöntésénél figyelemmel kell lenni arra a többlétszempontúra is, hogy a szerződés érvénytelensége (nem létezése, hatálytalansága, stb.) egyben *eljárásjogi problémaként* is jelentkezhet. Amint Szászy rámutat, a választottbíróági szerződés olyan sui generis szerződéstípus, amelynek polgári jogi tartalma, de perjogi természetű hatásai vannak.⁵² Sőt, mivel a választottbíróági szerződés – a dolog természetéből következően – a választottbíróági hatáskör alapítása mellett a felek bírósághoz forduláshoz való jogát is érinti, a szerződési jogi minősítés problémája alkotmányjogi metszetben is értelmezhető. Mindennek természetes következménye, hogy a választottbíróági szerződés jogi természete, jogági elhelyezettsége is jószerezivel erősen vitatott: vannak, akik e sajátos megállapodás eljárásjogi jellegzetességeire koncentrálnak, mások viszont inkább szerződési jogi oldalról közelítenek hozzá.⁵³ A megközelítések különbözősége rendszerint a választottbíráskodás lényegének eltérő megragadásával és az így szükségszerűen eltérően meghatározott kiindulópontok (prekonceptciók) elfogadásával mutat szoros összefüggést.⁵⁴

A választottbíróági szerződés *többes jogági beágyazottsága* mellett egy további – jobbára praktikus megfontolásokon alapuló megoldásból eredő – dogmatikai tünetegyüttes is figyelmet érdemel: ismert, hogy választottbíróági szerződést nemcsak önállóan, hanem egy másik szerződés (főszerződés) részeként is lehet kötni. Az utóbbi konstrukció elsősorban a szerződési gyakorlat egyszerűség iránti érthető igényéből fakad. A szerződő felek számára ugyanis mi sem egyszerűbb (és észszerűbb) annál, mint hogy a választottbíróági szerződést és a hatálya alá tartozó jogviszonyt (amelyből fakadó vitát arbitrálni kívánnak) formálisan is összevonják, ha csak tehetik. A gyakorlatban éppen ezért tipikusnak mondható, hogy a választottbíróági szerződést a felek valamely más szerződésükbe ültetik. A főszerződésbe inkorporált választottbíróági megállapodás az ún. *választottbíróági kikötés*.⁵⁵

⁵⁰ A témakör komplex vizsgálatára vállalkozik: TÍMÁR KINGA: *The Enforceability and the Choice-of-Law Implications of Arbitration Agreements*. Orac, Budapest, 2024,

⁵¹ Az elméleti viták immár nem is az alapjogi gondolat magánjogba történő átszűrődésének lehetőségéről, hanem az alapjogok magánjogi hatásmechanizmusának minél pontosabb megragadásáról szólnak. A kérdéskör átfogó elemzéséhez lásd: SAJÓ ANDRÁS (szerk.): *Alkotmányosság a magánjogban*. CompLex, Budapest, 2006

⁵² Lásd: SZÁSZY ISTVÁN: A külföldi választottbíróági határozatok elismerése és végrehajtása. In: SIMON GYULA (szerk.): *Jogi problémák a nemzetközi kereskedelemben*. II. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959, 257.

⁵³ A választottbíróági szerződés jogi természetéről, illetőleg rendszertani elhelyezéséről összefoglaló jelleggel lásd: ÚJLAKI LÁSZLÓ: A választottbíróági szerződés jogági elhelyezettsége és tipológiája. *Jogtudományi Közlöny*, 1991. évi 9-10. szám, 216 – 225.

⁵⁴ A választottbíráskodás lényegének meghatározására irányuló törekvésekről (esetenként azok kudarcáról), valamint a választottbíráskodás elméleti (absztrakt) ábrázolásairól átfogó képet ad: GAILLARD, EMMANUEL: *A nemzetközi választottbíráskodás jogának elmélete*. (fordították: Korom Veronika, Metzinger Péter), HVG-Orac, Budapest, 2013. A választottbíráskodás elméletének hazai feldolgozásáról lásd: KECSKÉS LÁSZLÓ: A választottbíráskodás elméletéről. In: BURAI-KOVÁCS JÁNOS (szerk.): *A Kereskedelmi Választottbíráskodás Évkönyve, 2019-2020*. HVG-Orac, Budapest, 88-103.

⁵⁵ A Vbtv. 8. § (1) bekezdése értelmében: „A választottbíróági szerződés a felek megállapodása, amelyben meghatározott - akár szerződéses, akár szerződésen kívüli - jogviszonyukból keletkező, köztük már felmerült vagy

1.1. Az elkülönítési elvről – általában

Időről időre felmerül a kérdés, hogy vajon miként ragadható meg a főszerződés és a benne foglalt választottbírói kikötés közötti összefüggés: mikor és miért osztsza, vagy éppen nem osztsza a kikötés a főszerződés jogi sorsát? A probléma középpontjában a választottbírói kikötés *elkülönítése*, illetőleg *elkülöníthetősége* áll és gyakorlati szempontból akkor élesedik igazán, ha a főszerződéssel kapcsolatban valamilyen érvénytelenségi kérdés merül fel. Ilyenkor arra kell választ adni, hogy a főszerződés (esetleges) érvénytelensége vajon kihat-e a választottbírói kikötésre.

A főszerződés és a benne foglalt választottbírói kikötés jogi sorsa közötti összefüggés változó intenzitást mutat. A XX. század első felében – amikor még jobbra gyanakvás vette körül a választottbíráskodást⁵⁶ – az volt az uralkodó nézet, hogy a főszerződés érvénytelensége esetén az abban foglalt választottbírói szerződés is megdől. Ez a merev szemlélet aztán oldódott, s először a gyakorlatban, majd lassanként a tételes jogokban is megjelent az ún. *separability* (elkülönítés) doktrína, amelynek lényege röviden az, hogy a választottbírói klauzula létezését és érvényességét annak a szerződésnek a létezésétől és érvényességétől függetlenül kell elbírálni, amelybe inkorporálták.⁵⁷ A választottbírói kikötés tehát a létezés és érvényesség kérdése tekintetében önálló, a főszerződéstől független szerződésnek minősül.

Az elkülönítés elvét hatályos tételes jogunk a Vbtv. 17. § (1) bekezdésében a következőképpen rögzíti: „A választottbírói tanács saját hatásköréről - beleértve bármely, a választottbírói szerződés létrejöttét vagy érvényességét illető kifogást - maga dönthet. Ebből a szempontból a szerződés részét képező választottbírói kikötést úgy kell tekinteni, mint a szerződés egyéb kikötéseitől független megállapodást. A választottbírói tanácsnak az a döntése, amely szerint egy szerződés nem jött létre vagy érvénytelen, nem vonja maga után a választottbírói kikötés érvénytelenségét.”

Érdemes kielemezni, hogy a bírósági és választottbírói gyakorlatot is elemző jogirodalom csaknem egységesen foglal állást amellett, hogy a separability funkcionális működéséhez annak kollíziós jogi elismerésére is szükség van.⁵⁸ A kollíziós jogi elkülönítésnek közelebbről két vetülete van: egyfelől az, hogy a választottbírói kikötésre, illetőleg az annak „otthont adó” főszerződésre alkalmazandó jog eltérhet egymástól, másfelől pedig az, hogy az önállóan megkötött választottbírói szerződésre,

a jövőben felmerülő minden vagy valamely konkrétan meghatározott vitát választottbíráskodásnak vetnek alá. A választottbírói szerződés lehet más szerződés része (a továbbiakban: választottbírói kikötés) vagy önálló szerződés.”

⁵⁶ VAN DEN BERG, ALBERT JAN: *The New York Arbitration Convention of 1958 Towards a Uniform Judicial Interpretation*. Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer/Netherlands – Antwerp – Boston – London – Frankfurt, 1981, 134. A gyanakvás azóta is időről időre felerősödik, amit helyenként kifejezetten választottbíráskodás-ellenes jogalkotási folyamat követ. A magyar jog vonatkozásában lásd különösen: KECSKÉS LÁSZLÓ - TILK PÉTER: A választottbírói kikötés hazai jog szerinti tilalmának Alaptörvénybe, illetve nemzetközi jogba ütközése. *Európai Jog*, 2012. évi 2. szám, 15-25., KECSKÉS LÁSZLÓ – TILK PÉTER: A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 17. §-a (3) bekezdése választottbírói kikötést tiltó szabályának Alaptörvénybe, illetve nemzetközi jogba ütközése. In: KECSKÉS LÁSZLÓ – LUKÁCS JÓZSEFNÉ (szerk.): *Választottbírók Könyve*. HVG-Orac, Budapest, 2012, 213-230., NAGY CSONGOR ISTVÁN: Esettanulmány a jogbiztonsággal kapcsolatos problémákról: a választottbíráskodásra vonatkozó szabályozás változásai. In: JAKAB ANDRÁS – GAJDUSCHEK GYÖRGY (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. MTA, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest, 2016, 856-866.

⁵⁷ HOBÉR, KAJ – MAGNUSSON, ANNETTE: The Special Status of Agreements to Arbitrate: The Separability Doctrine; Mandatory Stay of Litigation. *Dispute Resolution International*. Vol 2 No 1, May 2008, 57.

⁵⁸ BÁN Dániel – NEMESSÁNYI Zoltán: A választottbírói szerződésre alkalmazandó jog meghatározása. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán (szerk.): *Az új Nemzetközi Magánjogi Törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. HVG-Orac, Budapest, 2016, 230.

illetőleg a főszerződésbe ágyazott választottbírói kikötésre alkalmazandó jog meghatározásának módja lényegében azonos nemzetközi magánjogi megítélés alá esik. A választottbírói kikötés tehát nem kizárólag az *anyagijogi* értelemben vett létezés, illetve érvényesség tekintetében különíthető el a főszerződéstől, hanem az *alkalmazandó jog meghatározása* tekintetében is.⁵⁹ Mindez egyébként a nemzetközi magánjogi területeken máskülönben meglehetősen expanzív, de a választottbíráskodás kapcsán feltűnően hallgató uniós jog hatályos rendelkezéseiből is következik. A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Róma I. rendelet 1. cikk. (2) bekezdés e) alpontja értelmében ugyanis a választottbírói megállapodásokra (és a joghatósági kikötésekre) a rendelet hatálya nem terjed ki.⁶⁰ A jogirodalomban és a gyakorlatban is általánosan elfogadott nézet szerint ez a kizáró szabály csak a választottbírói kikötésre alkalmazható, az azt inkorporáló főszerződésre azonban nem.⁶¹ Mindebből az következik, hogy ha a főszerződés egyébként a rendelet hatálya alá esik, akkor a főszerződésre alkalmazandó jogot a rendelet alapján, a választottbírói kikötésre alkalmazandó jogot viszont nem e jogszabály alapján kell meghatározni. A Róma I. rendelet tárgyi hatályára vonatkozó szabályozás tehát indirekt módon kifejezetten megerősíti a separability kollíziós jogi elismerését,⁶² s immár a magyar nemzetközi magánjog sem hagy kétséget afelől, hogy az elkülönítés elvét az alkalmazandó jog meghatározása során is figyelembe kell venni. Az Nmjt. 52. §-ához fűzött miniszteri indoklás ugyanis a következőket rögzíti: „A választottbírói klauzula létezését és érvényességét annak a szerződésnek a létezésétől és érvényességétől függetlenül kell elbírálni, amelybe inkorporálták, tehát a választottbírói kikötés a létezés és az érvényesség kérdése tekintetében önálló, a főszerződéstől független szerződésnek minősül. Előfordulhat, hogy a főszerződésre alkalmazandó jog eltér a főszerződésbe inkorporált választottbírói kikötésre alkalmazandó jogtól, miután a választottbírói kikötés nem kizárólag az anyagi jogi értelemben vett létezés, illetve érvényesség tekintetében különíthető el a főszerződéstől, hanem az alkalmazandó jog meghatározása tekintetében is. A törvény lehetővé teszi, hogy a felek a választottbírói megállapodásra irányadó jogként a főszerződésre irányadó jogtól eltérő jogot is választhassanak.” Mindez egyébként a separability funkciójából is következik, hiszen annak (eredeti) célja éppen a választottbírói kikötés (és azon keresztül a választottbírói eljárás) integritásának megóvása azokban az esetekben, amikor a főszerződés nem létezik, vagy érvénytelen.⁶³

1.2. Competence – competence

Jóllehet, az elkülönítés – megítélésünk szerint – a szerződési jogi dogmatikából szükségszerűen következik, a főszerződésbe foglalt kikötések szerződési jogi önállóságának fokozatos elismerése

⁵⁹ ST. JOHN SUTTON, David – KENDALL, John – GILL, Judith: *Russell on Arbitration*. 21st Edition, Sweet & Maxwell, London, 1997, 71.

⁶⁰ Miként Erdős rámutat, *közvetett módon* mégis alkalmazást nyerhet a Róma I. rendelet mindazon esetekben, amikor a választottbírói kikötésre a főszerződésre irányadó jogot kell alkalmazni. Lásd: ERDŐS István: A választottbírói megállapodásra irányadó jog meghatározásának egyes kérdései és a New York-i Egyezmény. In: SOMSSICH Réka (szerk.): *RATIO ET MENSURA. Studia M. Király Dedicata. Ünnepi tanulmányok Király Miklós 60. születésnapja alkalmából*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021, 189.

⁶¹ Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations by Mario Giuliano Professor, University of Milan and Paul Lagarde Professor, University of Paris I. Journal officiel n° C 282 du 31/10/1980, különösen az 1. cikk 5. pontjához fűzött megjegyzések.

⁶² CSEHI ZOLTÁN: Választottbíráskodás és nemzetközi magánjog. In: NOCHTA TIBOR – FABÓ TIBOR – MÁRTON MÁRIA (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Kecskés László professzor 60. születésnapja tiszteletére*. PTE – ÁJK, Pécs, 2013, 191 – 193.

⁶³ RUBINO-SAMMARTANO, MAURO: *International Arbitration. Law and Practice*. Kluwer Law International, The Hague, The Netherlands, 2001, 231.

mögött (mégis) elsősorban a választottbíráskodást érintő *eljárásjogi szemléletváltás* állt. Korábban ugyanis a jogi gondolkodást az *ex nihil nil fit* elve határozta meg, amely szerint a választottbíróvási szerződés érvénytelensége esetén a választottbírósnak arra sincs hatásköre, hogy saját hatásköre hiányát megállapítsa. Ezt az elvet azonban a gyakorlat – főként praktikus és nem dogmatikai okokból – fokozatosan feladta, és számos tételes jogi szabályozásban megjelent az ún. *competence-competence* elv⁶⁴, amelynek értelmében a választottbírósnak hatásköre minden esetben kiterjed saját hatáskörének vizsgálatára (adott esetben tehát arra is, hogy megállapítsa hatásköre hiányát). Kétségtelen, hogy a *competence – competence* doktrína funkciója a *választottbíróvási eljárás integritásának védelme és hatékonyságának növelése*. E hatásköri szabály hiányában ugyanis a választottbíróvási eljárást minden további nélkül meg lehetne akasztani pusztán azzal, hogy az egyik fél a választottbíróvási megállapodás érvénytelenségére hivatkozik.

Az anyagi és eljárási szempontok összemosódását mutatja, hogy csaknem azonos gondolatot fogalmazott meg Lord Leggatt a *Harbour v Kansa* ügyben⁶⁵ – csak éppen az elkülönítés (és nem a *competence – competence*) kapcsán. Mint írja, a *separability* elvének alkalmazása nélkül lehetőség nyílna arra, hogy a főszerződés érvénytelenségének pusztán állításával a fél elzárja a választottbíróvási eljárási jogosultságától.⁶⁶ Ezek szerint a *separability* funkciója részben azonos a *competence – competence* doktrínáéval. Alighanem ez az oka annak, hogy a két elv sokhelyütt összekapcsolódva jelenik meg a pozitív jogban⁶⁷, s egyre több szerző vélekedik úgy, hogy az elkülönítés valójában nem más, mint egy hatáskört biztosító eljárásjogi eszköz (ti. a *competence – competence* elv) szerződési jogi nyúlványa.⁶⁸

1.3. Az elkülönítés hatása az érvénytelenségi kérdések megítélésére

Kétségtelen, hogy az elkülönítés – a *competence – competence* elvvel összekapcsolva – fontos eljárásjogi célok elérésére alkalmas eszköz. Hangsúlyozzuk azonban, hogy – eljárási funkció ide vagy oda – elsősorban anyagi jogi eszköz, s a nyilvánvaló eljárásjogi előnyöktől függetlenül a *separability* mögött anyagi jogi okok húzódnak meg. Igaz ugyan, hogy a szerződés értelmezésének és kötőerejének szabályai nem mutatnak lényegi eltérést a választottbíróvási megállapodások és az egyéb szerződések tekintetében, a szerződés tárgya vonatkozásában azonban említésre méltó különbség jelentkezik. A főszerződések általában valamely klasszikus kötelmi (*dare, facere, praestare*) szolgáltatás teljesítésére irányulnak, ezzel szemben a választottbíróvási kikötések tárgya kizárólag az,

⁶⁴ KAUFMANN-KOHLER, GABRIELLA: How to Handle Parallel Proceedings: A Practical Approach to Issues such as Competence – Competence and Anti-Suit Injunctions. *Dispute Resolution International*, Vol 2 No 1, May 2008, 110 – 113. A *competence – competence* dogmával kapcsolatos európai jogi fejleményekről lásd: KECSKÉS LÁSZLÓ – NEMESSÁNYI ZOLTÁN: Veszélybe került a választottbíráskodás számára fontos „Kompetenz – Kompetenz” dogma? Kvázi hatásköri bírósággént járt el az Európai Bíróság a West Tankers ügyben. *Európai Jog*, 2009/3. szám, 14-23.

⁶⁵ Harbour Assurance Co. Ltd. v. Kansa General International Insurance Co Ltd. [1993], 1 Lloyd's Law Report 455.

⁶⁶ Lord Leggatt ítéleti indoklásából idéz: HOBÉR, KAJ – MAGNUSSON, ANNETTE: i.m., 65.

⁶⁷ Lásd például a választottbíráskodással kapcsolatos nemzeti jogalkotások számára mintául szolgáló 1985-ben elfogadott UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 16. cikk 1. bekezdését, a Vbtv. 17. § (1) bekezdését, vagy az 1996. évi angol Arbitration Act 7. cikkét.

⁶⁸ BOO, LAWRENCE: The Writing Requirement in Contemporary Practice: Is There Really a Need for Change? *Dispute Resolution International*, Vol 2 No 1, May 2008, 75 – 83, 79. Sokan viszont (továbbra is) úgy látják, hogy a két elv egymástól független. A különböző jogirodalmi álláspontokat bemutatja és összegzi: SCHMIDT RICHÁRD: A választottbíróvási megállapodás autonómiája. *Jogtudományi Közlöny*, 2025. évi 3. szám, 2-3.

hogy a felek jogvitájukat választottbírótság elé utalják, s egyszersmind lemondjanak a rendes bírósághoz fordulás jogáról. A feleknek a kikötésben megnyilvánuló konszenzusa ezért gyakran akkor is megállapítható, ha egyébként a főszerződés (kereskedelmi) feltételei tekintetében az akarategység nem áll fenn.⁶⁹ Mindez természetesen fordítva is igaz: elképzelhető, hogy a főszerződés érvényesen létrejött, de az abban foglalt kikötés valamilyen oknál fogva mégis érvénytelen.⁷⁰ Az elkülönítés elve tehát közelebbről azt jelenti, hogy sem a főszerződés érvénytelensége nem vonja *automatikusan* maga után a klauzula érvénytelenségét, sem pedig a főszerződés érvényessége nem eredményezi minden további nélkül a kikötés érvényességét.

Hogy valamely érvénytelenségi ok kizárólag a főszerződés, kizárólag a választottbírósnál kikötés, vagy mindkettő vonatkozásában fennforog-e, vagy esetleg egyik tekintetében sem áll fenn, azt az adott eset összes körülménye alapján kell megítélni. Ha például a főszerződés az azt megkötő személy cselekvőképtelensége miatt érvénytelen, akkor a főszerződésben foglalt kikötés is érvénytelen lesz, mert olyan érvénytelenségi ok áll fenn, amely mindkét megállapodást érinti. Ha azonban a főszerződés érvénytelensége arra vezethető vissza, hogy az egyik fél a másik szerződő fél aláírásra jogosult képviselőjét a képviselt fél számára hátrányos kereskedelmi kondíciók elfogadására csalárd módon vette rá, ebből automatikusan nem következik az, hogy a főszerződésbe foglalt választottbírósnál kikötés is csupán a csalárdság folytán került a szerződésbe. Ilyenkor tehát a kikötés érvénytelenségére hivatkozónak kell bizonyítania, hogy a csalárdság arra is kiterjedt, hogy a felek jogvitájukat ne a rendes bíróság elé vigyék.⁷¹ Ilyen tényállás alapján fejtette ki Lord Hoffmann a fellebbezés folytán a House of Lords elé kerülő *Fiona Trust & Holding Corporation and others v. Privalov and others* (Fiona v. Privalov) ügyben⁷², hogy a *separability* elvével összhangban az érvénytelenségi oknak kifejezetten és közvetlenül a választottbírósnál kikötésre kell irányulnia.⁷³ Hasonló gondolatmenetet követett egy alapvetően képviseleti jogi problémának induló jogvita kapcsán a Bermudai Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal of Bermuda) a *Sojuznefteexport v. JOC Oil Ltd.* ügyben. Az ügy tárgya az orosz kereskedelmi és iparkamara mellett működő külkereskedelmi választottbírósnál ítéletének Bermudán történő végrehajtása volt. A pereszes alperes arra hivatkozott, hogy a jogvitával érintett főszerződést az ő nevében aláíró személynek a képviseleti joga nem terjedt ki a szerződés megkötésére. A bermudai bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a választottbírósnál kikötés szempontjából csak annak lett volna jelentősége, ha a szerződés megkötésekor eljáró képviselőnek a választottbírósnál megállapodás, mint önálló szerződés

⁶⁹ HOBÉR, KAJ – MAGNUSSON, ANNETTE: i.m., 62.

⁷⁰ Lásd különösen a fogyasztói szerződésbe inkorporált választottbírósnál kikötések jogi sorsát. BÁN DÁNIEL – NEMESSÁNYI ZOLTÁN: Választottbírósnál kikötések fogyasztói szerződésekben. In: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Brüsszel I. rendelet reformja*. KGRE – ÁJK, 2012, 146 – 172., WALLACHER LAJOS: A választottbírósnál kikötés tisztességtelensége fogyasztói szerződésekben. *Európai Jog*, 2014. évi 3. szám, 10 – 16., BÁN DÁNIEL: Az általános szerződési feltételként a fogyasztói szerződés részévé váló választottbírósnál kikötés tisztességtelenségéről. *Corvinus Law Papers*, 2016. évi 2. szám

⁷¹ Ahogy van den Berg fogalmaz: azt kell bizonyítani, hogy az érvénytelenségre vezető jogellenes magatartás közvetlenül a választottbírósnál szerződés megkötésére irányult, vagy legalábbis az ilyen magatartás a kikötést is „megfertőzte”. Lásd: VAN DEN BERG, ALBERT JAN: i.m., 156.

⁷² [2007] All England Reporter (D) 233 (Oct) A House of Lords ítéletét részletesen elemzi: RUSHWORTH, ADAM: The scope and validity of arbitration agreements. *Law Quarterly Review*, 2008, 124 (Apr.), 195 – 199.

⁷³ Lásd különösen a Fiona v. Privalov ügyben hozott ítélet 17., 19. és 35. pontjait.

megkötésére sem terjedt volna ki a képviseleti jogköre, ezt azonban nem sikerült az alperesnek bizonyítani.⁷⁴

Úgy tűnik tehát, hogy a főszerződés és a választottbíróági kikötés eltérő tárgyából fakadóan a főszerződés és a kikötés vonatkozásában a felek szerződési akaratának esetleges hiányát, illetőleg hibáját szükségszerűen egymástól függetlenül kell elbírálni. Valójában egy, a szerződési gyakorlatban jól ismert jelenségről van szó: nem ritkán előfordul ugyanis, hogy a felek több, különböző szerződésnek minősülő megállapodásukat egy okiratba foglalják. Álláspontunk szerint a főszerződésbe inkorporált választottbíróági kikötés esetén is erről van szó: a felek azonos okiratba foglalják két különböző – tárgyukat és jogkövetkezményeiket tekintve lényegesen eltérő – megállapodásukat.⁷⁵ Az anyagi jogi értelemben felfogott „két szerződés” megközelítés pedig – mint láttuk – hatékony eszköze a választottbíróági eljárás integritása védelmének is. Ilyen értelemben tehát az elkülönítés elvében az *anyagi jogi dogmatika* és az *eljárásjogi funkció* kapaszkodik össze.

2.Sajátos érvénytelenségi problémák

Közhely, hogy a választottbíróági határozat kikényszeríthetősége és a felek magánautonómiája között rendkívül intenzív kölcsönhatás mutatható ki. Mindez pedig azzal a következménnyel jár, hogy – mint annyi más – a *teljesítési kötelezettség* kérdése is sajátos színezetet kap a választottbíróági szerződések tekintetében. A választottbíróági eljárás elől menekülő fél jellemzően azért hivatkozik a választottbíróági szerződés érvénytelenségére, mert ki akar bújni a szerződésből fakadó teljesítési kötelezettsége (vagyis a választottbíróági eljárásban történő részvétel) alól. Ezzel szemben a választottbíróági szerződés érvényességét állító fél viszont éppen a választottbíróági szerződés teljesítésének kikényszerítését kívánja. A sajátosság abból fakad, hogy az érvényesség kérdéséhez kapcsolt teljesítési kötelezettségnek szükségszerűen eljárásjogi lenyomata is van, sőt, a dolog természetéből következően általában ez a hangsúlyosabb. A választottbíróági szerződésből fakadó *teljesítési kötelezettség* ugyanis jogvita esetén – amellet, hogy a fél lemond az állami bíróság előtti igényérvényesítésről – a választottbíróági *eljárásban való részvétel kötelezettségét* is jelenti. A választottbíróági szerződés sajátosságaiból adódóan tehát a szerződésből fakadó teljesítési kötelezettség valójában eljárásjogi síkon értelmezhető. Jobbára ez az oka annak, hogy a választottbíróági szerződésekkel kapcsolatos érvénytelenségi kérdések körében a tisztán polgári jogi elemekkel összemosódva *alapjogi* és *eljárásjogi* jelenségek is érzékelhetők.

Az érvénytelenségi kérdések alapjogi átítatása – aligha meglepő módon – azonban gyakran visszahat, s egy sor fontos szerződési jogi problémakörnek különös színezetet ad. Ezek közül – gyakorlati jelentőségére tekintettel – kiemelt figyelmet érdemel a szerződés „*megmentésének*” kérdése. Miután a szerződési jog fókuszpontjában a felek akarat- és cselekvési szabadsága áll, a civilisztikai gondolkodás – ha és amennyiben ez lehetséges és helyes – hagyományosan igyekszik megmenteni a szerződések érvényességét. Ez a megközelítés a szerződések java része tekintetében (különösen az üzleti-kereskedelmi jellegű szerződések körében) általában helyeselhető is. A szerződés megmentése a választottbíróági szerződések tekintetében azonban szükségképpen maga után vonja a

⁷⁴ Az ítélet közzétételre került: Yearbook of International Arbitration XV (1990), 384-435. Idézi: HOBÉR, KAJ – MAGNUSSON, ANNETTE: i.m., 68-69.

⁷⁵ Kétségtelen ugyanakkor, hogy – jobbára jogpolitikai okokból – a választottbíróági kikötés esetenként mégis a főszerződés egy szerződési feltételeként (és nem önálló szerződésként) viselkedik. Ez a helyzet például a fogyasztói szerződésbe foglalt választottbíróági kikötés tisztességtelenségének vizsgálata körében. Részletesebben lásd: BÁN DÁNIEL – NEMESSÁNYI ZOLTÁN: i.m., 165-168.

választottbíróóság hatáskörének megmentését is, ami viszont más vonatkozásban a bírósághoz fordulás jogának korlátjaként jelentkezik. A választottbíróósági szerződések megmentése körében ezért mindenképpen érdemes bizonyos *közjogi többlétszempontok* figyelembevételével és kellő visszafogottsággal eljárni.⁷⁶

2.1. Az érvénytelenség mint probléma felmerülése

A választottbíróósági szerződések érvénytelenségének kérdése a választottbíróósági eljárás kezdő- és végpontján – eltérő előjellel – egyaránt felmerülhet. Érvénytelenségi problémaként szembesülhet a saját hatásköréről a *competence – competence* alapján döntő választottbíróóság a hatásköri előkérdésekkel (amikor arról dönt, hogy a hatásköre megállapításának alapjául szolgáló választottbíróósági megállapodás érvényes-e). Hasonló érvénytelenségi tényállásokat vizsgálhat a (rendes) bíróság a választottbíróósági ítéletekkel szembeni érvénytelenítési perekben⁷⁷, illetőleg a külföldi választottbíróósági ítéletek elismerése és végrehajtása körében is (ha az érvénytelenítés, illetőleg az elismerés és/vagy végrehajtás megtagadása okaként azt jelölik meg, hogy az a megállapodás, amelyre az eljáró választottbírói fórum hatáskörét alapította, érvénytelen). Ugyancsak érvénytelenségi kérdéssel találkozhat magát szemben az állami bíróság akkor, ha valamely fél – a választottbíróósági kikötés ellenére – igényét az állam bírósága előtt érvényesíti.⁷⁸ Dogmatikai szempontból persze fontos lenne, hogy az eljárás idő-dimenziója ne befolyásolja az érvénytelenségi kérdések (tartalmi) megítélését, a gyakorlat viszont azt mutatja, hogy esetenként a választottbíráskodás egyes strukturális, illetőleg processzuális jelenségeivel kapcsolatban az állami bírósági revízió során megfogalmazott aggályokat mégis érvénytelenségi problémának álcázzák. Más szóval: a választottbíráskodás körében – a *szerződés-eljárás-végrehajtás* (funkcionális) triász belső összefüggésrendszeréből következően – a szerződések érvénytelenségével kapcsolatos kérdések sokszor bizonyos eljárási garanciák, illetve alapjogok érvényesülésének (elő)kérdésévé lényegülnek át.

A fentiekre tekintettel talán nem túlzás azt állítani, hogy – jellemzően a polgári jogi, eljárásjogi és esetenként alkotmányjogi hangsúlyok időről időre változó eloszlásának köszönhetően – a választottbíróósági szerződések érvénytelenségével kapcsolatos jogi gondolkodást sokszor különös dogmatikai kacsaringók jellemzik. Úgy tűnik, hogy a választottbíróósági szerződés többes jogági beágyazottságából fakadó sajátos dogmatikai peremfeltételek és a kikényszeríthetőség (mint végső eljárási funkció) biztosításának követelménye az érvénytelenségi kérdések körében nem ritkán többlétszerephez jutnak. Érthető ezért, hogy az eljárásjogi és alapjogi elemek szerződési jogba való átszivárgása helyenként sajátos színezetet ad bizonyos érvénytelenségi problémáknak. Az egyik ilyen, első pillantásra szokatlan árnyalatot mutató kérdéskör az alaki érvénytelenség visszahúzódásának tendenciája és a választottbíróósági szerződés relatív szerkezetének bomlása közötti összefüggés.

⁷⁶ A választottbíróósági szerződés megmentésének egyes vonatkozásairól részletesebben lásd: HORVÁTH ÉVA: „Beteg” választottbíróósági kikötések és lehetséges orvoslásuk. In: SZABÓ SAROLTA (szerk.): *Bonas Iuris Margaritas Quaerens. Emlékkötet a 85. éve született Bánrévy Gábor tiszteletére*. Pázmány Press, Budapest, 2014, 71-84.

⁷⁷ A választottbíróósági ítéletek érvénytelenítéséről lásd: BOÓC ÁDÁM: *A választottbíróósági ítéletek érvénytelenítése*. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2018

⁷⁸ A kérdéskört részletesen elemzi: SCHMIDT RICHÁRD: A választottbíróósági megállapodás és kikényszerítése a bíróságok előtt. In: Schmidt Richárd (szerk.): *Választottbíráskodás és alternatív vitarendezési módok*. Orac, Budapest, 2025, 73-74.

2.2. Az alaki érvényességi követelmények lazulása és a relatív szerkezet bomlása

A számos jogrendszer által írásbeli alakhoz kötött választottbíróági szerződésekkel kapcsolatos alaki érvényességi kérdéseket jóideje meghatározza az *írásbeliség követelményének* való megfelelés *változó megítélése*.⁷⁹ Ez a változás részben a technológiai vívmányok szerződési jogra gyakorolt hatásával magyarázható. A jogalkotó persze a legtöbbször igyekszik lépést tartani a modernizációs újdonságokkal, ami jobbra az írásbeliség jogi fogalmának fokozatos tágításában ölt testet. A választottbíróági szerződéssel szemben támasztott írásbeliségi követelmény fogalmi tágítását mutatják a Vbtv. 8. § (3)-(5) bekezdései. Az írásbeliség fogalmi tágítása természetesen nem előzmény nélküli. Az UNCITRAL által kidolgozott, a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásra vonatkozó Mintatörvény 2006. évi módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt változata⁸⁰ 7. Cikkére tett I. sz. opciós javaslat (4) bekezdése szerint írásbelinek minősülhet az akár elektronikus, mágneses, optikai, vagy más hasonló eszközzel – ideértve az elektronikus adatátvitelt, e-mailt, táviratot, telexet, és faxot is – tett elektronikus közlés is. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy az írásbeliség jogi fogalmának tágítása nem választottbíráskodás-specifikus jelenség. A Ptk. 6:7. § (3) bekezdése értelmében írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor. Úgy tűnik azonban, hogy a szerződésekkel kapcsolatos alaki követelmények lazítása nem csupán a technikai fejlődés egyszerű jogi leképezése. Az alaki követelmények oldódásának lényeges *jogon belüli* okai is vannak, amelyeknek a gyökerei egészen a XIX. század második feléig nyúlnak vissza. Az írásbeliség követelményének fellazulása ezért kizárólag technikai okokkal aligha magyarázható, a jogváltozás mögött ugyanis – a technológiai szempontok mellett – jogi jelenségek is körvonalazódnak.

Tünetként abból indulhatunk ki, hogy – noha mind az elméletben, mind a gyakorlatban uralkodónak tekinthető a választottbíróági megállapodás kiterjesztő értelmezésének tilalma⁸¹ – egyre gyakoribb, hogy a választottbíróági eljárásokba olyan személyeket is bevonnak, akik nem írtak alá választottbíróági megállapodást, s az sem ritka, hogy olyan kérdésben is eljárnak a választottbírák, amelyet a felek nem utaltak kifejezetten eléjük. Ilyen helyzet állhat elő például akkor, amikor a pénzügyi gondokkal küzdő leányvállalattal kötött választottbíróági szerződés alapján induló eljárásban a felperes az alperes rossz pénzügyi helyzetéért felelős tőkeerős anyavállalatát kívánja perbe vonni. Sokszor fordul elő az is, hogy a felperes egy cégcsoporton belül több társasággal létesít üzleti kapcsolatot, ám csak az egyikkel kötött szerződésben szerepel választottbíróági klauzula. Ilyenkor a felperes gyakran törekszik arra, hogy azt a társaságot is a klauzula alapján perelje, amelyik azt egyébként nem írta alá. Elsősorban az amerikai szerzők pedig olyan esetekről számolnak be,

⁷⁹ Részletesen lásd: BÁN DÁNIEL – KECSKÉS LÁSZLÓ: Az alá nem írt választottbíróági szerződések megítélésének változásáról. *Európai Jog*, 2011. évi 1. szám, 3-21., BÁN DÁNIEL – KECSKÉS LÁSZLÓ: Changing Aspects of Unsigned Arbitration Agreements. In: BÉLOHLÁVEK, ALEXANDER - ROZEHNALOVA, NADĚŽDA (szerk.): *Czech and Central European Yearbook of Arbitration*. New York, USA, Juris Publishing (2012), 107-132.

⁸⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985, with amendments as adopted in 2006.

⁸¹ A kiterjesztő értelmezés tilalmát hazai gyakorlatunkban elvi éllel rögzítette a Győri Ítéltábla a BDT2005.1225 sz. alatt közzétett Gf. II. 20.033/2005/2. sz. határozatában.

amelyekben a rendes bíróság előtt perelt alperes – hogy a bíróság szigora elől meneküljön – azon választottbíróági szerződés alapján terjeszt elő hatásköri kifogást, amelyet nem ő, hanem leány-, vagy anyavállalata kötött.⁸² Ezt a jelenséget a szakirodalomban „*joining non-signatories*”, vagy „*extending the arbitration clause*” kifejezéssel szokták körülírni.⁸³ Az előbbi a common law jogászok körében terjedt el és a harmadik („alá nem író”) személyek eljárásba történő bekapcsolására utal, utóbbit pedig inkább a kontinentális jogi hagyományok követői használják a választottbíróági megállapodás hatálya kiterjesztésének megjelölésére. Hogy a probléma fókuszába a szerződés hatályát vagy a harmadik személy helyzetét helyezzük, jobbra az eltérő történeti fejlődési ívű és más-más fogalmi (és/vagy terminológiai) keretek között mozgó jogrendszerek sajátosságiból fakad. Akárhonnan közelítünk is azonban, csaknem biztos, hogy végül majd a választottbíróági szerződés *relatív szerkezete bomlásának* tendenciája rajzolódik ki. A választottbíróági szerződésekre vonatkozó alaki követelmények lazítása tehát nem csupán formális (ha tetszik: technikai), hanem tartalmi kérdés, és valójában nem más, mint a szerződések relatív szerkezete oldásának egyik kísérőjelensége. A szerkezeti oldódás, mint folyamat a választottbíróági megállapodások körében a *szerződés hatályának kiterjesztésével*, s ezen keresztül a *választottbíróági hatáskör tágításával* jár. Mindez együttesen pedig a *harmadik személyek* választottbíróági eljárásba történő *bevonása* lehetőségének irányába mutat.

A nemzetközi választottbíróági gyakorlatban kidolgozott (szerződési-, társasági- és eljárásjogi) eszközökkel a választottbíróági szerződés kiterjesztésére két irányban is mód nyílik: a szerződésnek mind az alanyi mind a tárgyi hatálya tágítható. Az előbbi a harmadik személy bekapcsolásának „tisztá” esete, míg az utóbbiban erre (ti. harmadik személy bekapcsolására) nincs feltétlenül szükség: a választottbíróági szerződés tárgyi hatályának kiterjesztéséről beszélhetünk akkor is, ha az eljárásban csak a megállapodásban részes felek szerepelnek, de az eljárás részben olyan kérdésekre is kiterjed, amelyeket (eredetileg) nem utaltak választottbíróóság elé. A klauzula ilyen kiterjesztő értelmezését általában azzal próbálják indokolni, hogy az abban megnyilvánuló konszenzus egyfajta absztrakt beleegyezés a választottbíróági eljárás lefolytatásába.⁸⁴ Ezt az egyébként sokat kritizált⁸⁵ gyakorlatot a *választottbíróági szerződésen belüli elkülönítésnek* is szokták nevezni, mivel ilyenkor nem magának a választottbíróági klauzulának a (fő)szerződéstől való elkülönítéséről, hanem a választottbíróági megállapodáson belül a választottbíráskodás absztrakt „akarásának” a klauzula egyéb elemeitől való leválasztásáról van szó.⁸⁶

2.3. Szerződési jogi zavarok – gyakorlati nehézségek

Fontos azonban, hogy a választottbíróági szerződések relatív szerkezetének oldásával megvalósított hatáskör-kiterjesztés során komoly szerződési jogi *zavarok* jelentkezhetnek. A bizonytalanságot főként az jelzi, hogy a választottbíróági szerződés *létezésének* és *anyagi*, illetve *alaki érvényességének* kérdése gyakran összemosódik. Sajnos általánosnak mondható jelenség az alaki érvényesség és az akarategység problémájának együttes kezelése, s a *konszenzus pusztá alaki*

⁸² PARK, WILLIAM, W.: *Non-signatories and International Contracts. An Arbitrator's Dilemma*. Reprinted from Multiple Actions in International Arbitration, Oxford University Press, 2009, 3.

⁸³ PARK, WILLIAM, W.: i.m., 2.

⁸⁴ BREKOUKAKIS, STAVROS: The Notion of the Superiority of Arbitration Agreements over Jurisdiction Agreements: Time to Abandon It? *Journal of International Arbitration*. 24 (4), 2007, 362.

⁸⁵ A kritikáról részletesebben lásd: BREKOUKAKIS, STAVROS: i.m., 360.

⁸⁶ VÁRADY TIBOR: Választottbíráskodás a felek ellenére? *Magyar Jog*, 1995. évi 1. szám, 61.

érvényességi kérdéssé egyszerűsítése. Ez pedig sokszor arra vezet, hogy az alaki követelményeknek megfelelő megállapodás létezéséhez és anyagi érvényességéhez a gyakorlat makacsul ragaszkodik.⁸⁷

A választottbíróági szerződés létezésének, és anyagi, illetve alaki érvényességével kapcsolatos jogalkalmazási nehézségek bemutatására jó példa egy több bírói fórumot is megjárt jogvita: az Energetikai Állandó Választottbíróóság előtt indult ügy tényállása szerint a peres felek hosszantartó szerződési tárgyalásuk során egymásnak elektronikus úton villamos-energia adásvételi keretszerződés-tervezetet küldtek azzal a céllal, hogy a keretszerződés pontos tartalmának kialakítását követően egymással írásban a keretszerződést megkössék. A keretszerződés-tervezet választottbíróági kikötést is tartalmazott. A keretszerződés mellett a felek között a keretszerződésre hivatkozva több egyedi szerződés is létrejött. A szerződések egy részénél az alperes gazdasági válság miatti lehetetlenülésre hivatkozva megtagadta a teljesítést, ezért felperes az alperes tartozása miatt felmondta a vele kötött valamennyi szerződést, és az Energetikai Állandó Választottbíróóság előtt keresetet nyújtott be a felek által megállapodásban rögzített felmondási összeg megfizetése iránt. Az eljáró választottbírói tanács az 1/2009/EÁVB számú végzésével megállapította hatásköre hiányát, és az eljárást megszüntette. A választottbíróóság a végzés indokolásában kifejtette, hogy a lefolytatott bizonyítási eljárás eredményképpen az állapítható meg, hogy a felek elektronikus üzenetváltása (amelynek során egymásnak a kikötést is tartalmazó keretszerződés-tervezetet többször megküldték) nem arra irányult, hogy ilyen módon hozzák létre a keretszerződést, hanem csupán a később írásban megkötendő szerződés tartalmának véglegesítése céljából annak tervezetét küldték meg egymásnak. Ezért nem volt megállapítható a feleknek a választottbíróági szerződés létrejöttéhez szükséges konszenzusa. Erre tekintettel a választottbíróóságnak a kikötés alaki érvényessége kérdésében nem kellett állást foglalnia.

Ezek után a felperes rendes bíróság előtt terjesztette elő keresetét, amelyet azonban a Fővárosi Bíróság 15.G.40.603/2010/2. sz. végzésével idézés kibocsátása nélkül elutasított. Indokolásában a bíróság a választottbíróági megállapodás alaki érvényességét vonta részletes vizsgálat alá, és kifejtette, hogy a perbeli esetben e-mail-váltás útján továbbított kikötés alakiséga megfelel a(z 1994. évi) Vbt. 5. § (3) bekezdésében foglaltaknak.

A Fővárosi Bíróság végzését a Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.073/2010/1. sz. végzésével hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új határozat hozatalára utasította. Az Ítéltábla a végzés indokolásában arra mutatott rá, hogy a perbeli keretszerződés végleges tartalma nem állapítható meg, s azt végül nem is írta alá mindkét fél. Mindezek után az ügyben ismételten eljáró Fővárosi Bíróság 15.G.41.713/2010/4. sz. végzésével megállapította hatásköre hiányát, és a pert megszüntette. Indokolásában ismételten kifejtette, hogy a perbeli választottbíróági kikötés a Vbt. által előírt speciális alaki követelményeknek megfelel, s ezen felül rögzítette azt is, hogy a választottbíróági szerződések létrejöttére és érvényességére speciálisan külön jogszabályi előírások vonatkoznak a Vbt. szerint.

Álláspontunk szerint ez utóbbi megállapítás jelzi leginkább a választottbíróági szerződések létrejötte és alaki érvényessége közötti elhatárolás nagyvonalú átlépését. A Vbt. ugyanis elsősorban alaki érvényességi követelményt támaszt, s részletezi, hogy milyen feltételek megvalósulása esetén tekinthető a választottbíróági megállapodás írásban megkötöttnek. A törvény azonban nem szól a

⁸⁷ BREKOULAKIS, STAVROS: i.m., 357-358.

választottbíróági szerződésre tett ajánlat, illetve az ehhez kapcsolódó elfogadó nyilatkozat speciális szabályairól, sem pedig anyagi érvénytelenségi okokról. Ezért a választottbíróági szerződés létezését (és anyagi érvényességét) a szerződési jog általános szabályai (elsősorban a Polgári Törvénykönyv) alapján kell megítélni.

3.Összefoglalás

Ami a választottbíróági szerződés jogi sorsát illeti, célszerű tehát abból az összefüggésből kiindulni, hogy a választottbíróági szerződéshez kapcsolódó jogi kötelező erő elismerése vagy megdöntése a választottbíróóság, illetőleg az – érvényes választottbíróági szerződés hiányában egyébként eljárási jogosultsággal rendelkező – állami bíróság hatáskörének fennállására közvetlenül kihat. Ez az (eljárási) összefüggés pedig meglehetősen intenzív hatást gyakorol a választottbíróági szerződéssel kapcsolatos egyes polgári jogi (szerződési jogi) jelenségek alakulására: úgy tűnik ugyanis, hogy a hatáskör-fenntartás, illetve hatáskör-elvonás kérdésével kapcsolatos szempontok (legalább közvetett módon) szerepet játszhatnak a választottbíróági szerződés érvényességét érintő egyes problémák kezelése során. Vélhetőleg ebből fakad a választottbíróági szerződés kikényszeríthetőségével kapcsolatos hangulatingadozás is: a jogtörténet során egyaránt látták már a választottbíróági szerződésben az állam igazságszolgáltatási monopóliumának lerontására irányuló „pökhendiséget”⁸⁸, illetőleg az állami bíróságok költséghatékony tehermentesítését szolgáló jótékony törekvést.⁸⁹

A hangulatingadozások az alaki követelmények lazítása, illetőleg szigorítása kapcsán is szembetűnők. Fontos ugyanakkor látni, hogy az alaki érvényességi követelmények lazulása [vagyis a kötőerő elismerése bizonyos formális (alaki) feltételeinek háttérbe szorulása] a választottbíróági szerződés *relatív szerkezete oldódásának* egyik kísérőjelenségeként érzékelhető. Éppen ezért az alaki követelmények lazítása (jóllehet, bizonyos körben ésszerű), fokozott óvatosságot igényel, mert a relatív szerkezet oldása szükségszerűen a választottbíróági szerződés *harmadik személyekre való kiterjesztésének* irányba mutat, aminek viszont automatikus eljárásjogi konzekvenciája a választottbíróági hatáskör kiterjesztése. Láttuk azonban, hogy a (túlzott) kiterjesztésből fakadó bizonytalanság viszont a választottbíróági ítéletek kikényszeríthetősége körében komoly kockázattal jár, s adott esetben kollíziós jogi zavarokat is okozhat.

⁸⁸ VÁRADY TIBOR: Változó képletek és változó valóság a választottbíráskodás fejlődése során. In: NAGY CSONGOR ISTVÁN (szerk.): *Liber Amicorum János Martonyi. Ünnepi kötet Martonyi János tiszteletére*. HVG-Orac, Budapest, 2014, 128-129.

⁸⁹ SZABÓ IMRE: A választottbíráskodás hazai fejlődése és a polgári perrendtartás rekodifikációja. In: NAGY CSONGOR ISTVÁN (szerk.): *Liber Amicorum János Martonyi. Ünnepi kötet Martonyi János tiszteletére*. HVG-Orac, Budapest, 2014, 118.

JELENTÉS AZ UNCITRAL II. MUNKACSOPORT 2025. OKTÓBERI ÜLÉSSZAKÁN MEGVITATOTT KÉRDÉSEKRŐL

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Kereskedelmi Jogi Bizottsága

II. munkacsoport (Vitarendezés)

Nyolcvankettedik ülészak

Bécs, 2025. október 13-17.

New York-i Konvenció értelmező kiegészítése

A MAL módosításai

A magyarázó jegyzet (Explanatory Notes) módosításai

UNCITRAL választottbírószági Szabályzat

További megbeszélések a MAL módosításairól

A választottbírószági eljárások szervezésével kapcsolatos megjegyzések

Az elektronikus választottbírószági értesítések figyelembevétele

További teendők és egyéb ügyek

Személyes megjegyzés

⁹⁰ Dr. Berzeviczi Attila az UNCITRAL II. sz. munkacsoport - Magyarország szakértői képviselője, az MKIK mellett szervezett Állandó Választottbírószág elnöke, ügyvéd

NEW YORK-I KONVENCIÓ ÉRTELMEZŐ KIEGÉSZÍTÉSE

1. A munkacsoport megvizsgálta az [A/CN.9/WG.II/WP.242](#) dokumentum 5. pontjában szereplő ajánlástervezet módosított változatát.

2. Először is emlékeztettek arra, hogy az ajánlás nem lenne kötelező erejű, és nem módosítaná a külföldi választottbírósági ítéletek elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezményt (New York-i Egyezmény). Ismét hangsúlyozták, hogy az elektronikus kommunikáció és az elektronikus formában meghozott választottbírósági ítéletek egyre növekvő elismertségének megfelelő ajánlás kidolgozása jelentős gyakorlati jelentőséggel bír az ilyen ítéletek elismerésének és végrehajtásának biztosítása érdekében. Megjegyezték továbbá, hogy az ajánlás az UNCITRAL elektronikus kereskedelemről szóló szövegeiben megfogalmazott megkülönböztetésmentesség és funkcionális egyenértékűség elvein alapul.

Preambulum bekezdések (PP)

3. A PP7-tel kapcsolatban aggályokat fogalmaztak meg az „elektronikus formában” kifejezéssel kapcsolatban. Elhangzott, hogy a kifejezés nem egyértelmű és homályos, és előfordulhat, hogy a végrehajtó bíróság nem érti meg. Másrészt elhangzott, hogy a szövegnek rugalmasságot kell biztosítania, és hogy az „elektronikus formában” kifejezés széles körűnek és alkalmazkodóképességnek tekinthető. Hozzá tették, hogy a kifejezés magában foglalhatja a kereskedelmi szokásoknak megfelelően hozott ítéleteket, és elegendő a gyakorlat harmonizálásának előmozdításához a különböző joghatóságok között. Aggályokat vetettek fel az [A/CN.9/WG.II/WP.242](#) 11. bekezdésének utolsó mondatával kapcsolatban is. Elhangzott továbbá, hogy problémás a 11. bekezdés utolsó előtti mondatában a nemzeti rendszerre való hivatkozás hiánya.

4. Bár megjegyezték, hogy a New York-i Egyezmény nem utal kifejezetten az aláírásra, mint a választottbírók döntés jóváhagyásának biztosítására szolgáló eszközre, megjegyezték, hogy 1958-ban az „eredeti” döntés általános értelmezése valószínűleg magában foglalta az aláírás jelenlétét. Erre válaszul elmondták, hogy az „aláírás” kifejezést az Egyezmény kidolgozása során nem vitatták meg, és hogy akkoriban a hangsúly a döntés véglegességén volt. Ugyanakkor tisztázódott, hogy a 11. bekezdés csupán arra utalt, hogy az „elektronikus formában” megfogalmazás semleges az aláírási követelmények tekintetében.

5. A PP9-cel kapcsolatban elhangzott, hogy a MAL egy konkrét cikkére való hivatkozás beépítése azt jelentené, hogy a MAL módosítása esetén újra meg kellene nyitni a javaslat megvitatását.

6. A vita után a munkacsoport jóváhagyta a PP1–10-et, a megfontolásokra figyelemmel.

Operatív bekezdések (OPs)

7. Az OP1-gyel kapcsolatban elhangzott, hogy a „vonatkozó jogi követelmények” kifejezés kétértelmű és homályos, mivel nem világos, hogy a székhely jogára, a végrehajtás helyének jogára vagy általános nemzetközi normákra utal-e. Javaslat született, hogy ehelyett a „belföldi jogi keretre” hivatkozzanak. Megemlítették, hogy ha a „az alkalmazandó jogi követelményekkel összhangban” kifejezést megtartanák, akkor a „összhangban” kifejezés nem lenne elég pontos, és a „az alkalmazandó jogi követelményeknek megfelelően” kifejezés lenne előnyösebb.

8. Széles körben úgy vélték, hogy a „függetlenül attól, hogy milyen formában készültek” kifejezés nem ad hozzá lényegi értéket, ezért törölhető.

9. Aggályok merültek fel a „modern kereskedelmi gyakorlatokra” való hivatkozással kapcsolatban, megjegyezve, hogy a „modern” kifejezés kétértelmű, bizonytalanságot okozhat, és gátolhatja az innovációt, mivel ezáltal kizárhatók azok a gyakorlatok, amelyek még nem tekinthetők „modernnek”. Elhangzott, hogy nehéz lenne meghatározni, mi lehet „alkalmas a jövőre”, és a résztvevők egy jogilag megalapozott és azonnali megközelítést részesítettek előnyben. Ebben az összefüggésben felvetették, hogy emlékezzünk arra, hogy az ajánlás a választottbíráskodás keretében született, és ezért hivatkozni lehetne az „elektronikus formában hozott ítéletekre vonatkozó kereskedelmi választottbíráskodási gyakorlatra” vagy a „jelenlegi választottbíráskodási gyakorlatra”. Továbbá felvetették, hogy a szöveg hivatkozhatna inkább a „nemzetközi kereskedelemben alkalmazott gyakorlatokra vagy szokásokra”.

10. Ezenkívül hangsúlyozták, hogy az ajánlásnak egyszerűnek kell maradnia, világos, érthető és tömör megfogalmazással.

11. Megvitatták, hogy a szövegnek „konkrét formára” vagy „elektronikus formára” kell-e utalnia. Egyesek szerint egy tágabb hivatkozás elkerülné egy adott forma megjelölését, míg mások megjegyezték, hogy az „elektronikus formában” kifejezés közvetlenebbül foglalkozik a munkacsoport által megvizsgálni kívánt kérdéssel, a bírák számára könnyebben érthető, és megfelel az ajánlásban közvetlenül tárgyalt kérdésnek. Az a javaslat, hogy a két kifejezést kombinálják, például „konkrét formában, például elektronikus formában” formában, nem nyert támogatást.

12. A vita után a munkacsoport – Magyarországnak a szöveg rövidítésre vonatkozó felszólalásával összhangban is - jóváhagyta az OP1 következő szövegét:

Javasolja, hogy a külföldi választottbírási ítéletek elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1958. június 10-én New Yorkban megkötött egyezményt úgy értelmezzék, hogy a választottbírási ítéletek elismerését vagy végrehajtását ne lehessen kizárólag az elektronikus formájukra hivatkozva megtagadni.

13. Az OP2-vel kapcsolatban támogató vélemények hangzottak el, mivel az az elektronikus kereskedelemről szóló mintatörvény és az Egyesült Nemzetek Szervezete nemzetközi szerződéseiben az elektronikus kommunikáció használatáról szóló egyezménye (ECC) jól bevált nyelvezete alapján készült. Ugyanakkor felmerült a kérdés, hogy ez további bizonyítási terhet róhat-e a felekre az ítélet eredetiségének igazolása és ennek megbízható biztosítása tekintetében. Aggodalmak merültek fel azzal kapcsolatban, hogy egy ilyen követelmény olyan terhet róhat a döntés végrehajtását kérő kérelmezőre, amely papír alapú döntések esetében nem létezik, ami aláássa az ajánlás célját. Említésre került az is, hogy az ECC-t nem alkalmazták széles körben, ezért ebben az összefüggésben talán nem szükséges hivatkozni rá.

14. Javaslat született az első sorban szereplő „elektronikus formában” kifejezés törlésére, hogy egyértelművé váljon, hogy az elektronikus és papírformában meghozott ítéletek esetében a bizonyítási teher azonos. További javaslat született arra vonatkozóan, hogy a „az információk a szándékolt módon megjeleníthetők” kifejezés helyett a szöveg utaljon arra, hogy az információk „utólag hozzáférhetők”. Megjegyezték, hogy mivel a New York-i Egyezmény IV. cikkének a) pontja „megfelelően hitelesített

eredeti ítéletre” utal, a hitelesítés fogalmát esetleg be kellene építeni a szövegbe. Ugyanakkor elhangzott, hogy nincs szükség az „eredeti” fogalmáról szóló vita újraindítására. Kérdések merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a rendelkezés hogyan működne a gyakorlatban, különös tekintettel arra, hogy ki tudna megbízható biztosítékot nyújtani egy ad hoc választottbíróági eljárásban, míg intézményi környezetben ezt a jegyző tudná megtenni. E tekintetben minimalista megközelítést javasoltak, vagy az 1958 után kezdődő, „ahol létezik” szövegrész törlésével, vagy az OP2 teljes törlésével, az OP1-ben az „eredeti” kifejezésre való hivatkozás hozzáadásával vagy anélkül. Azt is javasolták, hogy az OP2 szövegét, ha megtartják, inkább az ajánlás promóciós céljára összpontosítsák, elkerülve a definíciós bonyolultságot.

A megbeszélés után a munkacsoport úgy döntött, hogy törli az OP2-t.

A MAL módosításai

A rendelkezések módosításai

15. A munkacsoport megvizsgálta az [A/CN.9/WG.II/WP.242](#) dokumentum 16–36. pontjában szereplő, a MAL rendelkezéseinek módosításait.

2. cikkely

16. A (g) albekezdésnek a MAL 2. cikkébe való felvételével kapcsolatban elhangzott, hogy ez felesleges, mivel a 31. cikkhez javasolt kiegészítés már egyértelművé tette, hogy a döntések közé tartoznak az elektronikus döntések is. Ugyanakkor a jogalkotás egyértelműsége és átláthatósága érdekében támogatták a 2. cikkbe való felvételét. Javaslatok születtek a g) albekezdés áthelyezésére, megjegyezve, hogy a 2. cikk a meghatározásokat részben ábécé sorrendben sorolja fel, de a MAL széles körű elfogadására tekintettel és a meglévő rendelkezések újra számozásának elkerülése érdekében célszerűbbnek ítélték a jelenlegi sorrend megtartását. Javasolták továbbá, hogy a g) albekezdés végéhez illesszenek be egy olyan kifejezést, mint „a törvényben meghatározottak szerint” vagy „e törvénynek megfelelően”. Megállapították azonban, hogy az ilyen kiegészítések nem szükségesek, tekintettel a 2. cikk meglévő bevezetőjére, amely így szól: „E törvény alkalmazásában”. Megjegyezték továbbá, hogy a MAL már elegendő rugalmasságot biztosít az államok számára, hogy saját belföldi kereteiket testre szabják és kiigazítsák.

17. A vita után a munkacsoport jóváhagyta a g) albekezdés beillesztését.

18. Széles körben úgy vélték, hogy az 1. lehetőség 7. cikke (4) bekezdésének második mondatának modernizálása és áthelyezése a 2. cikk h) albekezdésébe megfelelő. Javaslat született arra, hogy a „felek és a választottbíróság” helyett „egy fél vagy a választottbíróság” kifejezést használják, hogy egyértelművé tegyék, hogy a rendelkezés alkalmazása nem korlátozódik a közös kommunikációra. Javasolták továbbá, hogy vegyenek fel egy szövegrészt, amely jelzi, hogy az elektronikus formában meghozott ítélet magában foglalja az adatüzenet formájában meghozott ítéletet is.

19. Mindkét javaslat támogatást kapott, és ennek megfelelően a munkacsoport megállapodott abban, hogy a h) albekezdés a következőképpen hangozzon:

„Elektronikus kommunikáció”: bármely kommunikáció, amelyet egy fél vagy a választottbíróság adatüzenet útján folytat, és elektronikus formában meghozott döntés: adatüzenet útján meghozott döntés; „adatüzenet”: elektronikus, mágneses, optikai vagy hasonló eszközökkel létrehozott, elküldött, fogadott vagy tárolt információ.

3. cikkely

20. A b-1) albekezdés beillesztésével kapcsolatban elhangzott, hogy az a funkcionális egyenértékűség elvével összhangban szélesebb körben működik az elektronikus kommunikáció kézbesítésének vagy fogadásának időpontját illetően. Ugyanakkor megjegyezték, hogy a rendelkezés jelenlegi formájában túlléphet a funkcionális egyenértékűség és a várható munkaterület határain.

KEDD

31. cikkely

1. Az 1-1. pontot támogatták, és javasolták a magyarázó megjegyzés kiegészítését. Az 1-2. pontot azonban általában túl bonyolultnak, általánosnak és nehézkesnek tartották, és úgy vélték, hogy nem illeszkedik jól a választottbíráskodás kontextusába. Különösen a „meg kell felelni a ... követelménynek” kezdetű bevezető mondat, amelyet az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegei is tartalmaznak, valamint az „információra” való hivatkozások nem bizonyultak megfelelőnek. Javaslat született a szöveg átfogalmazására, hogy az jobban tükrözze a választottbíráskodási kontextust.

2. Javaslat született arra, hogy a forma megválasztását a felekre, illetve megállapodás hiányában a választottbírószágra bízzák. Megjegyezték, hogy számos joghatóságban már léteznek funkcionális egyenértékűségi szabályok, és az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegekből származó nyelvhasználat inkább zavart kelthet, mint tisztázhat. Hivatkoztak bizonyos választottbírószági szabályokra, amelyek már tartalmaznak iránymutatást az elektronikus ítéletek meghozatalára vonatkozóan.

3. Óvatosságra intettek, mivel az (1-1) és (1-2) pontok úgy értelmezhetők, hogy proaktív követelményt rónak a végrehajtást kérő félre, ami felesleges terhet jelenthet. Hangsúlyozták, hogy a rendelkezésnek eljárási jellegűnek kell maradnia, és kerülnie kell az olyan érdemi kérdésekkel való foglalkozást, amelyek általában nem merülnek fel a választottbíráskodásban.

4. Ebben az összefüggésben megvitatták a cikkben szereplő bekezdések sorrendjének megváltoztatását, kezdve a lehetséges forma kiválasztásával (amint az a (3-1) bekezdésben tükröződik), valamint a követelmények teljesítésének módjáról szóló szöveg egyszerűsítésével és racionalizálásával.

5. Megjegyezték, hogy a (3-2) bekezdés nem tartozik a 31. cikkbe, mivel a végrehajtással foglalkozik, és át kell helyezni a 35. cikkbe.

6. Javasolták, hogy a (3-1) bekezdésben a „hordozó” kifejezést „forma” kifejezéssel helyettesítsék. Felmerült a kérdés, hogy a felek megállapodásának csak a döntés formájára kell-e vonatkoznia, vagy az aláírási követelmény teljesítésének módjára is. Erre válaszul megjegyezték, hogy ez a nemzeti jog hatálya alá tartozik.

8. A (4) bekezdéshez javasolt kiegészítéssel kapcsolatban javasolták, hogy ez külön bekezdés legyen, mivel nincs kapcsolata az előző mondattal.

9. *A megbeszélés után megállapodtak abban, hogy a 31. cikk módosításainak:*

(i) el kell ismerniük, hogy a döntések elektronikus formában is kibocsáthatók; és (ii) meg kell említeniük a választottbíráskodásra szabott vonatkozó követelményeket, anélkül, hogy azokat meghatároznák, mivel azok továbbra is a nemzeti jog hatálya alá tartoznak.

35. cikkely

10. A 35. cikk javasolt módosításait illetően elhangzott, hogy mind a (2-1) bekezdéshez, mind a (2-2) bekezdéshez javasolt kiegészítések közvetlenül az ECC-ből és az MLEC-ből származnak, túl elvontak és az adott kontextushoz kell igazítani őket. Azt is elmondták, hogy a munkacsoportnak ügyelnie kell arra, hogy ne hozzon létre további követelményeket, és ne nehezítse meg a végrehajtási folyamatot, és hogy amennyiben szükséges, ezeket a kérdéseket a magyarázó megjegyzés módosításaiban lehetne tárgyalni.

11. Kérdés merült fel azzal kapcsolatban, hogy szükséges-e törölni a „írásban” kifejezést a 35. cikk (1) bekezdéséből. Az A/CN.9/WG.II/WP.242 dokumentum 28. bekezdésében kifejtett okok miatt azonban a törlést támogatták.

12. A (2-1) ponttal kapcsolatban felvetették, hogy a New York-i Egyezményrel összhangban hivatkozni kellene a hitelességre. Ezt követően felvetődött, hogy problémás lenne hivatkozni a New York-i Egyezményre és a hitelesítésre, mivel a MAL egyébként nem utal a hitelesítésre. Elhangzott, hogy a szöveg egyszerűsíthető lenne, és kifejezetten a döntés kibocsátásával foglalkozhatna.

13. A (2-2) ponttal kapcsolatban elhangzott, hogy mivel nem világos, hogy mely esetekben kerül sor a választottbírási döntések további jóváhagyására, és hogy mi a célja ennek a rendelkezésnek, ezért ez a rendelkezés törölhető lenne.

14. A (2-3) ponttal kapcsolatban felidéztek, hogy a 31. cikk (3-2) pontja ide kerülhetne, és felmerült a kérdés, hogy ez utóbbi szöveg teljes mértékben helyettesítené-e a (2-3) pontot. Elhangzott, hogy a (2-3) pont más kérdéssel foglalkozik, nevezetesen a papírformában kiadott ítélet elektronikus másolatával, ezért meg kell tartani.

A magyarázó jegyzet (Explanatory Notes) módosításai

15. A magyarázó jegyzetet illetően elhangzott, hogy azt módosítani kell, hogy tükrözze a 31. és 35. cikk módosított változatát. Különösen azt javasolták, hogy a jegyzet ne utaljon többé az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegek funkcionális egyenértékűségi szabályainak beépítésére, hanem inkább azt javasolja, hogy azokból „ihletet merítsenek”. Megjegyezték továbbá, hogy a magyarázó jegyzetnek tisztáznia kell a megkülönböztetésmentesség elvét, és magyarázni kell az alapul szolgáló funkcionális egyenértékűségi szabályokat, amint azok a szövegekben és a nemzeti jogszabályokban tükröződnek.

A módosított 31. és 35. cikkre vonatkozó magyarázó megjegyzés felülvizsgálatára irányuló javaslatot terjesztettek elő. Kifejtették, hogy a cél az volt, hogy tisztázzák a munkacsoport által elfogadott MAL-módosítások mögötti indokokat. Bár a javaslatot örömmel fogadták, és egyetértettek a magyarázó jegyzet fontosságában, széles körben úgy vélték, hogy tartalmának megvitatása még korai, és azt a módosított 31. és 35. cikk elfogadott szövegével együtt kell megtenni, amint az rendelkezésre áll. Elhangzott továbbá, hogy további kérdéseket is megvittak, amelyeket szintén figyelembe kell venni, valamint hogy a szöveg túl nagy hangsúlyt fektet a papír alapú változatokra, és túlságosan negatívan ítéli meg az elektronikus formában kiadott ítéleteket. A munkacsoport következő ülése előtt további eszmecserék lehetővé tétele érdekében hasznosnak ítélték az informális megbeszéléseket.

UNCITRAL választottbírósi szabályzat (UAR)

16. Az A/CN.9/WG.II/WP.242 dokumentum 37. bekezdésében szereplő javasolt szöveggel kapcsolatban elhangzott, hogy a választottbírósnak kell eldöntenie, milyen formában hozza meg a döntést, figyelembe véve a felek kéréseit és biztosítva, hogy a döntés érvényes és végrehajtható legyen. Erre válaszul megjegyezték, hogy az érvényesség és a végrehajthatóság végső soron attól a joghatóságtól függ, ahol a végrehajtást kérik, ezért nem lehet kizárólag a választottbírósi feladata, hanem a végrehajtást kérő fél felelőssége is.

17. Azt is javasolták, hogy mivel fennáll annak a kockázata, hogy az elektronikus formában kiadott ítélet bizonyos joghatóságokban nem végrehajtható, a szöveg egyértelműség kedvéért lehetővé tegye a papír alapú ítélet kiadását, különösen a digitalizációra való átállás átmeneti szakaszában. Erre válaszul elhangzott, hogy a MAL-t hosszú távú alkalmazásra tervezték, és az alapértelmezett szabálynak előremutató jellegűnek kell lennie, vagyis, ha a felek nem állapodnak meg másként, a döntést elektronikus formában kell meghozni. Elhangzott, hogy egy ilyen alapértelmezett szabály elősegítené az átállást a papírmentes rendszerre, növelné az eljárások hatékonyságát és segítené kezelni azokat a helyzeteket, amikor egy fél akadályozza vagy megtagadja az együttműködést. Ugyanakkor óvatosságra intettek, hogy ne keverjék össze az eredeti ítéletet az ítélet másolatával, ha az ítélet papír alapú és elektronikus formában kerül kibocsátásra.

18. Továbbá javasolták, hogy az ilyen alapértelmezett szabályt a MAL-ban is tükrözzék, tekintettel annak az UAR-okhoz képest szélesebb hatályára.

További megbeszélések a MAL módosításairól

19. A fenti megfontolásokra tekintettel a munkacsoport újra megvizsgálta a 31. és 35. cikkre vonatkozó módosított javaslatokat, amelyekbe a javasolt kiegészítéseket dőlt betűvel jelölték.

31. cikkely

(új 1) A választottbírósi szabályzat a felek által megállapodott formában hozza meg ítéletét. Ha a felek nem állapodnak meg, vagy ha a bíróság nem tudja a megállapodott formát használni, a bíróság a felekkel folytatott konzultációt követően hozza meg a döntést [elektronikus formában] [a bíróság által megfelelőnek ítélt formában], [figyelembe véve a felek preferenciáit] [azzal a feltétellel, hogy bármelyik*

fél kérheti a döntés papír formában történő meghozatalát vagy az elektronikus formában meghozott döntés papír másolatát].

(1) változatlan

(1-1) Az ítélet írásbeli formában történő meghozatalára vonatkozó követelménynek eleget tesz az elektronikus formában meghozott választottbíróági ítélet, ha a benne szereplő szöveg hozzáférhető, és így későbbi hivatkozás céljára felhasználható.

(1-2) Az ítélet választottbíró vagy választottbírók által történő aláírására vonatkozó követelménynek eleget tesz az elektronikus formában meghozott ítélet, ha megbízható módszert alkalmaznak a választottbíró vagy választottbírók azonosítására és az elektronikus ítélet tartalmának jóváhagyására irányuló szándékuk kifejezésére.

(2) változatlan

(3) változatlan

(4) változatlan, a végén kiegészítéssel: *Az elektronikus formában meghozott ítéletet elektronikus úton kell kézbesíteni mindkét félnek.*

35. cikkely

(1) változatlan.

(2) változatlan.

(2-1) Az elektronikus formában kiadott ítéletet nem lehet kizárólag az elektronikus formája miatt elutasítani vagy végrehajtását megtagadni.

(2-2) Az a követelmény, hogy a döntésre hivatkozó vagy annak végrehajtását kérelmező félnek be kell nyújtania a döntés eredeti példányát, elektronikus formában meghozott döntés esetén akkor teljesül, ha:

(i) megbízható biztosíték áll fenn arra, hogy a döntés a véglegesítés óta teljes és változatlan maradt; és

(ii) döntés bemutatható annak a személynek vagy hatóságnak, akinek vagy amelynek benyújtják.

(2-3) A (2) bekezdésben szereplő eredeti ítélet másolata elektronikus formában is elkészíthető és benyújtható.

20. A 31. cikk módosításával kapcsolatban számos észrevétel érkezett, amelyek a következőket javasolták:

- A bekezdések sorrendjét úgy kell átrendezni, hogy az 1. bekezdés után a (új 1*), (1-1) és (1-2) bekezdések következzenek;

Az (új 1*) bekezdés az „elektronikus formában” kifejezés után végződjön, és a következő mondat kerüljön hozzáadásra: „Ha valamelyik fél ezt kéri, a választottbíróság a döntést papírformában is meghozza, amely szintén eredeti példánynak minősül.”;

A „figyelembe véve a felek preferenciáit” kifejezést töröljék, mivel a szöveg már utal a felekkel való konzultációra;

Az utolsó zárójelben töröljék az elektronikus formában hozott ítélet papír alapú másolatára való hivatkozást;

Dönteni kell arról, hogy a bíróság a felekkel folytatott konzultációt követően alapértelmezésként elektronikus formában bocsáthatja-e ki a döntést, vagy a bíróságnak a felekkel folytatott konzultációt követően, a felek preferenciáit figyelembe véve kell-e meghatározni a megfelelő formát;

Az (1-2) bekezdésben az „elektronikus döntés” kifejezést „elektronikus formában meghozott döntés” kifejezéssel kell helyettesíteni;

Az elektronikus és a papír alapú ítélet egyidejű megléte bizonytalanságot okozhat azzal kapcsolatban, hogy melyik változatot kézbesítették előbb, ami hatással lehet például a hatályon kívül helyezés iránti kérelem benyújtásának határidejére; és

- A (4) bekezdés kiegészítését meg kell tartani annak tisztázása érdekében, hogy az elektronikus kézbesítés megengedett, de a „köteles” szót „lehet” szóval kell helyettesíteni az elektronikus kézbesítés lehetetlen eseteinek kezelése érdekében. Egyrészt felmerült, hogy célszerűbb lenne törölni ezt a rendelkezést, és ezeket a kérdéseket a magyarázó megjegyzésben kezelni.

21. A 35. cikk módosításainak felülvizsgálatával kapcsolatban számos észrevétel született, többek között a következők:

- A javasolt (2-2) bekezdést nem szabad úgy megfogalmazni, hogy az megnehezítse az elektronikus formában meghozott ítélet végrehajtását kérő fél helyzetét;

Felesleges a „biztos” szó előtt a „megbízható” szót használni, mert ez redundáns, és a „megbízható” szó megtartása megnehezítheti a folyamatot;

A „véglegesített” szót „készített” vagy „kiadott” szóra kellene cserélni, mivel ez utóbbi jobban kifejezi a szándékot;

Talán nem szükséges megemlíteni, hogy a döntésnek „teljesnek” és „változatlanul” kell maradnia, és javasolták, hogy helyette inkább a döntés integritására, arra utaljanak, hogy a döntést nem hamisították meg, vagy hogy lényegében változatlan maradt;

A teljesség arra utal, hogy a döntés minden része megvan, a változatlanosság pedig arra, hogy egyetlen részét sem módosították, és felmerült a kérdés, hogy mindkettő szükséges-e a végrehajtási eljárás keretében; és

A javasolt (2-2) pont tovább módosítható úgy, hogy a terhet megfordítsák (pl. „hacsak nincs bizonyíték arra, hogy”).

SZERDA

1. A megbeszélés után további módosított javaslatokat terjesztettek elő a 31. és 35. cikkelyre vonatkozóan, a 31. cikk (1) bekezdése után a következő két bekezdés beillesztésével:

(1-1) A választott bíróság a döntést elektronikus formában hozhatja meg.

(1-2) A felekkel folytatott konzultációt követően, és amennyiben azok másként nem állapodnak meg, a választottbíróság a döntéseket elektronikus formában hozhatja meg.

valamint a 35. cikkely végére egy további bekezdés illesztése:

Az elektronikus formában hozott döntés elismerését vagy végrehajtását nem lehet kizárólag az elektronikus forma alapján megtagadni.

2. Hangsúlyozták, hogy az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegeivel összhangban lévő harmonizált megközelítés biztosítása érdekében a 31. cikknek csak azt kell megállapítania, hogy a döntések elektronikus formában is meghozhatók, így a rendelkezés részletes alkalmazását az érintett államok elektronikus kereskedelemre vonatkozó hazai jogi kereteire kell bízni. Megjegyezték, hogy a projekt célja az elektronikus formában hozott döntések elismerésének és végrehajtásának akadályainak eltávolítása, nem pedig az ilyen döntések használatának ösztönzése.

3. Elhangzott, hogy az aláírási és az „írásbeli” követelményeket meg kell tartani, és hogy az egyszerűsített javaslat nem a megfontolásokon alapul. Másrészt hangsúlyozták, hogy az eredeti javaslatokban szereplő, az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegekből származó rendelkezések eredetileg más általános kontextusokra vonatkoztak, és nem feltétlenül igazodtak a választottbírósági ítéletekhez, de célszerűbb lenne nem bevezetni új meghatározásokat, illetve nem módosítani a meglévő megközelítéseket az UNCITRAL választottbírósági keretrendszerében. Továbbá megjegyezték, hogy a digitális aláírási rendszerek joghatóságokként eltérőek, és széles körben úgy vélték, hogy az aláírásokra való konkrét hivatkozásokat el kell kerülni, hogy ne keletkezzenek új akadályok. Megjegyezték továbbá, hogy a MAL egyszerűen elismerné, hogy az elektronikus és a papír alapú ítéletek egyformán érvényesek, és egyik forma sem tekinthető a másiknál felsőbbrendűnek.

4. Különböző szövegezési javaslatok születtek, többek között:

- A (1-1) pont törlése, mivel felesleges, vagy összevonása a (1-2) ponttal;

A (1-2) pontban az ítéletre egyes számban való hivatkozás;

Annak előírása, hogy bármelyik fél kérhet papír alapú ítéletet;

Annak biztosítása, hogy a magyarázó megjegyzés egyértelművé tegye, hogy az ítélet formája nem befolyásolja annak érvényességét vagy végrehajthatóságát;

Megjegyzés, hogy a választottbíróságnak fel kell vetnie a formával kapcsolatos kérdést a felek előtt, hogy azok tájékozott döntést hozhassanak az érvényességről és a végrehajthatóságról, különösen mivel az elektronikus formában kiadott ítéletek még nem élveznek általános elismertséget; és

a „Magyar Javaslat” (az elnök így nevezte) lásd a végül elfogadott szöveget.

5. Elhangzott, hogy a döntés két változatának kézbesítése nem jelentene nehézséget, mivel a határidők attól függően indulnának, hogy melyik formában érkezik meg a döntés.

6. A vita után a munkacsoport – végül a több szövegjavaslat közül a szövegszerűen megtett magyar javaslatot elfogadva! - jóváhagyta mint „Magyar Javaslatot” a következő bekezdés beillesztését a 31. cikkely (1) bekezdése után:

Ha a felek megállapodnak, vagy ilyen megállapodás hiányában egyik fél sem emel kifogást, a választottbíróság elektronikus formában hozhat ítéletet.

In case it is agreed by the parties, or, in the absence of such agreement neither party objects, the arbitral tribunal may issue awards in electronic form.

7. Elhangzott, hogy a magyarázatban majd egyértelműen meg kell magyarázni, miért állapodtak meg ebben a megfogalmazásban, és ki kell fejteni a vita során felmerült legfontosabb kérdéseket, többek között a megkülönböztetésmentesség és a funkcionális egyenértékűség elveit, az alkalmazandó jogot, valamint a választottbíróság és a felek közötti, a döntés formájával kapcsolatos konzultációs folyamatot.

8. A munkacsoport ezután megvizsgálta és jóváhagyta a 35. cikk utolsó bekezdését:

Az elektronikus formában kiadott ítéletet nem lehet kizárólag az elektronikus formája miatt elutasítani vagy végrehajtani.

9. Ezekkel a jóváhagyásokkal összhangban a munkacsoport abban is megállapodott, hogy az [A/CN.9/WG.II/WP.242](#) 37. bekezdésében javasolt bekezdést úgy módosítják, hogy az tükrözze a 31. cikkhez újonnan hozzáadott bekezdést (lásd a fenti 7. bekezdést), és hogy az [A/CN.9/WG.II/WP.242](#) 38. és 39. bekezdésében javasolt rendelkezéseket töröljék.

A választottbíróági eljárások szervezésével kapcsolatos megjegyzések

10. Kijelentették, hogy a megjegyzésekhez hozzáadandó javasolt szöveget a munkacsoport megfontolásai alapján módosítani kell. Hangsúlyozták, hogy a megkülönböztetésmentesség és a funkcionális egyenértékűség elveit az alkalmazandó joggal együtt meg kell említeni, és hogy a megjegyzésekben meg kell magyarázni, miért nem került be a harmonizált megközelítés a MAL-ba (lásd még a fenti 9. bekezdést). Azt is elmondták, hogy a „Ha a döntés elektronikus és papírfőmában is meghozatalra kerül...” kezdetű utolsó rész nem kerülhet be a szövegbe. Arra is felhívták a figyelmet, hogy a megjegyzések nem róhatnak további terhet a választottbíróságra.

Az elektronikus választottbíróági értesítések figyelembevétele

11. A kezdet kezdetén, a MAL 3. cikkéhez javasolt (b-1) bekezdés hozzáadásáról szóló vita alapján (lásd ** bekezdés) elhangzott, hogy kifejezetten meg kell említeni az elektronikus értesítések használatának lehetőségét, mivel ez a gyakorlatban csökkentené a terheket. Javasolták, hogy elegendő lenne egy egyszerű megoldás, például annak megállapítása, hogy az elektronikus választottbíróági értesítések megengedettek, és hogy az ilyen értesítések kézhezvételét az alkalmazandó jog szerint lehet meghatározni.

12. Elhangzott, hogy második lépésként a MAL-ban foglalkozni kellene az elektronikus értesítések küldésére alkalmas címek kérdésével, összhangban az UAR 2. cikkének (2) bekezdésében foglaltakkal, különös tekintettel az erre a célra kifejezetten kijelölt vagy a választottbíróság által engedélyezett címre. Azt is elmondták, hogy a hatékonyság alternatív megoldásként attól is függhet, hogy a feladó bizonyítja-e, hogy az e-mail címet aktívan használja és rendszeresen ellenőrzi, ami az adott esetben ténykérdésként kerülne megállapításra. Hangsúlyozták, hogy a használható cím kérdését gondosan meg kell fontolni, mivel a túlzottan tág megközelítés a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos aggályokat vethet fel és befolyásolhatja a meghallgatáshoz való jogot. Javasolták,

hogy kifejezetten kijelölt címet és a címzett kifejezett hozzájárulását annak használatához kell előírni. Megállapítást nyert, hogy az elektronikus kommunikációra, ideértve a kézbesítést és a fogadásokat is, vonatkozó rendelkezéseket, amennyiben azok a MAL felülvizsgálatának részeként kerülnek beépítésre, nem szabad olyan fontosnak tekinteni, hogy azok elfogadásának elmulasztása a MAL be nem tartását eredményezné.

CSÜTÖRTÖK

1. A munkacsoport részletesebben megvitatta az elektronikus kommunikáció, és különösen a választottbíróági értesítések kézbesítésének és átvételének lehetséges megközelítését, mind a javasolt (b-1) ponttal, mind az A/CN.9/WG.II/WP.242 dokumentum 48. bekezdésében javasolt kiegészítéssel kapcsolatban, amelyet a MAL jelenlegi 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja után és a javasolt (b-1) pont előtt kellene beilleszteni.

2. Megállapították a 3. cikk és a MAL egyéb rendelkezései, különösen a 21. cikk közötti kapcsolatot. Elhangzott, hogy a 48. bekezdésben javasolt kiegészítés és az UAR 2. cikkének (5) bekezdése között eltérés van a kézbesítés megközelítésében, mivel az előbbi megközelítés szerint a kézbesítés napján tekinthető kézbesítettnek, míg az utóbbi megközelítés szerint a küldés napján. Felmerült a kérdés, hogy kívánatos-e két UNCITRAL választottbíróági szövegben eltérő megközelítést alkalmazni, még akkor is, ha az UAR általában felülírja a nem kötelező nemzeti jogot. Azt is elmondták, hogy a javasolt (b-1) és a 48. bekezdésben javasolt kiegészítés között eltérés van a megközelítésben, és hogy a kettőnek konzisztensnek kell lennie. Azt is elmondták, hogy a javasolt kiegészítéseknek figyelembe kell venniük az UNCITRAL elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegeit, például az MLEC-et, amelyet széles körben elfogadtak és amely hasznos rendelkezéseket tartalmaz (pl. 14–15. cikk).

3. Elhangzott, hogy a javasolt (b-1) második mondatát, amely alternatív címre történő kézbesítést irányoz elő, vagy törölni kellene, hogy egyértelművé váljon, hogy a leveleket csak az erre a célra kifejezetten kijelölt címen lehet kézbesíteni, vagy ha azt alapértelmezett megoldásként megtartanák azokra az esetekre, amikor a kifejezetten kijelölt cím már nem elérhető, akkor azt szűkebben kellene meghatározni. Azt is javasolták, hogy szükség lehet egy tartalék megoldásra, amely papír alapú alternatívát is magában foglalhat (pl. postai cím).

4. A munkacsoport ezután megvizsgálta, hogy szükséges-e az UAR-ba olyan rendelkezést beépíteni, amely lehetővé teszi az elektronikus úton történő értesítés elküldését a címzett által nyilvánosan megadott elektronikus címre. Általános vélemény volt, hogy az UAR 2. cikkének (2) és (5) bekezdése, valamint a megfontolások alapján nincs szükség további munkára az elektronikus értesítésekkel kapcsolatban az UAR keretében.

További teendők és egyéb ügyek

A megbeszélés után a munkacsoport felkérte a titkárságot, hogy készítse el:

(i) az elektronikus formában kiadott ítéletek tekintetében a magyarázó megjegyzés és a választottbíróági eljárások szervezéséről szóló megjegyzések vonatkozó részének felülvizsgált változatát; (ii) az elektronikus értesítések tekintetében egy rendelkezést, amely kimondja, hogy az

elektronikus választottbíróági értesítések megengedettek, összhangban a megkülönböztetésmentesség elvével, valamint javaslatokat a kézbesítés és átvétel kérdéseinek kezelésére vonatkozó szövegre, figyelembe véve az UNCITRAL vonatkozó szövegeit, különösen az UAR-okat és az elektronikus kereskedelemre vonatkozó szövegeket, a MAL-ba való felvétel céljából; és (iii) további információkat a MAL 3. cikkének jogalkotási előzményeiről.

Megállapodtak továbbá abban, hogy a delegációk tájékoztatják a titkárságot az elektronikus kommunikáció vagy választottbíróági értesítések kézbesítésére és átvételére vonatkozó hatályos jogszabályaikról, valamint azok alkalmazásáról, és hogy a titkárság összeállítja ezeket az információkat. Ezenkívül a titkárságot arra ösztönözték, hogy – amennyiben az erőforrások lehetővé teszik – a 83. ülés előtt tartson informális konzultációkat e kérdések további megvitatására és finomítására, tekintettel arra, hogy a Bizottságnak benyújtandó szövegek véglegesítésére rendelkezésre álló idő korlátozott.

Emlékeztettek arra is, hogy a Bizottság felkérte a titkárságot, hogy terjesszen körbe egy kérdőívet, amelyben véleményeket kérnek a digitális gazdaságban a vitarendezéssel kapcsolatos feltáró munkához kapcsolódó bizonyos témákról, nevezetesen: (a) a mesterséges intelligencia használata a vitarendezésben; b) platformalapú vitarendezés, az online vitarendezéssel foglalkozó inkluzív globális jogi innovációs platformmal együttműködésben; és c) eljárási útmutató kidolgozása a távhallgatásokról a választottbíráskodásban és a mediáció lefolytatásáról (A/80/17, 237. bekezdés). A delegációkat emlékeztették, hogy nyújtsák be válaszaikat.

Csütörtök délután -pénteken a jelentés szövegszerű pontosítása történt, ezek jelentős elemeit a jelentésem már a módosított formában tartalmazza.-----

Egy személyes megjegyzés a végére: a MAL 31. cikkely egyik bekezdéséhez tett, hosszú vitát lezáró magyar szövegszerű javaslat egyöntetű elfogadása után szerda délből több delegáció is odajött gratulálni nekem a szerintük elegáns szövegjavaslatért, a titkárság munkatársai pedig odajöttek hozzám megköszönni a „szabad hétvégéjüket”. Bár csak egy (mondjuk igen fontos) bekezdésről volt szó, ez azért jó érzés volt mint magyarnak....

SZEPTEMBERI VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI HÉTVÉGE BUDAPESTEN

2025 SZEPTEMBERÉNEK UTOLSÓ HÉTVÉGÉJÉN BUDAPEST KÜLÖNLEGES SZEREPET TÖLTÖTT BE A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI VÁLASZTOTTBÍRÁSKODÁS ÉLETÉBEN. A MAGYAR FŐVÁROS NÉHÁNY NAPRA IGAZI REGIONÁLIS VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI KÖZPONTTÁ ALAKULT, HISZEN EGYMÁST KÖVETTÉK AZOK A RANGOS SZAKMAI ESEMÉNYEK, AMELYEK A NEMZETKÖZI VÁLASZTOTTBÍRÁSKODÁS NEVES SZEREPLŐIT VONZOTTÁK IDE.

A PROGRAMSOROZAT GERINCÉT KÉT KIEMELT ARBCEE RENDEZVÉNY – A “TAKE A SEAT!” ROADSHOW BUDAPESTI ÁLLOMÁSA ÉS AZ ARBCEE ARBITRATION RETREAT – ADTA, AMELYEK MELLETT TOVÁBBI JELENTŐS ESEMÉNYEK - ICC YAAF ÉS A VIAC BREAKFAST - TOVÁBB GAZDAGÍTOTTÁK A HÉTVÉGE SZAKMAI KÍNÁLATÁT.

⁹¹ Dr. Korózs Péter ügyvéd, SMARTLEGAL Schmidt & Partners

Az ArbCEE bemutatása

A 2023-ban alapított ArbCEE (Arbitration Association of Central and Eastern Europe) szervezet fő célja a közép-kelet-európai választottbíráskodással és alternatív vitarendezéssel foglalkozó közösség összefogása, támogatása, láthatóságának növelése.

Az ArbCEE tevékenységének középpontjában az aktív hálózatépítés, különböző nemzeti és nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatépítés és -fenntartás, szakmai tréningek és konferenciák szervezése, kiadványok publikálása áll.

Az ArbCEE Take a Seat! néven 2024-ben egy projektet indított, azzal a céllal, hogy jogi és gyakorlati információk nyújtásával átfogó képet adjon a közép-kelet-európai országok választottbíráskodásáról és arról, hogy egyes kulcskérdésekben a különböző országok milyen megközelítéseket alkalmaznak.

Az ArbCEE első kiadványa a Take a Seat! Projekt alapján készült könyv, amely 18 közép-kelet-európai ország választottbírási jogi környezetét, eljárási hatékonyságát, gyakorlatát elemzi mélyrehatóan, amely segítséget nyújt a CEE régió választottbírási környezetének megismerésében mind a befektetők, ügyvédek és választottbírák számára.

Az ArbCEE – Take a Seat! roadshow budapesti állomása

A Take a Seat! projekt keretében a fent említett kiadvány mellett panelbeszélgetések megrendezésére is sor kerül Európa különböző városaiban, mely esemény sorozat a Take a Seat Roadshow névre hallgat. A roadshow minden állomásán a panelbeszélgetések résztvevői egy-egy, a választottbíráskodáshoz kapcsolódó, örökzöld témát dolgoznak fel, ahol a régió szakemberei ismertetik országuk sajátosságait.

A Take a Seat Roadshow a 2025 tavasszal Párizsban, Bécs és Vilniusban járt, negyedik állomása pedig 2025. szeptember 26-án Budapesten került megrendezésre. Az esemény az ArbCEE, a Magyar Választottbírási Egyesület, a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamara mellett szervezett Választottbírási és a Lakatos, Köves és Társai Ügyvédi Iroda közös szervezésében valósult meg, az utóbbi ügyvédi iroda székhelyén.

A rendezvény témáit a választottbírási megállapodások elismerése és a rendes bíróságok közreműködése a választottbírási eljárásban képezték. A szervezők emellett bemutatták a projekt frissen megjelent kiadványát is.

A nyitóbeszédet Berzeviczi Attila, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő Állandó Választottbírási Elnöke, Iuliana Iancu, az ArbCEE alelnöke, valamint Schmidt Richárd, a Magyar Választottbírási Egyesület elnöke tartotta.

Az első panelben a választottbírási megállapodások végrehajtásával kapcsolatban Olena Perepelynska (Ukrajna), Ilma Kasumagić (Bosznia és Hercegovina), Piotr Gołędzinowski (Lengyelország), Boris Baklaja (Szerbia), Serghei Covali (Moldova) mutatták be hazájuk jogrendszerének legfontosabb jellemzőit. A moderátori szerepet Schmidt Richárd töltötte be.

A második panelben a rendes bíróságoknak a választottbírási részére nyújtott segítséggel kapcsolatban Ileana Smeureanu (Románia), Toms Krūmiņš (Lettország), Zrinka Mustafa Prelić

(Horvátország), Stevan Dimitrijević (Bosznia és Hercegovina) ismertették hazájuk gyakorlatát. A moderátorként Darnót Sára működött közre.

A programot végül közös ebéd zárta a résztvevőkkel.

A Harmadik ArbCEE Retreat Budapesten

Az ArbCEE 2025. szeptember 26. és 27.-én harmadik alkalommal rendezte meg Arbitration Retreat elnevezésű eseményét. Az Arbitration Retreat egy olyan rendezvény, amelyen több, különböző közép-kelet-európai háttérrel rendelkező választottbírósági szakember vesz részt aktívan szakmai vitákban, megosztva tudásukat és tapasztalataikat. A korábbi helyszínek – Bukarest és Dubrovnik – után ezúttal Budapest, az Ybl Palota adott otthont a rendezvénynek. A harmadik Arbitration Retreat rendezvény programja a következő volt:

Iuliana Iancu, ArbCEE alelnök péntek délutáni megnyitó beszédét követően az első ülés témája az UNCITRAL Modelltvény 34. cikk (2)(a)(iii) pontja szerinti érvénytelenítési okok voltak, a szakmai beszélgetést, illetve vitát Ilija Mitrev Penushliski, Olena Perepelynska és Szabó Sarolta vezette.

A második ülés tárgyát az UNCITRAL Modelltvény 34. cikk (2)(a)(i)+(ii) pontjai szerinti érvénytelenítési okok képezték, az eszmecserét Ramūnas Audzevičius, Peter Machherndl és Ileana Smeureanu vezette.

Ezt követően Alice Fremuth-Wolf tartott záróelőadást a nemzetközi választottbíráskodás aktuális kérdéseiről.

A szeptemberi 27-i, szombati esemény csapatépítéssel kezdődött, majd az ebédet követően Darnót Sára, Maria Hauser-Morel és Jelena Todić az UNCITRAL Modelltvény 34. cikk (2)(b)(ii) pontja szerinti érvénytelenítési okokkal kapcsolatos szakmai diskurzust és vitát vezették.

Ezt követően került sor a negyedik ülésre, amely keretében a panel szakértői – Manuel Buchmüller, Christopher Chinn és Grosu Manuela – az UNCITRAL Modelltvény 34. cikk (2)(a)(iv) pontjával kapcsolatos érvénytelenítési okkal kapcsolatos eszmecserét irányították.

Végül az 5. ülés során, A panel szakértői – Fazakas Balázs, Tamara Manasijević és Peter Rižnik – az UNCITRAL Modelltvény 34. cikk (2)(b)(i) pontja szerinti érvénytelenítési okkal kapcsolatos beszélgetést és vitát vezették.

Az ArbCEE Retreat hivatalos programja az esti záróvacsorával ért véget, amelyre a KIOSK étteremben került sor, ahol a résztvevőknek kötetlen eszmecserére nyílt lehetőségük.

ICC YAAF és VIAC Események

A fenti budapesti ArbCEE rendezvényeket további szakmai programok egészítették ki.

Az egyik a 2025 szeptember 25-én, csütörtökön este az International Chamber of Commerce (ICC) ICC YAAF eseménye volt, a Feherváry Horányi Kovács Baker& McKenzie Ügyvédi Irodában került megrendezésre “From Finality to Fragility – The Setting Aside of Arbitral Awards” címmel, az ArbCEE és a Magyar Választottbírósági Egyesület támogatásával. Az eseményt Piotr Paprota és Tamási Artúr nyitották meg, majd Alice Fremuth-Wolf bevezető előadását követően Alexandra Krisztián, Damroka Kościelak, Katrina Limond, Matia Trosic, és Christian Johannes Wahnschaffe hasonlították össze Magyarországot, Lengyelországot, Angliát, Svájcot és Németországot választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére irányadó jogi szabályozását és bírói gyakorlatát.

Továbbá, 2025. szeptember 27-én szombat reggel a Café Central adott otthont a Vienna International Arbitration Court (VIAC) által szervezett VIAC Breakfast rendezvénynek, amelyet az Oppenheim Ügyvédi Iroda támogatott. A VIAC választottbíró jelölési és kizárási szabályaival és azok gyakorlatával foglalkozó panel résztvevői a VIAC Board és Tikárság részéről Franz Schwartz, Niamh Leinwather és Korom Veronika voltak, a beszélgetést Éless Tamás moderálta.

Bíróági határozatok

Pécsi Ítélőtábla Pkf.111.25.039/2022/2. számú végzése (a végrehajtási lap kiállításának együttes feltételeiről)

Pécsi Ítélőtábla

Pkf.111.25.039/2022/2. szám

A végrehajtást kérő:

XY Zrt. A végrehajtást kérő képviselője:

Dr. KE B kamarai jogtanácsos

Az adós:

H J Á (...) Az adós képviselője:

Pné dr. J E Ügyvédi Iroda () A fellebbezési kérelmet előterjesztő fél: adós 17. sorszám alatt Az ügy tárgya:

végrehajtási eljárás

Az elsőfokú bíróság:

Kaposvári Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma:

33.Vh.31/2021/15. számú végzés

Végzés:

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését — fellebbezett részében - részben megváltoztatja, és a 33.Vh. 31/2021. számon kiállított végrehajtási lapot a 3.c) pontjában foglalt, a végrehajtást kérő részére behajtandó 4.006.907 (négymillió-hatezer-kilencszázhet) forint perköltséget és késedelmi kamatát, valamint a 9.b) pontjában meghatározott eljárási illetékből 40.000 (negyvenezer) forintot meghaladó részében visszavonja. Az elsőfokú bíróság végzését az ezen felüli fellebbezett részében helybenhagyja.

Kötelezi a végrehajtást kérőt, hogy fizessen meg az adósnak tizenöt napon belül 251.500 (kettőszázötvenegyezer-ötszáz) forint együttes első- és másodfokú perköltséget.

Kötelezi a feleket, hogy fizessenek meg az államnak — az illetékes állami adóhatóság felhívására — személyenként 4.500 (négyezer-ötszáz) forint meg nem fizetett fellebbezési eljárási illetéket.

A végzés ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indokolás:

[1] Az elsőfokú bíróság a 33.Vh.31/2021. szám alatt kiállított végrehajtási lappal rendelte el a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság (a továbbiakban: választottbíróság) 13/2016/B15. számú jogerős ítélete alapján az alábbi követelés végrehajtását:

[21 A végrehajtási lap 3.c. pontja szerint az adós annak tűrésére köteles, hogy a végrehajtást kérő az adós 1/1 arányú tulajdonát képező, B. belterület ... helyrajzi szám alatt nyilvántartott, ... alatt található ingatlanon a végrehajtást kérő javára alapított 18.400.000 forint keretösszeg erejéig első ranghelyen (... számú határozattal bejegyzett, tulajdoni lap ...), továbbá az 56.000.000 forint keretösszeg erejéig második ranghelyen (... számú határozattal bejegyzett, tulajdoni lap ...) fennálló keretbiztosítéki jelzálogjoga alapján összesen 74.400.000 forint keretösszeg erejéig kielégítse követelését, mely követelés a H. Zrt. adóssal 2007. szeptember 14-én kötött és többször módosított számú Bankhitelszerződés II. fejezetében meghatározott hitelkeret terhére 2009. szeptember 1-jén kötött, számú Bankszámlahitel-alszerződésből ered. Az adós köteles továbbá megfizetni 4.006.907 forint perköltséget, és annak a Ptk. 6:48.§ (l) bekezdése szerinti, 2020. augusztus 8. napjától a tényleges megtérülés napjáig számított késedelmi kamatát.

Az adós 19. sorszám alatt a végrehajtási lap visszavonása és teljes személyes költségmentesség engedélyezése iránt terjesztett elő kérelmet. Álláspontja szerint a végrehajtási lap kiállítására a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 13.§ (1) bekezdés a) pontja és 19.§ (1) bekezdése megsértésével került sor, mert a végrehajtandó határozat rá nézve kötelezést (marasztalást) nem tartalmaz. A végrehajtási kérelem ennek hiányában teljesen alaptalan, ezért a bíróságnak a végrehajtási lap kiállítását meg kellett volna tagadnia. Azt nem vitatta, hogy az ingatlanát terhelő jelzálogjog folytán tűrni köteles 74.400.000 forint erejéig a végrehajtást kérő követelésének kielégítését, de erre bírósági végrehajtás útján, bírósági határozat alapján csak akkor kerülhet sor, ha az a végrehajtást kérőt megillető összeget meghatározza. Utalt arra is, hogy amennyiben a végrehajtandó határozat nem egyértelmű, a végrehajtható okirat kiállítását meg kell tagadni.

A végrehajtást kérő a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság 15. sorszámú végzésével a végrehajtási lap visszavonása és a teljes személyes költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet elutasította, az adós részére teljes költségfeljegyzési jogot engedélyezett. Határozatának indokolásában felhívta a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény (Vbt.) 53.§-a (1) bekezdését, amely szerint a választottbírói ítélet hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírósági ítéleté. Megállapította, hogy a végrehajtási kérelem az ahhoz csatolt választottbírói ítélet rendelkező részével egyezően tartalmazza a végrehajtandó követelést. Annak alapján az adós mint dologi kötelezett annak tűrésére köteles, hogy a jelzálogjoggal terhelt ingatlanából a végrehajtást kérő 74.400.000 forint keretösszeg erejéig követelését kielégítse, pénzfizetési kötelezettsége kizárólag a perköltség és járulékai vonatkozásában áll fenn. Erre figyelemmel a választottbírói ítéletet olyan bírósági határozatként értékelte, amelynek alapján a követelés zálogtárgyból való kielégítésének bírósági végrehajtás útján helye van. A végrehajtási kérelem nem tekinthető alaptalannak, a végrehajtási lap kiállítása a Vht. 19.§ (1) bekezdése szerint nem lett volna megtagadható, ezért a Vht. 211.S (1) bekezdése alapján visszavonásának sem volt helye.

Az elsőfokú bíróság végzése ellen, annak részbeni megváltoztatása és a végrehajtási lap visszavonása érdekében az adós terjesztett elő fellebbezést. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megsértette a

Vht. 211.§ (1) bekezdését, 13.§ (1) bekezdését, 16.§ d) pontját és 19.§ (1) bekezdését azzal, hogy a törvény megsértésével kiállított végrehajtási lapot nem vonta vissza. Hangsúlyozta, hogy helytállási kötelezettsége a keretösszeg erejéig a végrehajtást kérő tényleges követelésének összegében áll fenn, azonban az elsőfokú bíróság következtetésétől eltérően a végrehajtást kérő által vele szemben végrehajtani kért követelésről — a választottbíróság ítélete ellenére — nem született végrehajtható határozat. Hivatkozott arra is, hogy a végrehajtást kérő követelését a zálogtárgyból végrehajtás útján akkor elégíthetné ki, ha az egyenes adós H Zrt.-vel szembeni jogerős marasztaló bírósági határozat is rendelkezésre állna. Utalt a követelés elévülésére, amely miatt az ingatlanát terhelő jelzálogjog a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959. évi IV. törvény) 264.§ (1) bekezdése alapján megszűnt.

A végrehajtást kérő a fellebbezésre tett észrevételében az elsőfokú bíróság végzésének helybenhagyását kérte. Előadta, hogy a jelzálogjoggal biztosított követelésének összege 18.400.000 forint és annak kamatai [2022. január 25. napján összesen 42.662.923 forint]. Keresetében annak túrására kérte kötelezni az adóst, hogy bírósági végrehajtás útján ezt a követelését kielégíthesse az ingatlanból, a választottbíróság pedig keresetének ítéletével helyt adott, amit kifejezetten tartalmaz is a határozat rendelkező része. Erre figyelemmel a kölcsönszerződésből eredő, valamint a választottbíróság által megítélt perköltség címén fennálló követelés és azok járulékai végrehajtása elrendelésének törvényi feltételei fennálltak, a végrehajtási lap visszavonásának nincs helye. A követelés elévülését vitatta, de utalt arra is, hogy ezt a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem elbírálása során a bíróságnak nem kell vizsgálnia.

A fellebbezés részben megalapozott.

A Vht. 16.§ d) pontja szerint az adós lakóhelye szerinti törvényszék végrehajtási lapot állít ki a választottbírósági határozat alapján. Az elsőfokú bíróság ennek megfelelően járt el, amikor a végrehajtási kérelmet érdemben elbírálta.

10. A választottbírósági ítélet végrehajtásának elrendelése iránti kérelem esetén is — a formai követelmények teljesülése mellett — a bíróságnak a végrehajtható okirat kiállításának a Vht. 13.§ (1) bekezdésében írt együttes feltételei fennálltát kell vizsgálnia. E szerint végrehajtható okiratot akkor lehet kiállítani, ha a végrehajtandó határozat kötelezést (marasztalást) tartalmaz [a) pont], jogerős, végleges vagy előzetesen végrehajtható [b) pont], és a teljesítési határidő letelt [c) pont]. Amennyiben e feltételek nem állnak fenn, vagy valamelyik hiányzik, és emiatt — a kérelem teljesen alaptalan, a bíróság a végrehajtható okirat kiállítását a Vht. 19.§ (1) bekezdése alapján megtagadja, ha pedig a kérelem részben alaptalan, a végrehajtható okiratot a Vht. 19.§ (2) bekezdése alapján a kérelemtől eltérően állítja ki.

11. Ha a bíróság a végrehajtási lapot a törvény megsértésével állította ki, azt a Vht. 211.§ (1) bekezdése és 212.§ (1) bekezdése alapján bármelyik fél kérelmére, a végrehajtó jelentése alapján vagy saját kezdeményezéséből végzéssel vissza kell vonni.

Ennek vizsgálata során figyelemmel kell lenni arra, hogy az ítéletnek csak a rendelkező része tartalmazhat a végrehajtás általános feltételeinek megfelelő marasztalást, kizárólag az ítélet rendelkező része alapján, az ott írt rendelkezések figyelembevételével van helye a végrehajtás elrendelésére irányuló kérelem elbírálásának (BH2003.162.). Ezért függetlenül attól, hogy a végrehajtani kért 13/2016/B15. ítélet rendelkező része tartalmazza, hogy a választottbíróság a

keresetet teljesíti, sem a kereset tartalma, sem a választottbíróági ítélet azt ismertető indokolása nem volt értékelhető az adóst kötelező (marasztaló) és így végrehajtható ítéleti rendelkezésként.

Azt helyesen rögzítette az elsőfokú bíróság, hogy a tűrésre kötelezést tartalmazó ítéleti rendelkezés is marasztalásnak minősül, így a tűrés vonatkozásában is helye van a végrehajtás elrendelésének. A jelzálogjog ugyanis szerződést biztosító mellékkötelezettség, az 1959. évi IV. törvény 251.§ (1) bekezdése értelmében a zálogjogosult a zálogjoga alapján a pénzben meghatározott, vagy meghatározható követelésének biztosítására szolgáló zálogtárgyból törvény eltérő rendelkezése hiányában más követeléseket megelőző sorrendben kielégítést kereshet, ha a kötelezett nem teljesít. A 255.§ (1) bekezdése pedig kimondja, hogy a zálogtárgyból való kielégítés — ha a jogszabály kivételt nem tesz — bírósági határozat alapján végrehajtás útján történik. A dologi kötelezettel szemben ennek alapján indított végrehajtás szükségszerűen pénzkövetelésre irányul, ezért elrendelésének akkor van helye, ha a végrehajtandó határozat összességében meghatározott pénzkövetelés kielégítésének a tűrésére kötelezést tartalmaz.

A választottbíróság ítélete azonban anélkül kötelezte az adóst annak tűrésére, hogy a végrehajtást kérő a kölcsönszerződés egyenes adósával szemben fennálló követelését a jelzálogszerződésben meghatározott és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett 74.400.000 forint keretösszeg erejéig kielégíthesse a jelzálogjoggal terhelt ingatlanból, hogy meghatározta volna annak a követelésnek az összegét, amellyel az egyenes adós a végrehajtást kérőnek tartozik, és amelynek végrehajtását az adósnak a tulajdonában álló ingatlanból tűrnie kell.

Ebből ered az az ellentmondás is, hogy a végrehajtást kérő a jelzálogjoggal terhelt ingatlan értékesítésével végrehajtandó követelését a végrehajtási lap 3.c. pontjában 74.400.000 forintban tüntette fel, annak ellenére, hogy az egyenes adóssal szemben fennálló és a zálogtárgyból az adós ellen indított végrehajtási eljárásban kielégíteni kért követelése saját előadása szerint is 18.400.000 forint tőketartozás és annak kamatai [2022. január 25. napján összesen 42.662.923 forint].

A választottbíróági ítélet tehát a végrehajtást kérő által behajtani kért kölcsöntartozás és járulékai összességére vonatkozóan, a követelés kielégítése tárgyában az adóssal szemben kötelező (marasztaló) rendelkezést nem tartalmaz. Ennek hiányában pedig a végrehajtható okirat, a Vht. 10. § a) pontja szerinti végrehajtási lap nem lett volna kiállítható, mert a Vht. 13.§ (1) bekezdés a) pontja szerinti általános feltétel nem áll fenn.

A végrehajtási lap visszavonásának alapja a Vht. 19.§-a, amely szerint a bíróság a végrehajtási lap kiállítását megtagadja, ha a végrehajtási kérelem teljesen alaptalan, míg a végrehajtási lapot a kérelemtől eltérően állítja ki, ha a kérelem részben alaptalan. Ebből következően csak abban az esetben van helye a végrehajtási lap visszavonásának, ha az adós erre irányuló kérelme olyan ok tekintetében alapos, amelyre figyelemmel a végrehajtási kérelem teljesen alaptalannak minősül, és ezért a végrehajtás elrendelését meg kellett volna tagadni. Ha azonban az adós hivatkozása olyan okot érintően megalapozott, amelyre tekintettel a kérelemtől eltérően kellett volna elrendelni a végrehajtást, nincs helye a végrehajtási lap teljes visszavonásnak. Ebben az esetben a bíróságnak olyan döntést kell hoznia, amellyel a felek ugyanolyan helyzetbe kerülnek, mintha a végrehajtást a kérelemtől eltérően rendelték volna el. Ez pedig úgy lehetséges, hogy a bíróság csak abban a részében vonja vissza a végrehajtási lapot, amely részében az eredetileg sem lett volna kiállítható. [Ez az eljárás felel meg a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 2019. április 16-án elfogadott 38. számú állásfoglalásából is kitűnő bírói gyakorlatnak.]

Az adós ezért fellebbezésében is alaptalanul kérte a végrehajtási lap teljeskörű visszavonását, nem is hivatkozott olyan okra, amely alapján a végrehajtási kérelem teljesen, a végrehajtani kért perköltségben marasztaló ítéleti rendelkezés tekintetében is alaptalannak minősülne. Ezért kérelme alapján a végrehajtási lapot csak a 3.c. pontban írt, a végrehajtást kérő részére behajtandó 4.006.907 forint perköltséget és késedelmi kamatát, valamint az ennek megfelelő 40.000 forint végrehajtási eljárási illetéket meghaladó részében vonta vissza a másodfokú bíróság.

Az eljárás irataiból megállapítható volt, hogy az adós a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelmét nem alapította arra, hogy a végrehajtás elrendelésének törvényi feltételei azért sem álltak fenn, mert az egyenes adóssal szemben nem született a jelzálogjoggal biztosított követelés megfizetésére kötelező jogerős bírósági határozat, illetve a zálogjog a biztosított követelés elévülésével megszűnt volna. Fellebbezésének e hivatkozásai a Vht. 224.§-ának (1) bekezdése szerint irányadó, a Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 389.§-a folytán megfelelően alkalmazott 373.§ (1) bekezdése szerint — a (2)-(5) bekezdésekben írt feltételek hiányában — kérelmének meg nem engedett megváltoztatását jelentik, így az ezekhez kapcsolódóan előadott jogi érvelést a fellebbezés elbírálása során a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta.

A másodfokú bíróság a fenti indokokra figyelemmel a Pp. 383.§ (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság végzését — fellebbezett részében — részben megváltoztatta, és a végrehajtási lapot a 4.006.907 forint perköltség és járulékai összeget meghaladó részében visszavonta, míg az ezen felüli fellebbezett részében az elsőfokú végzést helybenhagyta.

A fellebbezés részben vezetett eredményre, ezért mind az elsőfokú, mind a másodfokú perköltség viseléséről a Pp. 83.§ (2) bekezdése alapján kellett határozni. A végrehajtást kérő perköltséget nem számított fel, az adós által felszámított perköltség a végrehajtási lap visszavonására irányuló kérelem előterjesztése kapcsán 419.100 forint, a másodfokú eljárásban indokoltan figyelembe vehető kettő munkaóra ráfordítás kapcsán 83.900 forint, általános forgalmi adóval együtt összesen 503.000 forint ügyvédi költség. A meg nem határozható pertárgyértékű eljárásban kérelme részbeni teljesítésére figyelemmel az adós összesen 251.500 forint együttes első- és másodfokú perköltség megfizetésére tafthat igényt. Kötelesek továbbá a felek megfizetni személyenként 4.500-4.500 forint le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket a Pp. 102.§ (l) bekezdése és a polgári és közigazgatási bírósági eljárás során meg nem fizetett illeték és állam által előlegezett költség megfizetéséről szóló 30/2017. (XII. 27.) IM rendelet 3.§ (2) bekezdése alapján.

Pécs, 2022. március 25.

Dr. Kutasi Tünde s.k. a tanács elnöke, Dr. Kovács János s.k. előadó bíró, Gáspárné dr. Baranyabán Judit s.k. bíró

Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság - 13/2016/B15.

A Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság a ... által képviselt XY Zrt. a H J alperes ellen jelzálogjog érvényesítése iránt indított perében meghozta az alábbi

Í t é l e t e t:

A Választottbíróság a felperes keresetének helyt ad. A Választottbíróság kötelezi alperest annak tūrására, hogy a felperes az alperes 1/1 tulajdonát képező, B. belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon a felperes javára alapított 18.400.000,- Ft. azaz Tizennyolcmillió — négyszázezer forint keretösszeg erejéig első ranghelyen (...), továbbá az 56.000.000, - Ft azaz Ötvenhatmillió forint keretösszeg erejéig második ranghelyen (.... határozattal bejegyzett) fennálló keretbiztosítékijelzálogjog alapján összesen 74.400.000, - Ft,- azaz Hetvennégymillió — négyszázezer forint keretösszeg erejéig kielégítse követelését, mely követelés a felperesnek a H. Zrt. adóssal 2007. szeptember 14-én kötött, és többször módosított ... számú Bankhitelszerződés II. fejezetében meghatározott hitelkeret terhére 2009. szeptember 1-jén kötött, ... számú Bankszámlahitel-alszerződéséből ered.

A Választottbíróság kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek mindösszesen — 4.006.907,- Ft perköltséget (ami 1.242.302.- Ft jogtanácsosi munkadíj, a felperes által előlegezett 2.514.605,- Ft összegű választottbíróági díj , továbbá az ugyancsak a felperes által előlegezett 250.000,- Ft összegű illeték tételekből áll).

A Választottbíróság ítélete ellen fellebbezésnek nincs helye. A fél, továbbá az, akire az ítélet rendelkezést tartalmaz, a Választottbíróság ítéletének részére történt kézbesítésétől számított 60 napon belül keresettel az ítélet érvénytelenítését kérheti a bíróságtól a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény 54-55.S-ai alapján.

I n d o k o l á s:

A Felperes, mint hitelező és H Zrt. 2007. szeptember 14-én között ... számon Bankhitelszerződés jött létre, amelyet a felek többször módosítottak.

A Felperes és az alperes között 2007. szeptember 24-én „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés jött létre, amely alapján a felperes javára a S. Járási Hivatal B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon, alperes 1/1 tulajdoni hányadában lévő ingatlanon 18.400.000,- Ft. keretösszeg erejéig további jelzálog került bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba.

A Felperes és az alperes között 2009. július 16-án számon »Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés jött létre, amely alapján a felperes javára a S. Járási Hivatal B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ...' „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon, alperes 1/1 tulajdoni hányadában lévő ingatlanon 56.000.000,- Ft. keretösszeg erejéig jelzálog került bejegyzésre az ingatlannyilvántartásba.

A felperes és a H. Zrt. között létrejött Bankhitelszerződés terhére 2009. szeptember 9-én ... számú Bankszámlahitel-alszerződés került megkötésre. A kölcsön 2009. szeptember 11-én 18.400.000,- Ft. összegben folyósításra került.

A felperes Bankszámlahitel-alszerződést 2010. február 4-i levelével azonnali hatállyal felmondta.

A H. Zrt.-vel szemben 2011. december 22. napján végelszámolási eljárás indult, amelybe a felperes 2012. január 31-én bejelentette hitelezői igényét. Felperes a tárgyaláson F/15 alatt csatolta Fővárosi Törvényszék Cégbíróságához 2015. február 19-i levelét, amelyben a H. Zrt.-vel szembeni követelését bejelentette, kérte a Cégbíróságot, hogy a kénysztörölési eljárást szüntesse meg, és kezdeményezze a felszámolási eljárás megindítását.

A felperes 2016. november 30-án keresetet nyújtott be a Választottbírósághoz, az alperes ingatlanára bejegyzett jelzálogjog érvényesítése iránt. Keresetében kérte a Választottbíróságot, hogy kötelezze az alperest, .. zálogkötelezettet a felperes jelzálogjogából fakadóan a zálogtárgyból való kielégítés tűrésére. Kereseti követelésének jogalapjául a peres felek közötti jogviszonyra irányadó 1959. évi IV. törvény 251. § (1) bekezdését, illetve a 255. § (1) bekezdését jelölte meg.

A felperes keresetlevelében előadta, hogy a felperes és H. Zrt., mint adós között létrejött ... számú Bankszámlahitel-alszerződés alapján az adósnak 18.400.000,Ft. tőke, 1.284.871,22 Ft. ügyleti kamat, 2009. november 2.-tól 2016. november 29-ig számított 15.058.545,76 Ft. késedelmi kamat, továbbá 2016. november 30-tól a tényleges kifizetés napjáig a tőke és az ügyleti kamat után számított, a mindenkor Kondíciós Listában meghatározott mértékű kamatlábbal számolt késedelmi kamat tartozása állt fenn. A késedelmi kamat mértéke a kereset benyújtása napján 7,9 % volt). A felperes keresetlevelében kérte a Választottbíróságot, hogy az alperest ezen követelése kielégítése tűrésére kötelezze az alperes 1/1 tulajdonát képező, B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... sz. ingatlan terhére a felperes bejegyzett jelzálogjoga alapján.

A felperes keresetlevelében kérte, hogy a Választottbíróság keresse meg a jelzálogjoggal terhelt ingatlanok vonatkozásában az illetékes földhivatalt a per megindításának ténye feljegyzése iránt.

Felperes kérte továbbá az alperes a perköltségekben történő marasztalására.

Az alperes a keresetre érdemi ellenkérelmet a Választottbíróság részére nem nyújtott be.

A Választottbíróság 2017. június 27-én kelt végzésével a S. Járási Hivatalnál elrendelte a B. belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... ingatlan tekintetében a jelzálogjog érvényesítése iránt folyamatban lévő per megindításának tényének bejegyzését. A S. Járási Hivatal 2017. július 11-én kelt levelével (ügyiratszám: ...) a beadvány az előző széljegyek elintézéséig függőben tartja.

A Választottbíróság 2017. július 21. napjára tárgyalást tűzött ki, amely tárgyalásra a feleket végzésével megidézte, az alperest pedig külön felhívta arra, hogy válaszirátát pótolja, egyúttal felhívta figyelmét arra is, hogy nyilatkozataik hiányában a Választottbíróság az ügyben a rendelkezésére álló dokumentumok alapján határoz.

A 2017. július 21-én megtartott tárgyaláson a megidézettek közül felperes jogi képviselője jelent meg.

Az alperes részére a felperes által meghatározott címre a Választottbíróság az idézést megküldte, amit a Posta 2017. július 17-én a Választottbírósághoz „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza. A Választottbíróság a tárgyalást követően, annak berekesztését megelőzően megállapította, hogy a Választottbíróság Eljárási szabályzatának 9. § (2) bekezdése alapján kézbesítési vélelem beállt, az alperes szabályszerű idézése megtörtént.

A tárgyaláson a jogi képviselője útján megjelent felperes a kereseti követelését változatlanul fenntartotta. A felperes kérte a Választottbíróságot az alperes marasztalását a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet alapján mérlegeléssel megállapított jogtanácsosi munkadíj, továbbá a felperes által lerótt eljárási illeték együttes összegének megfizetésére.

A Választottbíróság a felperes keresetét megalapozottnak találta.

A Választottbíróság megállapítja, hogy a Választottbíróság hatáskörét a peres felek között a felperes által F/3 alatt csatolt, 2007. szeptember 24-én közjegyzői okiratba foglalt „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés 16. pontjába, illetve az F4 alatt csatolt, 2009. július 16-án közjegyzői okiratba foglalt „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés 16. pontjába, foglalt, érvényes választottbírósági kikötés alapozza meg, amelynek alapján a Választottbíróság a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény 5. §. (4) bekezdésében írtaknak megfelelően a jogvita eldöntésére hatáskörét megállapította. A felek az első tárgyaláson a választottbírókat elfogadták és nem tettek kizárási indítványt.

A Választottbíróság a keresetlevéllel egyezően megállapítja, hogy a felperes, mint hitelező és H. Zrt. 2007. szeptember 14-én között ... számon Bankhitelszerződés jött létre, amelyet a felek többször módosítottak. A felperes és a H. Zrt. között létrejött Bankhitelszerződés terhére 2009. szeptember 9-én ... számú Bankszámlahitel-alszerződés került megkötésre. A kölcsön 2009. szeptember 11-én 18.400.000,- Ft. összegben folyósításra került.

A felperes, valamint az alperes között 2007. szeptember 24-én „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés jött létre, amely alapján a felperes javára a S. Járási Hivatal B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon, alperes 1/1 tulajdoni hányadában lévő ingatlanon 18.400.000,- Ft. keretösszeg erejéig további jelzálog került bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba.

A felperes és az alperes között 2009. július 16-án ... számon „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” elnevezésű szerződés jött létre, amely alapján a felperes javára a S. Járási Hivatal B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon, alperes 1/1 tulajdoni hányadában lévő ingatlanon 56.000.000,- Ft. keretösszeg erejéig jelzálog került bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba. A szerződések és a jelzálogjog létrejöttét és érvényességét az alperes nem vitatta...

A felperes keresetlevelében részletes kimutatást nyújtott be az adós H. Zrt. fennálló tartozásáról. Ezek szerint a felperes és az alperes, mint adós között létrejött ... számú Bankszámlahitel-alszerződés alapján az adósnak 18.400.000,- Ft. tőke, 1.284.871,22 Ft. ügyleti kamat, 2009. november 2.-tól 2016. november 29-ig számított 15.058.545,76 Ft. késedelmi kamat, továbbá 2016. november 30-tól a tényleges kifizetés napjáig a tőke és az ügyleti kamat után számított, a mindenkori Kondíciós Listában meghatározott mértékű kamatlábbal számolt késedelmi kamat tartozása állt fenn. A késedelmi kamat mértéke a kereset benyújtása napján 7,9 % volt).

A peres felek által megkötött „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” alapján az alperes 1/1 tulajdonát képező, B., belterület, ... hrsz. alatti, természetben a ... „felülvizsgálat alatt” alatt nyilvántartott ingatlanon a felperes javára 18.400.000,- Ft. azaz Tizennyolcmillió — négyszázezer forint keretösszeg erejéig első ranghelyen , illetve 56.000.000, - Ft azaz Ötvenhatmillió forint keretösszeg erejéig második ranghelyen keretbiztosítéki jelzálogjog került az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzésre.

A keretbiztosítéki jelzálogjog a Bankszámlahitel-alszerződés szerinti hitelkeret terhére folyósított kölcsönökből keletkezett felperesi követelés biztosítására szolgál. A Ptk. 251. § (1) bekezdése szerint: „Zálogjog alapján a jogosult a pénzben meghatározott vagy meghatározható követelésének biztosítására szolgáló zálogtárgyból — törvény eltérő rendelkezése hiányában — más követeléseket megelőző sorrendben kielégítést kereshet, ha a kötelezett nem teljesít.”

A jelzálogjoggal terhelt ingatlan tulajdonosa, mint dologi kötelezett, a személyes kötelezett adós nem teljesítése esetén túrni köteles a zálogtárgyból való kielégítést. A Ptk. 263 (1) szerint „Ha a felek olyan követeléseket biztosítanak jelzálogjoggal, amelyek a zálogszerződésben meghatározott jogviszonyból vagy jogcímen keletkeznek, illetve keletkezhetnek, és a bejegyzésnek a jogviszonyt vagy jogcímet és azt a legmagasabb összeget is tartalmaznia kell, amelyen belül a zálogjogosult a zálogtárgyból kielégítést kereshet.” A peres felek a köztük létrejött »Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on», megnevezésű szerződésekben a legmagasabb összeget, - melynek erejéig a felperes R Zrt. a jelzálogjoggal terhelt ingatlanokból kielégítést kereshet — összesen 74.400.000,- Ft összegben határozták meg és jegyeztették be az ingatlan-nyilvántartásba. A biztosítékul szolgáló ingatlanok tulajdoni lapjára bejegyzésre került az a jogviszony is, amelyből származó követelések biztosítására a jelzálogot alapították.

A zálogjogra vonatkozó polgári jogi szabályok szerint a zálogjogosult akkor kereshet kielégítést a zálogtárgyból, ha a kötelezett nem teljesít. A kielégítésjog tehát a tartozás nem teljesítésével, a lejáratallal nyílik meg. A felperes megalapozottan hivatkozik arra, hogy a hitelszerződésből eredő kielégítési joga a Kölcsön-alszerződés 2010. február 4-i azonnali hatályú felmondásával nyílt meg, valamint igénye a hitelszerződések biztosítékául létrejött jelzálogjog érvényesítése iránt.

Az alperes a felperes bankhitelszerződésből eredő, a személyes adós H. Zrt.-vel szemben fennálló lejárt követelését sem a jogalap, sem az összecszerűség tekintetében nem vitatta.

A Ptk. 255.§ (1) bekezdése értelmében „A zálogtárgyból való kielégítés — ha jogszabály kivételt nem tesz — bírósági határozat alapján végrehajtás útján történik ” A peres felek közötti „Keretbiztosítéki jelzálogszerződés ingatlan(ok)on” szerződések 13. pontja is kifejezetten feljogosítja a felperest, hogy a bírósági végrehajtás útján érvényesítse.

A Választottbíróság a felperes keresetének helyt adva, a rendelkező részben foglaltak szerint kötelezi az alperest a felperes követelésének a perbeli ingatlanokból, mint zálogtárgyból való kielégítésének túrására. A Választottbíróság ítéletének a hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírósági ítéleté, annak végrehajtása a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény rendelkezései szerint történik.

A Választottbíróság a díj- és költségviselésről az Eljárási Szabályzat 16. S (3) bekezdése alapján döntött, figyelembe véve felperes pernyertességét. Az eljárás megindításakor a csatolt bizonylatok alapján a felperes 2.514.605,- Ft Választottbírósági eljárás díjat, illetve az Itv. 55. S (1) bekezdése szerint 250.000,- Ft választottbírósági illetéket a Választottbíróság számlájára befizetett.

Felperes részéről az eljáró jogi képviselő munkadíja merült fel költségként, felperes egyéb az eljárással kapcsolatos költség megtérítésére nem tartott igényt. A felperes részéről eljáró jogi képviselő munkadíját a Választottbíróság az elvégzett munka figyelembevételével állapította meg.

Az Európai Unió Bírósága által hozott ítélet a C-600/23. sz. ügyben

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2025. augusztus 1. (*1)

„Előzetes döntéshozatal – Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése – A tagállamok azon kötelezettsége, hogy megteremtsék azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – Hatékony jogorvoslathoz való jog – Választottbíráshoz fordulás lehetősége – Magánszemélyek közötti választottbíráskodás – Kötelezően előírt választottbíráskodás – Nemzetközi sportszövetség valamely szervének szankciót kiszabó határozata – A Sport Választottbírásnak (CAS) valamely harmadik állam bíróságának határozatával helybenhagyott ítélete – A választottbírási ítélettel szembeni jogorvoslat – E választottbírási ítéletnek a felek közötti jogerőt és harmadik személyekkel szembeni bizonyító erőt biztosító nemzeti szabályozás – Azon nemzeti bíróságok hatáskörei és kötelezettségei, amelyek előtt az említett választottbírási ítéletre hivatkoznak – Az ilyen választottbírási ítéletnek az Unió közrendjére vonatkozó elvekkel és rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségének hatékony felülvizsgálata”

A C-600/23. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (semmitőszék, Belgium) a Bírósághoz 2023. október 2-án érkezett, 2023. szeptember 8-i határozatával terjesztett elő

a Royal Football Club Seraing SA

és

a Fédération Internationale de Football Association (FIFA),

az Union des associations européennes de football (UEFA),

az Union royale belge des sociétés de football Association ASBL (URBSFA)

között,

a Doyen Sports Investment Ltd

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, K. Jürimäe, C. Lycourgos, I. Jarukaitis, M. L. Arastey Sahún, S. Rodin, A. Kumin, N. Jääskinen és D. Gratsias tanácselnökök, E. Regan, I. Ziemeles, J. Passer (előadó) és Csehi Z. bírák,

főtanácsnok: T. Ápeta,

hivatalvezető: C. Di Bella tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2024. október 1-jei tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Royal Football Club Seraing SA képviselőjében J.-L. Dupont, M. Hissel és F. Stockart avocats, F. Irurzun abogado és M. Orth Rechtsanwalt,
- a Fédération internationale de football association (FIFA) képviselőjében A. Laes avocat és D. Van Liedekerke advocaat,
- az Union des associations européennes de football (UEFA) képviselőjében P. González-Espejo García abogado, B. Keane, D. Slater és D. Waelbroeck avocats,
- az Union royale belge des sociétés de football association ASBL (URBSFA) képviselőjében N. Cariat és A. Stévenart avocats és E. Matthys advocaat,
- a Doyen Sports Investment Ltd képviselőjében M. Hissel avocat,
- a belga kormány képviselőjében M. Jacobs, L. Jans, C. Pochet és M. Van Regemorter, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: Y. Herinckx avocat,
- a német kormány képviselőjében J. Möller és A. Hoesch, meghatalmazotti minőségben,
- a görög kormány képviselőjében K. Boskovits, meghatalmazotti minőségben,
- a francia kormány képviselőjében B. Fodda, J.-B. Merlin, M. Raux és B. Travard, meghatalmazotti minőségben,
- a litván kormány képviselőjében S. Grigonis és V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, meghatalmazotti minőségben,
- a holland kormány képviselőjében M. H. S. Gijzen, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében F. Erlbacher, T. Maxian Rusche, S. Noë és F. Ronkes Agerbeek, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2025. január 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUMSZ 267. cikkel és az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkével összefüggésben történő értelmezésére vonatkozik.

2E kérelmet az egyfelől a Royal Football Club Seraing (a továbbiakban: RFC Seraing), másfelől pedig a Fédération internationale de football association (Nemzetközi Labdarúgó-szövetség, FIFA), az Union des associations européennes de football (Európai Labdarúgó-szövetség, UEFA) és az Union royale belge des sociétés de football association ASBL (belga királyi labdarúgó-szövetség, URBSFA) között folyamatban lévő azon jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgyát egy semmissé nyilvánítás iránti kérelem, kötelezések elrendelése iránti kérelem, valamint azon károk megtérítése iránti kérelem képezi, amelyek az RFC Seraing megítélése szerint annak következtében érték őt, hogy

e három szövetség olyan szabályokat hajtott végre, amelyeket semmisnek kell tekinteni azon az alapon, hogy sértik az uniós jogot.

Jogi háttér

Az uniós jog

3Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése kimondja:

„A tagállamok megteremtik azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek.”

4Az EUMSZ 267. cikk így rendelkezik:

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése[.]

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

[...]”

5A Chartának „A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog” című 47. cikke kimondja:

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez.

[...]”

A belga jog

A bíróságokról szóló törvénykönyv

6A 2018. december 21-i loi portant dispositions diverses en matière de justice (az igazságszolgáltatás területét érintő különböző rendelkezésekről szóló törvény) (Moniteur belge, 2018. december 31., 106560. o.) útján módosított code judiciaire (a bíróságokról szóló törvénykönyv) (a továbbiakban: bíróságokról szóló törvénykönyv) tartalmazza az „Általános elvek” című első részt. Ezen első rész tartalmazza a „Határozatok és ítéletek” című III. fejezetet, amelyben szerepel e törvénykönyv 19. cikkének első bekezdése, amely kimondja:

„A határozat jogerős, amennyiben azáltal az eljáró bíróság kimerítő jelleggel döntést hoz a jogvita tárgyát képező kérdésekben, eltekintve a törvényben biztosított jogorvoslati lehetőségektől.”

7Az említett első rész tartalmazza az „Ítélt dolog” című IV. fejezetet. E IV. fejezet tartalmazza az említett törvénykönyv 23–28. cikkét, amelyek a következőképpen rendelkeznek:

„23. cikk

Az ítélt dolog csak azokra a kérdésekre terjed ki, amelyek tárgyát képezték a határozatnak. Ehhez az kell, hogy a kérelem ugyanarra irányuljon; hogy a kérelemnek ugyanaz legyen a jogcíme, bármi is legyen a hivatkozott jogalap; a kérelmet ugyanazon felek között terjesszék elő, és az a felek által, illetve a felek ellen úgy legyen előterjesztve, hogy a feleknek ugyanaz legyen a jogállása. Az ítélt dolog ugyanakkor nem terjed ki arra a kérelemre, amely ugyanazon a jogcímen alapul, viszont amelyet a bíróság az annak alapjául szolgáló jogalapra tekintettel nem tudott elbírálni.

24. cikk

Bármely jogerős határozat a kihirdetését követően az ítélt dolog erejével bír.

25. cikk

Az ítélt dolog kizárja a kérelem újbóli előterjesztését.

26. cikk

Az ítélt dolog mindaddig fennmarad, amíg a határozatot nem helyezik hatályon kívül.

27. cikk

Az ítélt dologra vonatkozó kifogásra mindenképpen hivatkozni lehet az ügy érdemében eljáró bíróság előtt.

E kifogást a bíróság hivatalból nem hozhatja fel.

28. cikk

Bármely határozat az ítélt dolog erejével bír, amennyiben kifogásnak vagy fellebbezésnek nincs helye, kivéve a törvényben meghatározott eseteket, és a rendkívüli jogorvoslatok hatásainak sérelme nélkül.”

8A bíróságokról szóló törvénykönyv a „Választottbíróági eljárás” című hatodik részt is tartalmazza. E hatodik résznek a „Választottbíróági ítélet és az eljárás megszüntetése” című VI. fejezetében szerepel e törvénykönyv 1713. cikke, amely többek között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„1.§ A választottbíróság egy vagy több ítélettel jogerősen vagy ügy érdemében történő határozathozatalt megelőzően hoz határozatot.

[...]

9.§ A választottbíróági ítéletnek a felek között ugyanolyan hatálya van, mint a bíróság határozatának.”

9Az említett hatodik résznek „A választottbíróági ítéletek elismerése és végrehajtása” című VIII. fejezete tartalmazza többek között a bíróságokról szóló törvénykönyv 1719–1721. cikkét, amelyek szövege a következő:

„1719. cikk

1. § A Belgiumban vagy külföldön hozott választottbíróági ítélet csak azt követően hajtható végre, hogy azt az elsőfokú bíróság az 1720. cikkben említett eljárásnak megfelelően részben vagy egészben végrehajtási záradékkal látta el.

2. § Az elsőfokú bíróság a választottbíróági ítéletet csak akkor láthatja el végrehajtási záradékkal, ha az ítélet a választottbíróság előtt már nem támadható meg, vagy ha a választottbíróság elrendelte az ítélet fellebbezésre tekintet nélkül történő előzetes végrehajtását.

1720. cikk

1. § Az elsőfokú bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy elbírálja a Belgiumban vagy külföldön hozott választottbíróági ítéletek elismerése és végrehajtása iránti kérelmeket.

[...]

2. § Amennyiben a választottbíróági ítéletet külföldön hozták, az eljárásra azon fellebbviteli bíróság székhelyén működő elsőfokú bíróság lesz illetékes, amelynek illetékességi területén az a személy, akivel szemben a végrehajthatóvá nyilvánítást kérelmezik, lakóhellyel, ennek hiányában szokásos tartózkodási hellyel, vagy adott esetben székhellyel, vagy ennek hiányában telephellyel vagy fiókteleppel rendelkezik. [...]

[...]

5. § A választottbíróági ítélet csak akkor ismerhető el vagy nyilvánítható végrehajthatóvá, ha nem sérti az 1721. cikkben meghatározott feltételeket.

1721. cikk

1. § Az elsőfokú bíróság csak az alábbi körülmények között tagadhatja meg a választottbíróági ítélet elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítását, függetlenül attól, hogy azt melyik országban hozták:

[...]

b) ha az elsőfokú bíróság megállapítja, hogy:

[...]

ii) hogy az ítélet elismerése vagy végrehajtása a közrendbe ütközik.

[...]”

A nemzetközi magánjogi törvénykönyv

10A 2004. július 16-i code de droit international privé (a nemzetközi magánjogról szóló törvénykönyv) (Moniteur belge, 2004. július 27., 57344. o.; a továbbiakban: nemzetközi magánjogi törvénykönyv) „A külföldi bírósági határozatok elismerése és végrehajthatóvá nyilvánítása” című 22. cikke így rendelkezik:

„(1) A meghozatalának helye szerinti államban végrehajtható külföldi bírósági határozatot a 23. cikkben említett eljárásnak megfelelően nyilvánítják teljes egészében vagy részben végrehajthatóvá Belgiumban.

A külföldi bírósági határozatot Belgiumban – egészben vagy részben – a 23. cikkben említett eljárás alkalmazása nélkül el kell ismerni.

Amennyiben a valamely belga bíróság előtt folyamatban lévő eljárás kimenetele az elismerés mint előkérdés eldöntésétől függ, az említett bíróság joghatósággal rendelkezik e kérdés eldöntésére.

A határozat csak akkor ismerhető el vagy nyilvánítható végrehajthatóvá, ha nem sérti a 25. cikkben meghatározott feltételeket.

(2) Bármely személy, akinek ehhez érdeke fűződik [...], a 23. cikkben szabályozott eljárásnak megfelelően kérelmezheti annak megállapítását, hogy a határozatot teljes egészében vagy részben el kell ismerni vagy végrehajthatóvá kell nyilvánítani, illetve hogy azt nem lehet elismerni vagy végrehajthatóvá nyilvánítani.

(3) A jelen törvény alkalmazásában:

1° a bírósági határozat fogalma magában foglalja az igazságszolgáltatási jogkört gyakorló szervek által hozott valamennyi határozatot;

2° az elismerés jogként rögzíti mindazt, amit a külföldi határozat kimondott.”

A FIFA által elfogadott szabályozás

A FIFA alapszabálya

11A FIFA a magánjog hatálya alá tartozó szervezet, amelynek székhelye Zürichben (Svájc) található.

12A FIFA alapszabályának 2. cikke szerint – a 2024. májusi kiadást alapul véve, amely az újraszámozástól eltekintve lényegében megfelel ezen alapszabály korábbi éves kiadásainak – e szervezet célja többek között „a labdarúgásra és az azzal kapcsolatos kérdésekre vonatkozó szabályok és rendelkezések megállapítása, és ezek betartásának biztosítása”, valamint világszinten „a labdarúgás bármely formájának ellenőrzése minden olyan intézkedés meghozatalával, amelyek szükségesek vagy célszerűek az [a]lapszabályok, a szabályzatok, a FIFA határozatai és a [j]átékszabályok megsértésének megakadályozása érdekében”.

13Ezen alapszabály 11. és 14. cikke értelmében az adott országban a „labdarúgás szervezéséért és ellenőrzéséért felelős [bármely] társadalmi szervezet” a FIFA tagjává válhat, feltéve többek között, hogy előzetesen kötelezettséget vállal arra, hogy tiszteletben tartja egyebek mellett a FIFA alapszabályát, szabályzatait és irányelveit, valamint a szerveinek határozatait. A FIFA tagjaként az ilyen szervezet az említett alapszabály 14. és 15. cikke értelmében köteles többek között annak biztosítására, hogy a saját tagjai is tiszteletben tartsák a FIFA alapszabályát, szabályzatait, irányelveit és szerveinek határozatait, továbbá arra is, hogy e szabályokat a labdarúgás valamennyi szereplőjével, így különösen azokkal a ligákkal és klubokkal, amelyek ugyanezen alapszabály 20. cikke értelmében a FIFA alá vannak rendelve, valamint a játékosokkal is tiszteletben tartassa. Ezenkívül az ilyen szervezetnek alá kell vetnie magát a Sport Választottbíróóság (CAS) joghatóságának és határozatainak, továbbá saját alapszabályában elő kell írnia azokat a rendelkezéseket, amelyek szerint e szereplők mindegyikének kifejezetten el kell ismernie e joghatóságot és e határozatokat. A gyakorlatban jelenleg több mint 200 nemzeti labdarúgó-szövetség tagja a FIFA-nak. Ezek között szerepel az URBSFA, amelynek székhelye

Belgiumban található, és amelynek célja a labdarúgás szervezése és népszerűsítése e tagállamban.

14A FIFA alapszabályának „Vitarendezési szervek” című 44. cikke az (1) bekezdésében a következőket írja elő:

„A FIFA vitarendezési szervei a következők:

a) a [f]egyelmi [b]izottság;

[...]

c) a [f]ellebbviteli [b]izottság.”

15Ezen alapszabálynak a „[f]ellebbviteli [b]izottság” című 47. cikke a következőket mondja ki:

„(1) A [f]ellebbviteli [b]izottság működését a FIFA fegyelmi kódexe és etikai kódexe szabályozza.

(2) A [f]ellebbviteli [b]izottság a [f]egyelmi [b]izottság azon határozataival szemben benyújtott jogorvoslati kérelmeket bírálja el, amelyeket a jelen alapszabály és a FIFA szabályzatai nem nyilvánítanak véglegesnek.

(3) A [f]ellebbviteli [b]izottság határozatai véglegesek és minden érdekelt félre nézve kötelező erejűek, annak fenntartásával, hogy azokkal szemben jogorvoslatnak van helye a Sport Választottbíráóság (CAS) előtt.”

16Az említett alapszabály „Választottbíráskodás” című IX. szakasza a következő cikkeket tartalmazza:

„49. cikk A Sport Választottbíráóság (CAS)

(1) A FIFA elismeri, hogy a FIFA, a tagszövetségek, a konföderációk, a ligák, a klubok, a játékosok, a tisztviselők, a játékosügynökök és a mérkőzésügynökök közötti jogviták rendezése érdekében a Sport Választottbíráósághoz (CAS) lehet fordulni, amely Lausanne-ban (Svájc) székhellyel rendelkező független választottbíráóság.

(2) A választottbíráósági eljárást a CAS sporttal összefüggő választottbíráskodásra vonatkozó kódexének rendelkezései szabályozzák. A CAS elsősorban a FIFA különböző szabályzatait, kiegészítő jelleggel pedig a svájci jogot alkalmazza.

[...]

50. cikk A CAS hatásköre

(1) A FIFA és szervei által végső fokon hozott határozatok elleni jogorvoslati kérelmet [...] kell a CAS elé terjeszteni.

[...]

(4) A jogorvoslati kérelemnek nincs felfüggesztő hatálya. A FIFA hatáskörrel rendelkező döntéshozó szerve vagy adott esetben a CAS elrendelheti, hogy a jogorvoslati kérelemnek felfüggesztő hatálya legyen.

[...]

51. cikk A jogviták rendezésével kapcsolatos kötelezettségek

„(1) A konföderációk, a tagszövetségek és a ligák vállalják, hogy a CAS-t elismerik független igazságügyi hatóságként, és biztosítják, hogy tagjaik, a hozzájuk tartozó játékosok és tisztviselők tiszteletben tartásuk a CAS által hozott határozatokat. [...]

A rendes bíróságokhoz fordulás tilos, kivéve, ha a FIFA szabályzata ezt kifejezetten lehetővé teszi. A rendes bíróságokhoz fordulás az ideiglenes intézkedések minden fajtája tekintetében is tilos.

A szövetségek az alapszabályukba vagy a szabályzatukba olyan kikötést illesztenek, amely kimondja, hogy tilos a szövetségen belüli jogvitákkal vagy a ligákat, a ligák tagjait, a klubokat, a klubok tagjait, a játékosokat, a tisztviselőket és a szövetség egyéb tisztségviselőit érintő jogvitákkal rendes bíróságokhoz fordulni, kivéve, ha a FIFA szabályzata vagy kötelező jogi rendelkezések kifejezetten lehetővé teszik vagy előírják a rendes bíróságokhoz fordulást. A rendes bíróságokhoz fordulás lehetősége helyett választottbírói eljárásról kell rendelkezni. Az ilyen jogvitákkal a szövetség vagy konföderáció szabályai által elismert, független és megfelelően létrehozott választottbíróshoz vagy a CAS-hez kell fordulni.

A szövetségek biztosítják továbbá, hogy e rendelkezést a szövetségben végrehajtsák, szükség esetén a szövetség tagjaira vonatkozó kötelezettség előírásával. A szövetségek szankciókat szabnak ki minden olyan félre, aki nem tartja tiszteletben e kötelezettséget, és biztosítják, hogy az ilyen szankciókkal szembeni jogorvoslatokat szintén szigorúan választottbíróshoz, ne pedig rendes bíróságokhoz kelljen benyújtani.”

A játékosok jogállásáról és átigazolásáról szóló szabályzat

172014. március 22-én a FIFA elfogadta „A játékosok jogállásáról és átigazolásáról szóló szabályzatot”, amely 2014. augusztus 1-jén lépett hatályba. E szabályzat hatályon kívül helyez egy korábbi, azonos címet viselő, 2001. július 5-én kihirdetett szabályzatot, és annak helyébe lép.

18Az említett szabályzat „Hatály” címet viselő 1. cikke az (1) bekezdésében a következőket mondja ki:

„A jelen szabályzat általános és kötelező szabályokat állapít meg a játékosok jogállására és a szervezett labdarúgásban való részvételi jogosultságára, valamint a játékosok különböző szövetségek klubjai közötti átigazolására vonatkozóan.”

19Ugyanezen szabályzatot 2014 decembere folyamán módosították (a továbbiakban: RSTJ). Az e módosításból eredő rendelkezések magukban foglalják az RSTJ-nek többek között a 18a. cikkét, amely a „Harmadik fél klubokra gyakorolt befolyása” címet viseli, és a következőket írja elő:

„(1) Egyetlen klub sem írhat alá olyan szerződést, amely lehetővé teszi vetélytárs klub(ok) számára, illetve fordítva, vagy bármely egyéb fél vagy harmadik személyek számára, hogy munka vagy átigazolás keretében megszerezzék a klub függetlenségének vagy politikájának, illetve csapatai teljesítményének befolyásolására való képességet.

(2) A FIFA [f]egyelmi [b]izottsága szankciókat szabhat ki azokra a klubokra, amelyek nem tesznek eleget a jelen cikkben előírt kötelezettségeknek.”

20E rendelkezések magukban foglalják az RSTJ 18b. cikkét is, amely „Harmadik személyek rendelkezése a játékosok gazdasági jogai felett” címet viseli, szövege pedig a következő:

„(1) Egyetlen klub vagy játékos sem köthet harmadik személlyel olyan megállapodást, amely lehetővé teszi az utóbbi számára, hogy részben vagy egészben térítést igényelhessen a játékos egyik klubból egy másik klubba történő jövőbeli átigazolása esetén, vagy amely valamely jövőbeli átigazoláshoz vagy átigazolási térítéshez kapcsolódó bármely jogot biztosít neki.

(2) Az (1) bekezdésben megállapított tilalom 2015. május 1-jén lép hatályba.

(3) Az (1) bekezdés hatálya alá tartozó, 2015. május 1. előtti megállapodások szerződéses lejáratukig hatályban maradhatnak. Időtartamuk azonban nem hosszabbítható meg.

(4) A 2015. január 1. és 2015. április 30. között aláírt, az (1) bekezdés hatálya alá tartozó megállapodások időtartama nem haladhatja meg a hatálybalépés időpontjától számított egy évet.

(5) 2015. április végéig az (1) bekezdés hatálya alá tartozó valamennyi meglévő megállapodást be kell vinni [az átigazolásokra vonatkozó szabályozási rendszerbe (TMS)]. Minden ilyen megállapodást aláíró klubnak azt – teljes egészében és valamennyi módosításra vagy mellékletre kiterjedően – a TMS rendszer alá kell vonnia, megjelölve az érintett harmadik személyre vonatkozó információkat, a játékos teljes nevét, valamint a megállapodás időtartamát.

(6) A FIFA [f]egyelmi [b]izottsága fegyelmi szankciókat szabhat ki azokra a klubokra vagy játékosokra, amelyek nem tartják be a jelen [cikkben] foglalt kötelezettségeket.”

Az alapügy tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Az alapjogvita előzményei

Az RFC Seraing és a Doyen között létrejött szerződések

21Az RFC Seraing egy részvénytársasági formában működő labdarúgóklub, amely Belgiumban rendelkezik székhellyel, és az URBSFA tagja.

222015. január 30-án az RFC Seraing megkötötte az első szerződést a Doyen Sports Investment Ltd-vel (a továbbiakban: Doyen), egy máltai székhelyű társasággal, amelynek fő gazdasági tevékenysége az európai labdarúgóklubok pénzügyi támogatása. Ezen első szerződés tárgya egyrészt az volt, hogy keretbe foglalja a játékosok finanszírozási megállapodásainak jövőbeli megkötését, másrészt pedig az, hogy az RFC Seraing három meghatározott játékos vonatkozásában fennálló „gazdasági jogainak” egy részét átruházza a Doyenre. E gazdasági jogok célja, hogy tükrözzék a játékosok pénzügyi értékét. E jogok azokhoz a „szövetségi jogokhoz” kapcsolódnak, amelyeket valamely klub egy adott játékos igazolásával szerez meg, mint például a játékos nyilvántartásba vételének joga vagy a játékos mérkőzéseken való szerepeltetésének joga. Ezek gyakorlása lehetővé teszi az e jogokkal rendelkező klub számára, hogy megkapja azokat az összegeket, amelyek például az említett játékos kölcsönzése vagy átigazolása esetén járnak neki a játékos képmásával kapcsolatos jogok hasznosítása vagy átruházása címén, vagy akár a játékos szerződésének megszűnése folytán.

23Ezen első szerződés szerint, amelynek lejártát 2018. július 1-jében határozták meg, a Doyen 30%-ban tulajdonosa lett az RFC Serainget az érintett három játékos vonatkozásában illető gazdasági jogoknak, ennek fejében pedig 300000 eurót fizetett neki. Az RFC Seraing a maga részéről tilalmat vállalt saját magával szemben arra, hogy az e játékosok vonatkozásában fennálló gazdasági jogainak fennmaradó részét „független és önálló módon” harmadik személyre ruházza át.

242015. július 7-én az RFC Seraing és a Doyen egy második szerződést kötött (a továbbiakban az első szerződéssel együtt: az alapügy tárgyát képező szerződések). E második szerződés akként rendelkezett, hogy a Doyen által fizetendő 50000 euró összeg ellenében átruházzák a Doyenre azon gazdasági jogok 25%-át, amelyek egy negyedik játékos vonatkozásában illetik meg az RFC Serainget.

A Svájcban folytatott fegyelmi és választottbírósi eljárások

25Egy vizsgálatot követően a FIFA az URBSFA közreműködésével 2015. július 2-án fegyelmi eljárást indított az RFC Seraing ellen az RSTJ 18a. és 18b. cikkének azon lehetséges megsértése tárgyában, amelyre az alapügy tárgyát képező szerződéseknek az RFC Seraing általi megkötése folytán került sor.

262015. szeptember 4-én a FIFA fegyelmi bizottsága határozatot fogadott el (a továbbiakban: a FIFA fegyelmi bizottságának határozata), amelynek értelmében e fegyelmi bizottság először is megállapította, hogy az RFC Seraing az alapügy tárgyát képező szerződések megkötésével megsértette az RSTJ 18a. és 18b. cikkét. Ezenkívül e bizottság megtiltotta e klubnak, hogy négy egymást követő átigazolási időszakban – akár nemzeti, akár nemzetközi szinten – játékosokat igazoljon. Végül az említett bizottság 150000 svájci frank (vagyis az akkor alkalmazandó átváltási árfolyam alapján hozzávetőleg 138000 euró) összegű bírságot szabott ki az RFC Serainggel szemben, amelyet a határozat közlésétől számított 30 napon belül kellett megfizetni.

272015. november 30-án az RFC Seraing fellebbezést nyújtott be e határozattal szemben a FIFA fellebbviteli bizottságához. 2015. december 3-án e klub ezenkívül azt kérte e bizottságtól – tekintettel az ilyen fellebbezés felfüggesztő hatályának hiányára –, hogy függessze fel az említett határozat végrehajtását. 2015. december 4-én az említett bizottság elnöke helyt adott e kérelemnek.

282016. január 7-én a FIFA fellebbviteli bizottsága elutasította az RFC Seraing által a FIFA fegyelmi bizottságának határozata ellen benyújtott fellebbezést (a továbbiakban: a FIFA fellebbviteli bizottságának határozata).

292016. március 9-én az RFC Seraing keresetet nyújtott be a CAS-hez a FIFA fellebbviteli bizottsága határozatának megsemmisítése iránt. 2016. március 17-én e klub ezenkívül azt kérte e szervtől, hogy az ilyen kereset felfüggesztő hatályának hiányára tekintettel a FIFA alapszabályának 50. cikke alapján rendelje el, hogy a keresetnek legyen felfüggesztő hatálya. 2016. április 12-én az említett szerv helyt adott e kérelemnek.

30E kereset keretében az RFC Seraing lényegében többek között azt állította, hogy a FIFA fellebbviteli bizottságának határozata és az e határozatban vele szemben kiszabott fegyelmi szankciók jogellenesek, mivel az említett határozat alapjául szolgáló rendelkezések maguk is jogellenesek. E tekintetben e klub többek között azt állította, hogy az RSTJ 18a. és 18b. cikke, amennyiben az úgynevezett third-party influence és third-party ownership gyakorlatok teljes tilalmát írják elő, ehhez pedig fegyelmi szankciókat is társítanak, sértik az uniós jogot, közelebbről pedig a munkavállalók szabad mozgását, a szolgáltatásnyújtás szabadságát és a tőke szabad mozgását – amelyekről az EUMSZ 45. cikk, az EUMSZ 56. cikk, illetőleg az EUMSZ 63. cikk rendelkezik –, valamint az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikkben foglalt versenyszabályokat. A RFC Seraing hivatkozott a svájci versenyszabályok megsértésére is.

312017. március 9-én a CAS választottbírószági ítéletet hozott (a továbbiakban: a CAS ítélete), amelyben először is a jogvitára alkalmazandó jogot illetően többek között úgy ítélte meg, hogy azt a FIFA szabályzatai, a svájci jog és az uniós jog alkotja. Ez utóbbit illetően e szerv mindenekelőtt úgy ítélte meg, hogy teljesülnek azok az együttes feltételek, amelyek arra kötelezik őt, hogy a vizsgálata keretében a svájci jog értelmében vett, „a [svájci jogtól] eltérő jog kógens rendelkezéseiként” figyelembe vegye az alapszabadságokat és a versenyszabályokat. Az e szabadságokat és szabályokat megállapító rendelkezéseket ugyanis a Bíróság úgy tekinti, hogy részét képezik az Unió közrendjének. Továbbá szoros kapcsolat áll fenn a jogvita tárgya és e rendelkezések között, figyelembe véve egyfelől azt a nyilvánvaló hatást, amelyet az RSTJ az Unió területén – konkrétan pedig a tagállamokban letelepedett labdarúgóklubok tevékenysége vonatkozásában – kifejt, másfelől pedig a FIFA fellebbviteli bizottsága határozatának az RFC Seraing azon lehetőségére gyakorolt hatását, hogy részt vegyen az e területen szervezett klubközi labdarúgóversenyeken. Végül az említett rendelkezések által védett érdekeket és értékeket a svájci jogrend is osztja.

32Másodszor, ami a jogvita érdemét illeti, a CAS többek között úgy ítélte meg, hogy az RFC Seraing nem bizonyította, hogy az RSTJ 18a. és 18b. cikke sérti a svájci versenyszabályokat. E szerv azt is elutasította, hogy fennállna az uniós jog, különösen pedig az EUMSZ 45. cikk, az EUMSZ 56. cikk, az EUMSZ 63. cikk, az EUMSZ 101. cikk és az EUMSZ 102. cikk megsértése.

33Ami egyrészt az alapszabadságokat illeti, a CAS lényegében mindenekelőtt úgy ítélte meg, hogy az RSTJ 18a. és 18b. cikke akadályozza a tőke szabad mozgását. Ezt követően e szerv megállapította, hogy ezzel szemben a munkavállalók szabad mozgása és a szolgáltatásnyújtás szabadsága vonatkozásában nincs kellően bizonyítva, mindenesetre pedig korlátozott e cikkek állítólagos kedvezőtlen hatása. Végül az említett szerv megjegyezte, hogy bármi is legyen a vizsgált szabadság, az említett cikkek létezését mindenképpen igazolja a sporttal összefüggő, többek között a versenyek integritásának megőrzésére irányuló jogszerű közérdekű célok követése, továbbá hogy e cikkek tartalmának vizsgálatából nem csupán az tűnik ki, hogy e cikkek alkalmasak e célok elérésére, hanem az is, hogy nem lépik túl az e célok eléréséhez szükséges és arányos mértéket.

34Másképpen, ami az uniós versenyszabályokat illeti, a CAS egyfelől megállapította, hogy az RSTJ 18a. és 18b. cikkének célja nem a verseny korlátozása, hanem az előző pontban hivatkozott jogszerű, sporttal összefüggő közérdekű célok követése. Másfelől úgy ítélte meg, hogy az RFC Seraing nem bizonyította, hogy e cikkek tényleges vagy potenciális hatása a verseny korlátozása lenne.

35Harmadszor, a CAS helybenhagyta az RFC Serainggel szemben kiszabott bírságot, valamint a játékosok igazolásának az RFC Serainggel szemben elrendelt tilalmát, ugyanakkor e tilalom időtartamát három egymást követő átigazolási időszakra csökkentette.

36Végül negyedszer, a CAS úgy határozott, hogy figyelembe véve azokat a halasztási és felfüggesztési intézkedéseket, amelyeket a FIFA fellebbviteli bizottsága, majd maga a CAS egymást követően elfogadott, e fegyelmi szankciókat az ítéletének az RFC Serainggel való közlésétől kell alkalmazni, következésképpen pedig a bírságot az e közléstől számított 30 napon belül kell megfizetni, az igazolási tilalomnak pedig a 2017 nyarán, 2017/2018 telén és 2018 nyarán bonyolított átigazolási időszakokat kell lefednie.

372017. május 15-én az RFC Seraing keresetet indított a CAS ítéletével szemben a szövetségi bíróság (Svájc) előtt. Ezenkívül azt kérte e bíróságtól, hogy rendelje el e kereset felfüggesztő hatályát.

382017. augusztus 7-i végzésével a szövetségi bíróság elnöksége elutasította a felfüggesztő hatály iránti kérelmet.

39Keresetének alátámasztása érdekében az RFC Seraing többek között olyan jogalapot hozott fel, amelyet arra alapított, hogy a CAS ítélete összeegyeztethetetlen a svájci jog értelmében vett „anyagi közrenddel”. E tekintetben e klub ismét előadta többek között, hogy ez az ítélet sérti a munkavállalók szabad mozgását, a szolgáltatásnyújtás szabadságát és a tőke szabad mozgását, amelyekről az EUMSZ 45. cikk, az EUMSZ 56. cikk, illetőleg az EUMSZ 63. cikk rendelkezik, továbbá sérti az EUMSZ 101. cikkben és az EUMSZ 102. cikkben foglalt versenyszabályokat, valamint a svájci versenyszabályokat.

40Beadványaikban, illetve észrevételeikben a FIFA és a CAS az RFC Seraing keresetének elutasítását kérték.

412018. február 20-i ítéletében a szövetségi bíróság elutasította e keresetet. Az RFC Seraing arra alapított jogalapját illetően, hogy a CAS ítélete összeegyeztethetetlen az anyagi közrenddel, különösen pedig a versenyszabályokkal, valamint az alapszabadságokkal, e bíróság először is emlékeztetett az e tekintetben kialakított ítélkezési gyakorlatára. Ebből egyrészt az következik, hogy valamely választottbírósági ítélet csak akkor tekinthető az anyagi közrenddel összeegyeztethetetlennek, ha eredményénél fogva –nem pedig csupán indokait tekintve– figyelmen kívül hagyja azokat az alapvető és széles körben elismert értékeket, amelyeknek a Svájcban irányadó felfogás szerint valamennyi jogrend alapját kellene képezniük. Másrészt, az ilyen jogsértés azt feltételezi, hogy ez az ítélet oly mértékben sérti az alapvető anyagi jogi elveket, hogy az már nem egyeztethető össze a jogrenddel és az azt meghatározó értékek rendszerével. Harmadrészt, a versenyszabályok nem képezik részét az anyagi közrendnek.

42Másodszor, az említett bíróság lényegében hozzátette, hogy mindenesetre a CAS ítéletének az anyagi jogi közrenddel való összeegyeztethetlenségére alapított jogalapot a jelen ügyben mint elfogadhatatlant el kell utasítani annyiban, amennyiben az az uniós jogra és a svájci versenyszabályokra vonatkozik, mivel nem tartotta tiszteletben a választottbírósági ítélet elleni keresetekre vonatkozó indokolási kötelezettséget.

A Belgiumban folytatott bírósági eljárás

432015. április 3-án, vagyis még azt megelőzően, hogy a FIFA megindította volna a fegyelmi eljárást, a Doyen és az RFC Sérésien – amely nem más, mint az RFC Serainget irányító, a belga jog szerinti nonprofit szervezet – keresetet indított a FIFA, az UEFA és az URBSFA ellen a tribunal de commerce francophone de Bruxelles (brüsszeli francia nyelvű kereskedelmi bíróság, Belgium) előtt.

442015. július 8-án, vagyis már e fegyelmi eljárás megindítását követően, viszont még a FIFA fegyelmi bizottsága határozatának elfogadását megelőzően az RFC Seraing önként beavatkozott az eljárásba, és azt kérte e bíróságtól, hogy állapítsa meg, hogy a third-party influence és a third-party ownership gyakorlatoknak az RSTJ 18a. és 18b. cikke által előírt teljes tilalma nem felel meg az uniós jognak, közelebbről pedig az EUMSZ 45. cikknek, az EUMSZ 56. cikknek, az EUMSZ 63. cikknek, EUMSZ 101. cikknek és az EUMSZ 102. cikknek. Ezenkívül e klub azt kérte az említett bíróságtól, hogy nyilvánítsa semmisnek az ilyen teljes tilalmat előíró valamennyi rendelkezést, rendeljen el különböző kötelezéseket a FIFA-val, az UEFA-val és az URBSFA-val szemben, valamint ítéljen meg számára 500000 euró ideiglenes összeget azon különböző károk

megtérítésének jogcímén, amelyek e klub állítása szerint az RSTJ 18a. és 18b. cikkének alkalmazása folytán érték őt.

452016. november 17-én a tribunal de commerce francophone de Bruxelles (brüsszeli francia nyelvű kereskedelmi bíróság) ítéletet hozott, amelyben többek között megállapította, hogy az RFC Seraing különböző kérelmeinek elbírálása tekintetében nem rendelkezik joghatósággal.

462016. december 19-én, vagyis már a FIFA fegyelmi bizottsága és a FIFA fellebbviteli bizottsága határozatának elfogadását követően, viszont még a CAS ítéletének kihirdetését megelőzően az RFC Seraing fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a cour d'appel de Bruxelles-hez (brüsszeli fellebbviteli bíróság, Belgium).

47E fellebbezés keretében e klub többek között azt állította, hogy különböző károk érték őt azon felróható magatartás miatt, amelyet a FIFA az URBSFA közreműködésével tanúsított, és amely lényegében abban állt, hogy e szövetségek alkalmazták vele szemben az RSTJ 18a. és 18b. cikkét, először is azért, hogy fegyelmi eljárást indítottak, majd azt kifogásolták e klubbal szemben, hogy megsértette az e cikkekben előírt tilalmakat, végül pedig fegyelmi szankciókat szabtak ki vele szemben. E fegyelmi eljárást, a jogsértéssel kapcsolatos e megállapításokat és e fegyelmi szankciókat ugyanis hibássá teszi az a körülmény, hogy az RSTJ 18a. és 18b. cikke, amelyeken alapulnak, már maguk is sértik az uniós jogot, különösen az EUMSZ 45. cikket, az EUMSZ 56. cikket, az EUMSZ 63. cikket, az EUMSZ 101. cikket és az EUMSZ 102. cikket.

482019. december 12-én, vagyis a CAS ítéletének és a szövetségi bíróság által hozott, a jelen ítélet 41. pontjában említett ítélet kihirdetését követően a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) ítéletet hozott (a továbbiakban: a brüsszeli fellebbviteli bíróság ítélete), amelyben az RFC Seraing valamennyi kérelmét elutasította.

49Ebben az ítéletben a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) többek között megállapította először is, hogy az RFC Seraing azon jogalapjaira, amelyek szerint az RSTJ 18a. és 18b. cikke sérti az uniós jogot, e klub már hivatkozott a CAS előtt a FIFA-val szemben folyamatban lévő jogvita keretében, és azokat a CAS ítélete elutasította. Márpedig a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) szerint a CAS ítéletét – figyelembe véve a bíróságokról szóló törvénykönyv 24. és 28. cikkét, valamint 1713. cikkének 9. §-át – úgy kell tekinteni, hogy annak a felek közötti jogviszonyban ugyanolyan hatálya van, mint valamely bíróság határozatának, következésképpen azt a kihirdetésétől kezdve ítélt dologként kell elismerni, és az attól kezdve jogerőre emelkedett, hogy a szövetségi bíróság elutasította az e választottbírósági ítélettel szemben benyújtott keresetet. A cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) ezért arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó jogalapok elfogadhatatlanok, amennyiben azok a FIFA ellen irányulnak.

50Másodszor, a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) lényegében megállapította, hogy attól kezdve, hogy valamely bírósági határozat vagy választottbírósági ítélet a jogvitában részt vevő felek közötti jogviszonyokban ítélt dologgá válik, ennek következtében az e jogvitán kívüli harmadik személyek vonatkozásában – akikkel szemben hivatkozni lehet rá – azt a bizonyító erőt kell tulajdonítani neki, amely az ilyen ítélt dologhoz kapcsolódik. A jelen esetben tehát e bíróság szerint a CAS ítélete bizonyító erővel rendelkezik az URBSFA tekintetében, amely félként nem vett részt abban a jogvitában, amely az RFC Seraing és a FIFA között a CAS előtt volt folyamatban. E bizonyító erőre tekintettel, amennyiben az RFC Seraing felróható magatartást tulajdonít az

URBSFA-nak is, e klub feladata lett volna megdönteni a CAS ítéletén alapuló azon vélelmet, amely szerint az RSTJ 18a. és 18b. cikke összeegyeztethető az uniós joggal. Márpedig az említett klub nem tett eleget e kötelezettségnek. Következésképpen az említett bíróság az előző pontban említett jogalapokat mint megalapozatlanokat elutasította, amennyiben azok az URBSFA ellen irányultak.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

51Az RFC Seraing a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) ítéletével szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Cour de cassation (semmtőszék, Belgium) elé, amely a kérdést előterjesztő bíróság.

52Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a Cour de cassation (semmtőszék) rámutat, hogy az RFC Seraing által elé terjesztett felülvizsgálati jogalapok két, az uniós jog értelmezésével kapcsolatos kérdést vetnek fel, amelyekkel kapcsolatban a semmtőszék szükségesnek tartja, hogy a Bírósághoz forduljon.

53Először is, első felülvizsgálati jogalapjában az RFC Seraing azt állítja, hogy a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) megsértette többek között az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdését, az EUMSZ 267. cikket és a Charta 47. cikkét, amikor elfogadhatatlanokként elutasította az RFC Seraing fellebbezési jogalapjait, amennyiben azok a FIFA ellen irányultak. E bíróság ugyanis tévesen állapította meg, hogy a CAS ítéletét a FIFA tekintetében ítélt dolognak kellett tekinteni annyiban, amennyiben ezen ítélet megállapította az RSTJ 18a. és 18b. cikkének az uniós joggal való összeegyeztethetőségét.

54E tekintetben az 1982. március 23-i Nordsee ítéletből (102/81, EU:C:1982:107) és a 2018. március 6-i Achmea ítéletből (C-284/16, EU:C:2018:158) eredő ítélkezési gyakorlatból kétségtelenül az következik, hogy jóllehet a magánszemélyeknek lehetőségük van arra, hogy olyan megállapodást kössenek, amely a közöttük esetlegesen felmerülő jogvitákat választottbírói szerv elé terjeszti, ez nem sértheti az uniós jog teljes körű tiszteletben tartását, koherens értelmezését és hatékony alkalmazását az Unió területén. Ezenkívül ebből az következik, hogy az ilyen követelmény maga is magában foglalja, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok dönthessenek a jogvita tárgyát képező uniós jogi kérdésekről, szükség esetén előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordulva a Bírósághoz, a magánszemélyek hatékony bírói jogvédelmének biztosítása érdekében.

55Egyébiránt a 2022. április 7-i Avio Lucos ítéletből (C-116/20, EU:C:2022:273) lényegében kitűnik, hogy még ha az uniós jog nem is írja elő minden körülmények között a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságokkal szemben, hogy – amennyiben ez lehetővé tenné az uniós joggal összeegyeztethetetlen helyzet orvoslását – eltérjenek az olyan belső jogi szabályok alkalmazásától, amelyek értelmében valamely bírósági határozatot ítélt dolognak kell tekinteni, az ilyen szabályoknak mégis mindenképpen meg kell felelniük az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés követelményeinek.

56Ugyanakkor az ítélkezési gyakorlat e vívmányai nem teszik lehetővé a jelen ügyben előterjesztett azon kérdés megválaszolását, hogy összeegyeztethető-e az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésével az, ha a valamely tagállam bírósága előtt folyamatban lévő jogvitában részt vevő felek között ítélt dologként ismernek el egy olyan választottbírói ítéletet, amely ezen elismerést megelőzően nem képezhette tárgyát annak, hogy az uniós joggal való összeegyeztethetőségét megvizsgálhassa egy olyan bíróság, amely az EUMSZ 267. cikk alapján

jogosult a Bírósághoz fordulni, miközben e választottbíróági ítélet az uniós joggal kapcsolatos kérdésekről határoz.

57Másodszor, az RFC Seraing a harmadik fellebbezési jogalapjában azt állítja, hogy a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) megsértette többek között az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdését, az EUMSZ 267. cikket és a Charta 47. cikkét, amikor megalapozatlanokként elutasította az RFC Seraing fellebbezési jogalapjait, amennyiben azok az URBSFA ellen irányultak. E bíróság ugyanis tévesen állapította meg, hogy a CAS ítéletének az URBSFA tekintetében az ítélt dologhoz kapcsolódó bizonyító erőt kell tulajdonítani, amennyiben ezen ítélet megállapította az RSTJ 18a. és 18b. cikkének az uniós joggal való összeegyeztethetőségét.

58E tekintetben a Cour de cassation, miután megállapította, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének megsértése olyan imperatív jogalpnak minősül, amely önmagában a cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) ítéletének hatályon kívül helyezéséhez vezethet, megjegyzi, hogy e jogalap vizsgálata magában foglalja annak eldöntését, hogy összeegyeztethető-e ezzel a rendelkezéssel az, ha olyan személyek vonatkozásában, akik a valamely tagállam bírósága előtt folyamatban lévő jogvita tekintetében harmadik személyeknek minősülnek, bizonyító erőt tulajdonítanak egy olyan választottbíróági ítéletnek, amely előzetesen nem képezhetette tárgyát annak, hogy az uniós joggal való összeegyeztethetőségét megvizsgálhassa egy olyan bíróság, amely az EUMSZ 267. cikk alapján jogosult a Bírósághoz fordulni, miközben e választottbíróági ítélet az uniós joggal kapcsolatos kérdésekről határoz.

59E körülmények között a Cour de cassation (semmitőszék) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1)Ellentétes-e az [EUSZ 19. cikknek] az [EUMSZ 267. cikkel] és [a Charta] 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdésével a [a bíróságokról szóló törvénykönyv] 24. cikkéhez és 171[3]. cikkének 9. §-ához hasonló, a res iudicata elvének rögzítésére irányuló nemzeti jogi rendelkezések olyan választottbíróági ítéletre történő alkalmazása, amelynek az [...] uniós joggal való összeegyeztethetőségét olyan állam bírósága vizsgálta meg, amely nem tagja az Uniónak, és amely bíróság nem jogosult arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel forduljon az Európai Unió Bíróságához?

2)Ellentétes-e az [EUSZ 19. cikknek] az [EUMSZ 267. cikkel] és [a Charta] 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdésével az olyan nemzeti jogszabály alkalmazása, amely harmadik személyekkel szemben – ellenkező bizonyíték hiányában, amelyet nekik kell szolgáltatniuk – bizonyító erőt tulajdonít egy olyan választottbíróági ítéletnek, amelynek az uniós joggal való összeegyeztethetőségét olyan állam bírósága vizsgálta meg, amely nem tagja az Uniónak, és amely bíróság nem jogosult arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel forduljon az Európai Unió Bíróságához?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megfontolások

60Amint az az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések szövegéből és az azok alapjául szolgáló indokolásból kitűnik, a kérdést előterjesztő bíróság az EUMSZ 267. cikkel és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett EUSZ 19. cikk értelmezését kéri a Bíróságtól annak

érdekében, hogy állást tudjon foglalni abban a kérdésben, hogy e rendelkezésekkel ellentétes-e az, ha egyrészt olyan nemzeti rendelkezéseket alkalmaznak a CAS által hozott és a szövetségi bíróság által helybenhagyott választottbíróági ítéletre, amelyek ítélt dologként ismerik el a jogerős választottbíróági ítéleteket a jogvitában részt vevő felek közötti jogviszonyokban, másrészt pedig olyan nemzeti szabályt alkalmaznak e választottbíróági ítéletre, amely ezen ítélt dolog jellegnél fogva bizonyító erőt tulajdonít azoknak harmadik személyek vonatkozásában.

61Az eljárás bizonyos résztvevői ugyanakkor lényegében arra kérik a Bíróságot, hogy vizsgálata során a nemzeti jog egyéb rendelkezéseit vagy szabályait is vegye figyelembe azokon kívül, amelyekre a kérdést előterjesztő bíróság a kérdéseiben kifejezetten hivatkozik.

62Közelebbről, a belga kormány írásbeli észrevételeiben kifejtette, hogy még ha a bíróságokról szóló törvénykönyv 1713. cikkének 9. §-a ki is mondja, hogy a választottbíróági ítéletnek a felek között ugyanolyan hatálya van, mint a bíróság határozatának, ideértve az e törvénykönyv 24. cikke szerinti ítélt dolgot is, ezenkívül szükség van arra is, hogy e választottbíróági ítéletet az említett törvénykönyv 1720. és 1721. cikkének megfelelően beépítsék a belga jogrendbe, amely cikkek a választottbíróági ítéletek belgiumi elismerésére és végrehajtására vonatkozó eljárást szabályozzák.

63A tárgyaláson e kormány pontosította, hogy e kontextusban három módja van annak, hogy egy választottbíróági ítéletet a belga bíróságok előtt vitatni lehessen. Mindenekelőtt, ha valamelyik fél a bíróságokról szóló törvénykönyv 1720. és 1721. cikke alapján választottbíróági ítélet Belgiumban történő elismerése iránti kérelmet nyújt be a hatáskörrel rendelkező elsőfokú bírósághoz, e bíróság a másik fél kérelmére vagy hivatalból megtagadhatja, hogy helyt adjon az előbbi kérelemnek, amennyiben e választottbíróági ítélet a közrendbe ütközik. Továbbá az a fél, aki el akarja kerülni valamely választottbíróági ítélet elismerését, ugyanezen rendelkezések alapján e választottbíróági ítélet elismerésének megtagadása iránti kérelmet nyújthat be az említett bírósághoz. Végül, jóllehet ezt a bíróságokról szóló törvénykönyv 1721. cikke kifejezetten nem szabályozza, valamely választottbíróági ítélet elismerésének megtagadása járulékos jelleggel is kérhető, vagy akár hivatalból is sor kerülhet rá minden olyan esetben, amikor egy nemzeti bíróság előtti eljárás keretében ilyen választottbíróági ítéletre hivatkoznak, hasonlóan ahhoz, amit a nemzetközi magánjogi törvénykönyv 22. cikke a külföldi bíróság határozatok vonatkozásában előír.

64A belga kormányhoz hasonlóan a FIFA, lényegében pedig az UEFA is azt kéri a Bíróságtól, hogy vegye figyelembe a külföldi választottbíróági ítéletek belgiumi elismerésére és végrehajtására irányuló eljárásra vonatkozó nemzeti rendelkezéseket.

65Az Európai Bizottság és a német kormány a maga részéről lényegében felveti azt a kérdést, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat teljeskörűen ismerteti-e azokat a nemzeti rendelkezéseket, amelyek alkalmazása a jelen ügyben szóba jöhet, emlékeztetve ugyanakkor arra, hogy a Bíróságot főszabály szerint köti a belső jog azon értelmezése, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében kialakított.

66E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 267. cikkben említett eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, kizárólag a nemzeti bíróság rendelkezik hatáskörrel többek között a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására (2013. június 4-i ZZ ítélet, [C-300/11](#), [EU:C:2013:363](#), 36. pont; 2023. július 24-i Lin ítélet, [C-107/23 PPU](#), [EU:C:2023:606](#), 76. pont). Ehhez képest a Bíróságnak azon uniós jogi

rendelkezők értelmezéséről vagy érvényességéről kell határoznia, amelyek tárgyában a Bíróságot kérdezik, figyelembe véve azt a ténybeli és szabályozási háttérrel, amelybe a neki feltett kérdések illeszkednek, ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság meghatározta (lásd ebben az értelemben: 2007. december 18-i *Laval un Partneri* ítélet, [C-341/05](#), [EU:C:2007:809](#), 47. pont; 2022. február 24-i *Namur-Est Environnement* ítélet, [C-463/20](#), [EU:C:2022:121](#), 40. pont).

67Következésképpen kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság feladata az alapjogvitában alkalmazandó nemzeti rendelkezések meghatározása és azok figyelembevétele, amennyiben úgy ítéli meg, hogy ennek helye van.

68Kérdéseivel, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUMSZ 267. cikkel és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdését akként kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes egyrészt az, hogy a CAS valamely választottbírósági ítéletét egy tagállam területén ítélt dologként ismerjék el az azon jogvitában részt vevő felek közötti jogviszonyokban, amelynek keretében e választottbírósági ítéletet meghozták, abban az esetben, ha az említett választottbírósági ítélet uniós joggal való összeegyeztethetőségét előzetesen nem vizsgálta meg olyan nemzeti bíróság, amely jogosult előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz fordulni, másrészt pedig az, hogy ezen ítélt dolog következtében az ilyen választottbírósági ítéletnek ugyanezen tagállam területén, az említett jogvitában részt vevő felek és a harmadik személyek közötti jogviszonyokban bizonyító erőt tulajdonítsanak.

A magánszemélyek Unión belüli hatékony bírói jogvédelméről, ideértve a választottbírósági eljárás igénybevételét is

69Az Unió olyan jogi unió, amelyben a jogalanyok uniós jogból eredő valamennyi joga védelmének biztosításaként döntő jelentőségű a hatékony bírói jogvédelemhez való jog (lásd ebben az értelemben: 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország [A legfelsőbb bíróság függetlensége] ítélet, [C-619/18](#), [EU:C:2019:531](#), 58. pont; 2021. április 20-i Repubblika ítélet, [C-896/19](#), [EU:C:2021:311](#), 51. pont).

70Ezért van az, hogy e jog, amely a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból ered, az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében és a Charta 47. cikkében meghatározott feltételek mellett uniós szinten is biztosítva van a jogalanyok számára, ez utóbbi rendelkezést pedig megfelelően figyelembe kell venni az előbbi rendelkezés értelmezése során (lásd ebben az értelemben: 2013. július 18-i Bizottság és társai kontra Kadi ítélet, [C-584/10 P](#), [C-593/10 P](#) és [C-595/10 P](#), [EU:C:2013:518](#), 66. pont; 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet, [C-64/16](#), [EU:C:2018:117](#), 35. pont; 2021. március 2-i A. B. és társai [A legfelsőbb bíróság bírónak kinevezése – Jogorvoslat] ítélet, [C-824/18](#), [EU:C:2021:153](#), 143. pont).

71A Charta 47. cikkében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jognak egy konkrét esetben történő elismerése többek között azt feltételezi, hogy az e jogra hivatkozó személy az uniós jog által biztosított jogokat és szabadságokat próbáljon érvényesíteni (2022. február 22-i RS [Alkotmánybírósági ítéletek hatása] ítélet, [C-430/21](#), [EU:C:2022:99](#), 34. pont; 2024. július 29-i protectus ítélet, [C-185/23](#), [EU:C:2024:657](#), 71. pont). Ez a helyzet az alapjogvitában, mivel – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza – az RFC Seraing az EUMSZ 45. cikkből, az

EUMSZ 56. cikkéből, az EUMSZ 63. cikkéből, az EUMSZ 101. cikkéből és az EUMSZ 102. cikkéből eredő jogaira és szabadságaira hivatkozik.

72A Charta 47. cikkében biztosított e hatékony jogorvoslathoz való jognak felel meg az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében a tagállamokkal szemben előírt azon kötelezettség, hogy megteremtsék azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek (2020. október 6-i *État luxembourgeois* [Adóügyekben történő megkereséssel szembeni jogorvoslati jog] ítélet, [C-245/19 és C-246/19](#), [EU:C:2020:795](#), 47. pont; 2022. augusztus 1-jei *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* [Kísérő nélküli egyiptomi kiskorú átvételének megtagadása] ítélet, [C-19/21](#), [EU:C:2022:605](#), 36. pont).

73Amennyiben a Charta 47. cikke hozzájárul minden olyan jogalany hatékony bírói jogvédelemhez való jogának tiszteletben tartásához, aki egy konkrét esetben az uniós jogból eredő jogára vagy szabadságára hivatkozik, az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése annak biztosítására irányul, hogy a bármely tagállam által létrehozott jogorvoslati rendszer az uniós jog által szabályozott területeken biztosítsa a hatékony bírói jogvédelmet (2021. április 20-i *Repubblica* ítélet, [C-896/19](#), [EU:C:2021:311](#), 52. pont).

74Először is, ami az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében előírt kötelezettséget illeti, az magában foglalja, hogy a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerébe tartozó minden olyan fórum, amelynek vonatkozásában felmerülhet, hogy az uniós jog értelmében vett „bírósként” e jogot kell értelmeznie vagy alkalmaznia, megfeleljen a hatékony bírói jogvédelemhez kapcsolódó követelményeknek (lásd ebben az értelemben: 2018. február 27-i *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* ítélet, [C-64/16](#), [EU:C:2018:117](#), 40. pont; 2022. február 22-i *IRS* [Alkotmánybírói ítéletek hatása] ítélet, [C-430/21](#), [EU:C:2022:99](#), 40. pont).

75Másodszor, ami a hatékony jogorvoslathoz való, a Charta 47. cikkében biztosított jogot illeti, az többek között megköveteli, hogy e bíróságok elvégezhessék azon jogi aktusok, intézkedések vagy magatartások hatékony bírósági felülvizsgálatát, amelyekről egy adott jogvitában azt állítják, hogy megsértették az uniós jog által a jogalanyok számára biztosított jogokat vagy szabadságokat. E követelmény főszabály szerint magában foglalja, hogy az említett bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek az e jogvita elbírálása szempontjából releváns valamennyi jogi és ténybeli körülmény vizsgálatára (2020. október 6-i *État luxembourgeois* [Adóügyekben történő megkereséssel szembeni jogorvoslati jog] ítélet, [C-245/19 és C-246/19](#), [EU:C:2020:795](#), 66. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

76Ugyanakkor e két rendelkezés egyike sem jelenti azt, hogy a jogalanyok olyan közvetlen jogorvoslati lehetőséggel rendelkeznének, amelynek elsődleges tárgya egy adott intézkedés vitatása lenne, amennyiben egyébként az érintett nemzeti bírósági rendszerben létezik egy vagy több olyan jogorvoslati lehetőség, amely lehetővé teszi e jogalanyok számára, hogy járulékos jelleggel elérjék ezen intézkedés hatékony bírósági felülvizsgálatát, biztosítva ezáltal az uniós jog által számukra biztosított jogok és szabadságok tiszteletben tartását (lásd ebben az értelemben: 2007. március 13-i *Unibet* ítélet, [C-432/05](#), [EU:C:2007:163](#), 47. és 49. pont; 2020. október 6-i *État luxembourgeois* [Adóügyekben történő megkereséssel szembeni jogorvoslati jog] ítélet, [C-245/19 és C-246/19](#), [EU:C:2020:795](#), 79. pont; 2025. április 8-i Európai Ügyészség [Eljárási aktusok bírósági felülvizsgálata] ítélet, [C-292/23](#), [EU:C:2025:255](#), 79. pont).

77Egyébiránt az érintett nemzeti bírósági rendszerben rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeknek lehetővé kell tenniük a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság számára, hogy előzetes döntéshozatal keretében kérje a Bíróságtól, hogy az EUMSZ 267. cikkben előírt feltételek mellett határozzon az uniós jog értelmezésére vagy valamely uniós jogi aktus érvényességére vonatkozó bármely kérdésről. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali eljárás, amely a Szerződésekkel létrehozott bírósági rendszer sarokkövét alkotja, a Bíróság és a tagállami bíróságok között olyan, bírák közötti párbeszédet vezet be, amelynek célja az uniós jog értelmezése egységességének biztosítása, így lehetővé téve az uniós jog koherenciájának, teljes érvényesülésének és autonómiájának, valamint végső soron a Szerződésekkel létrehozott jog sajátos jellegének biztosítását (2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, [EU:C:2014:2454](#), 176. pont; 2018. március 6-i Achmea ítélet, [C-284/16](#), [EU:C:2018:158](#), 37. pont; 2022. február 22-i RS [Alkotmánybírósági ítéletek hatása] ítélet, [C-430/21](#), [EU:C:2022:99](#), 73. pont). Ennek alapján ez az előzetes döntéshozatali eljárás a Szerződések által annak érdekében létrehozott rendszer lényeges összetevőjét képezi, hogy a nemzeti bíróságok biztosíthassák azon jogok hatékony bírói védelmét, amelyek az uniós jog alapján illetik meg a magánszemélyeket (lásd ebben az értelemben: 2021. november 23-i IS [Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés törvénysértő jellege] ítélet, [C-564/19](#), [EU:C:2021:949](#), 76. pont).

78Mindemellett a Szerződések által létrehozott jogrenddel elviekben nem ellentétes az, hogy azok a magánszemélyek, akik az Unió területén valamely gazdasági tevékenység gyakorlása címén e jogrend hatálya alá tartoznak, választottbírói mechanizmus alá vessék azokat a jogvitákat, amelyek e tevékenység gyakorlása keretében felmerülhetnek köztük.

79Éppen ellenkezőleg, eltérően egyrészt a tagállamok közötti olyan megállapodások megkötésétől, amelyek olyan kötelező választottbírói mechanizmusokat hoznak létre, amelyek kivonják a bíróságaik joghatósága alól az olyan jogvitákat, amelyek kiterjedhetnek az uniós jog értelmezésére vagy alkalmazására, másrészt pedig az olyan ad hoc választottbírói megállapodások megkötésétől, amelyek lehetővé teszik az ilyen megállapodások alapján indított választottbírói eljárások lefolytatását, amely megállapodás-kötések szigorúan tiltottak (lásd ebben az értelemben: 2018. március 6-i Achmea ítélet, [C-284/16](#), [EU:C:2018:158](#), 54. és 55. pont; 2021. szeptember 2-i Moldovai Köztársaság ítélet, [C-741/19](#), [EU:C:2021:655](#), 59. pont; 2021. október 26-i IPL Holdings ítélet, [C-109/20](#), [EU:C:2021:875](#), 44. és 45. pont), a magánszemélyeknek főszabály szerint lehetőségük van arra, hogy választottbírói eljárást vegyenek igénybe.

80E tekintetben, amint az kitűnik az Emberi Jogok Európai Bíróságának az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény 6. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatából, amelynek fényében a Charta 47. cikkét értelmezni kell (2019. december 19-i Deutsche Umwelthilfe ítélet, [C-752/18](#), [EU:C:2019:1114](#), 37. pont), különbséget kell tenni a kényszer-választottbíráskodás és az önkéntes választottbíráskodás között. Ez utóbbit illetően az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy a valamely szerződésben részes felek önként lemondhatnak az ezen egyezmény által biztosított bizonyos jogokról, ideértve azt a jogot is, hogy az állami bíróságok elé terjesszenek bizonyos, e szerződés teljesítéséből esetlegesen eredő jogvitákat, feltéve hogy az ilyen lemondás szabad, jogszerű és egyértelmű (EJEB, 2018. október 2., Mutu és Pechstein kontra Svájc, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 96. §).

81Hasonlóképpen, a Bíróság kiemelte, hogy a magánszemélyeknek lehetőségük van olyan megállapodás megkötésére, amely az e megállapodáshoz kapcsolódó jogviták mindegyikét vagy azok közül némelyeket egyértelmű és pontos megfogalmazással választottbíróági szerv elé utalja azon bíróság helyett, amely az ilyen megállapodás hiányában alkalmazandó rendelkezések alapján hatáskörrel rendelkezett volna e jogviták eldöntésére (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-iInternational Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 193. pont).

82Ugyanakkor attól kezdve, hogy az ilyen megállapodás által létrehozott vagy kijelölt választottbíróági mechanizmust az Unió területének egészén vagy annak egy részén kell alkalmazni valamely gazdasági tevékenység e területen való gyakorlásához kapcsolódó jogviták keretében, e mechanizmust oly módon kell kialakítani és végrehajtani, amely biztosítja egyrészt azt, hogy e mechanizmus összeegyeztethető legyen az Unió bírósági szervezetrendszerét alkotó elvekkel, másrészt pedig azt, hogy ténylegesen tiszteletben tartsa az Unió közrendjét (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-iInternational Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 188. és 189. pont).

83E célból hangsúlyozni kell, hogy – függetlenül az ilyen választottbíróági mechanizmus értelmében hatáskörrel rendelkező választottbíróásra esetlegesen alkalmazandó szabályoktól – az e szerv által hozott ítéletek olyan bírósági felülvizsgálat tárgyát kell, hogy képezhessék, amely alkalmas azon hatékony bírói jogvédelem biztosítására, amelyre az érintett magánszemélyek a Charta 47. cikke értelmében jogosultak, és amelyet a tagállamok az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése értelmében az uniós jog által szabályozott területeken kötelesek biztosítani.

84E követelmény nem jelenti azt, hogy az Unióban szükségszerűen léteznie kell egy vagy több olyan bíróságnak, amely jogosult az azon jogviták elbírálása szempontjából releváns összes jogi és ténybeli kérdés vizsgálatára, amelyek keretében e választottbíróági ítéleteket meghozták, mint ahogy ennek a jelen ítélet 75. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerinti választottbíráskodás igénybevételének hiányában így kellene lennie. Tekintettel ugyanis a magánszemélyek számára nyitva álló azon lehetőségekre, hogy az ezen ítélet 82. pontjában felidézett feltételek mellett választottbíróasághoz forduljanak, valamint a választottbíróági eljárás hatékonyságával kapcsolatos követelményekre, az említett ítéletek bírósági felülvizsgálata igazoltan lehet korlátozott (lásd ebben az értelemben: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), 35. pont; 2006. október 26-iMostaza Claro ítélet, [C-168/05](#), [EU:C:2006:675](#), 34. pont; 2023. december 21-iInternational Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 193. pont).

85Mindazonáltal az ilyen választottbíróági ítéletekkel érintett magánszemélyek számára minden esetben lehetővé kell tenni, hogy elérhessék, hogy az EUMSZ 267. cikkből eredő valamennyi követelménynek megfelelő bíróság felülvizsgálhassa azt a kérdést, hogy az ilyen ítéletek összeegyeztethetők-e az Unió közrendjének részét képező és az érintett jogvita szempontjából releváns elvekkel és rendelkezésekkel (lásd ebben az értelemben: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), 37. pont; 2023. december 21-iInternational Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 193. pont).

86Ahhoz, hogy e felülvizsgálat hatékony legyen, alkalmasnak kell lennie ezen elvek és rendelkezések tiszteletben tartásának biztosítására, ami azt jelenti, hogy e felülvizsgálatnak ki kell terjednie az említett elvek és rendelkezések értelmezésére, továbbá arra, hogy ebből milyen

jogkövetkezményeknek kell származniuk az adott ügyben történő alkalmazásukat illetően, valamint – ha szükséges – arra, hogy ezen elvekre és rendelkezésekre tekintettel jogilag miként kell minősíteni a választottbírói szerv által megállapított és értékelt tényeket.

87Nem engedhető meg ugyanis, hogy a magánszemélyek választottbírói eljáráshoz folyamodva mentesüljenek az elsődleges vagy másodlagos uniós jog azon elvei és rendelkezései alól, amelyek alapvető fontosságúak a Szerződések által létrehozott jogrend szempontjából, vagy meghatározó jelentőséggel bírnak az Unióra ruházott feladatok megvalósítása szempontjából (lásd ebben az értelemben: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), [36.](#) pont; 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet, [C-168/05](#), [EU:C:2006:675](#), [37.](#) pont). Éppen ellenkezőleg, az uniós közrend részét képező ezen elvek és rendelkezések tiszteletben tartása kötelező a magánszemélyekre nézve, amennyiben azok alkalmazási feltételei valamely konkrét esetben teljesülnek. E tekintetben e közrend tiszteletben tartása az egymással kölcsönösen összefüggő, magát az Uniót és a tagállamait viszonyosan, valamint a tagállamokat egymással összekötő elvek, szabályok és jogviszonyok strukturált hálózatának lényeges kiegészítését képezi (lásd ez utóbbi tekintetében: 2018. március 6-i Achmea ítélet, [C-284/16](#), [EU:C:2018:158](#), [33.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

88Amint az a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, az Unió közrendjének részét képező elvek és rendelkezések magukban foglalják többek között az EUMSZ 101. cikket és az EUMSZ 102. cikket, amelyek közvetlen hatállyal bírnak, a jogalanyok számára pedig olyan jogokat keletkeztetnek, amelyeket a nemzeti bíróságoknak védelemben kell részesíteniük (lásd ebben az értelemben: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), [36–39.](#) pont; 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), [192.](#) és [193.](#) pont).

89A munkavállalóknak az EUMSZ 45. cikkben biztosított szabad mozgása, a szolgáltatásnyújtásnak az EUMSZ 56. cikkben biztosított szabadsága és a tőkének az EUMSZ 63. cikkben biztosított szabad mozgása szintén az uniós közrend részét képezi. E három cikk, amelyek egyedülként merülnek fel az alapjogvitában, szintén közvetlen hatállyal rendelkezik (lásd az EUMSZ 45. cikket illetően: 2023. december 21-i Royal Antwerp Football Club ítélet, [C-680/21](#), [EU:C:2023:1010](#), [136.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, az EUMSZ 63. cikket illetően pedig: 2022. március 10-i Grossmania ítélet, [C-177/20](#), [EU:C:2022:175](#), [44.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezen alapszabadságok az EUMSZ 26. cikkben említett, belső határok nélküli térséget magában foglaló belső piac alapjainak részét képezik.

Az Unió területén gazdasági tevékenységként végzett sporttal kapcsolatos jogviták keretében a CAS által hozott választottbírói ítéletek bírósági felülvizsgálatáról

90Amint az a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, azokat a választottbírói mechanizmusokat, amelyeknek a FIFA-hoz hasonló nemzetközi sportszövetségek alávetik azon jogviták rendezését, amelyek egyfelől az ilyen nemzetközi sportszövetségek, illetve a tagjaiknak minősülő nemzeti szövetségek, másfelől pedig a hatáskörük alá tartozó magánjogi jogalanyok között merülhetnek fel – legyen szó akár vállalkozásokról, akár sportolókról –, e sportszövetségek jogállása és jogkörei folytán olyan sajátos tényezők összessége határozza meg, amelyek kifejezetten rájuk jellemzőek.

91Ezért a Bíróság megállapította, hogy abban az esetben, ha e jogviták valamely sportnak az Unió területén gazdasági tevékenységként történő gyakorlásához kapcsolódnak, egészen különös jelentőséggel bír az érintett magánszemélyek azon lehetősége, hogy hatékony bírósági felülvizsgálatot érhessenek el azon kérdés tekintetében, hogy az említett jogviták keretében hozott választottbírói ítéletek összeegyeztethetők-e az Unió közrendjének részét képező elvekkel és rendelkezésekkel (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), [193.](#) és [195.](#) pont).

92Tekintettel ugyanis az olyan sportszövetségek jogállására és jogköreire, mint a FIFA, az ilyen választottbírói mechanizmusok igénybevételét úgy kell tekinteni, mint amelyet az ilyen szövetségek egyoldalúan írnak elő e magánszemélyekkel szemben (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), [193.](#), [195.](#) és [225.](#) pont; EJEB, 2018. október 2., Mutu és Pechstein kontra Svájc ítélet, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 109–115. §). Még ha formai szempontból az ilyen típusú mechanizmus valamely magánszemélyre történő alkalmazásához szükség is lehet arra, hogy e magánszeméllyel megállapodást kössenek, e megállapodás megkötését és a választottbíráskodás igénybevételéről szóló kikötés e megállapodásba történő beillesztését valójában előre megköveteli egy olyan szabályozás, amelyet az érintett szövetség fogad el, és amely e szövetség tagjaira, valamint az e tagokhoz tartozó személyekre, sőt a személyek egyéb kategóriáira is alkalmazandó.

93Az ilyen típusú választottbírói mechanizmusok kötelező jellege szorosan kapcsolódik ahhoz a körülményhez, hogy e mechanizmusokat olyan jogvitákra kell alkalmazni, amelyekben egyfelől egysui generis és különösen széles szabályozási, ellenőrzési és szankcionálási jogkörrel rendelkező szövetség, másfelől pedig azon jogi vagy természetes személyek általános és meghatározatlan csoportja áll szemben egymással, akik vagy amelyek a szakmai tevékenységük gyakorlása keretében e jogkörök gyakorlása alá tartoznak, amint arra lényegében a főtanácsnok is rámutatott indítványának 74. és 75. pontjában.

94Kétségtelen, hogy a választottbíráskodás e megkövetelése – tekintettel a nemzetközi sportszövetségeket megillető jogi autonómiára és a rájuk háruló felelősségre (lásd e tekintetben: 2023. december 21-i European Superleague Company ítélet, [C-333/21](#), [EU:C:2023:1011](#), [75.](#) és [142.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) – elvi alapon igazolható olyan jogszerű célok követésével, mint az e szövetségek hatáskörébe tartozó sportághoz kapcsolódó jogviták egységes elbírálásának biztosítása, vagy az e sportágra alkalmazandó szabályok koherens értelmezésének és alkalmazásának lehetővé tétele.

95A Bíróság ugyanakkor már több alkalommal emlékeztetett arra, hogy e jogi autonómia nem igazolhatja, hogy az ilyen szövetségeket megillető jogkörök gyakorlása a magánszemélyek azon lehetőségének korlátozásához vezessen, hogy az uniós jog által számukra biztosított, az uniós közrend részét képező jogokra és szabadságokra hivatkozzanak (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i European Superleague Company ítélet, [C-333/21](#), [EU:C:2023:1011](#), [75.](#) pont; 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), [196.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Márpedig e követelmény maga is magában foglalja, hogy e jogok és szabadságok tiszteletben tartása hatékony bírósági felülvizsgálat tárgyát képezhesse, különösen akkor, ha a választottbíráskodás igénybevételét az érintett magánszemélyekkel szemben megkövetelik (lásd

analógia útján: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), 36–39. pont; 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 192. és 193. pont).

96A jelen ügyben a CAS választottbíróági ítéletét olyan választottbíróági mechanizmus alapján hozták meg, amelyet úgy kell tekinteni, hogy azt gyakorlatilag egyoldalúan írták elő az érintett magánszemélyekkel szemben, amint az kitűnik a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információkból és a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból.

97A FIFA alapszabálya 47. cikkének (3) bekezdése és 50. cikkének (1) bekezdése értelmében ugyanis a FIFA fellebbviteli bizottságának határozatai, tágabb értelemben pedig a FIFA és szervei által végső fokon hozott határozatok elleni bármilyen jogorvoslati kérelmet a CAS elé kell terjeszteni. Ezen alapszabály 50. cikkének (4) bekezdése szerint e jogorvoslati kérelemnek nincs felfüggesztő hatálya, még ha a CAS el is rendelheti, hogy ilyen hatálya legyen. Továbbá az említett alapszabály 11., 14. és 15. cikke, valamint 51. cikke értelmében a FIFA-tagsággal rendelkező nemzeti labdarúgó-szövetségeknek egyrészt alá kell vetniük magukat a CAS joghatóságának és határozatainak, másrészt pedig elő kell írniuk saját tagjaikkal vagy a hozzájuk tartozó szervezetekkel, mint például a ligákkal, klubokkal és játékosokkal szemben, hogy alávéssék magukat az esettől függően e joghatóságnak és határozatoknak, illetve a nemzeti szinten létrehozott választottbíróági szervek hatáskörének és határozatainak. Végül ugyanezen alapszabály 51. cikke értelmében a rendes bíróságokhoz benyújtott bármely jogorvoslati és ideiglenes intézkedés iránti kérelem tilos, kivéve ha a FIFA szabályzatai erről kifejezetten rendelkeznek. E fenntartás mellett a CAS és a nemzeti szinten létrehozott választottbíróági szervek hatásköre tehát nem csupán általános és kötelező jellegű, hanem az e rendelkezések által érintett személyek valamennyi kategóriája tekintetében kizárólagos is.

98Ennélfogva pontosítani kell azokat a követelményeket, amelyeknek az ilyen mechanizmus alkalmazásával meghozott választottbíróági ítéletek bírósági felülvizsgálatának meg kell felelnie annak érdekében, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok biztosíthassák a magánszemélyek számára azt a hatékony bírói jogvédelmet, amelyre a Charta 47. cikke értelmében jogosultak, és amelyet a tagállamok az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének megfelelően az uniós jog által szabályozott területeken kötelesek biztosítani.

99Először is, amint azt a jelen ítélet 76. pontja már kiemelte, az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése nem jelenti szükségképpen azt, hogy az Unió területén léteznie kell olyan közvetlen jogorvoslati lehetőségnek – mint például semmissé nyilvánítás iránti keresetnek, ellentmondásnak vagy fellebbezésnek –, amelynek az a célja, hogy lehetővé tegye az érintett magánszemélyek számára az ilyen választottbíróági ítéletek vitatását, ezáltal pedig azt, hogy elérjék e választottbíróági ítéleteknek a hatáskörrel rendelkező bíróság részéről történő hatékony bírósági felülvizsgálatát. Az érintett sportszövetségnek azonban lehetősége van arra, hogy olyan választottbíróági mechanizmust hozzon létre, amely – tekintettel a székhelyére – az Unión belül ilyen közvetlen jogorvoslati lehetőségnek van alávetve.

100Ezzel szemben minden olyan esetben, amikor valamely sportnak az Unió területén gazdasági tevékenységként történő gyakorlásával kapcsolatos jogvita keretében választottbíróági ítéletet hoztak, és ezen ítélettel szemben nem volt biztosítva közvetlen jogorvoslati lehetőség valamely tagállam bírósága előtt, az érintett magánszemélyeknek – amint azt a jelen ítélet 76. pontja is

felidézte – lehetőségük kell, hogy legyen arra, hogy valamely tagállam bármely olyan bírósága előtt, amely bármilyen módon jogosult ilyen választottbírósági ítéletet felülbírálni, járulékos jelleggel kérelemre vagy hivatalból elérjék, hogy e bíróság hatékony felülvizsgálatot folytasson azon kérdésre vonatkozóan, hogy az említett választottbírósági ítélet összeegyeztethető-e az uniós közrend részét képező elvekkel és rendelkezésekkel, amint az a jelen ítélet 85. és 95. pontjából következik. Ha nincs ilyen járulékos felülvizsgálat, vagy ha az nem hatékony, akkor az ezen ítélet 92. és 93. pontjában kiemelt körülményeket figyelembe véve nem létezik olyan jogorvoslati lehetőség, amely lehetővé tenné az érintett magánszemélyek hatékony bírói jogvédelmének biztosítását, ezáltal pedig az érintett tagállam köteles lenne kialakítani ilyen jogorvoslati lehetőséget.

101 Másodszor, abban az esetben, ha az ilyen választottbírósági ítélet – mint a jelen ügyben is – olyan elvek vagy rendelkezések értelmezését vagy alkalmazását foglalja magában, amelyek az Unió közrendjének részét képezik, és amelyek magánszemélyek számára jogokat vagy szabadságokat keletkeztetnek, az ilyen felülvizsgálat elvégzésére hivatott tagállami bíróságoknak lehetőséggel kell rendelkezniük arra, hogy felülvizsgálják ezen elvek vagy rendelkezések értelmezését, továbbá ezen elvek vagy rendelkezések adott ügyre való alkalmazása tekintetében az ezen értelmezéshez fűzött jogkövetkezményeket, valamint azt, hogy az említett értelmezésre tekintettel milyen jogi minősítést alkalmaztak a választottbíróság által megállapított és értékelt tények vonatkozásában, amint ez a jelen ítélet 86. és 95. pontjából is következik.

102 Harmadszor, e bíróságok nem szorítkozhatnak adott esetben annak megállapítására, hogy az ilyen választottbírósági ítélet teljes egészében vagy részben összeegyeztethetetlen az Unió közrendjének részét képező elvekkel vagy rendelkezésekkel.

103 Épp ellenkezőleg, az említett bíróságoknak saját hatásköreiken belül és az alkalmazandó nemzeti rendelkezéseknek megfelelően képesnek kell lenniük arra, hogy levonják az ilyen összeegyeztethetetlenség megállapítása esetén alkalmazandó valamennyi jogkövetkezményt. Ennek hiányában ugyanis az elvégzett bírósági felülvizsgálat nem lenne hatékony, mivel előfordulhatna, hogy e felülvizsgálatot követően továbbra is fennállna ez az összeegyeztethetetlenség.

104 Különösen abban az esetben, ha a versenyszabályok megsértéséről van szó, az érintett magánszemélyeknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy ugyanezen bíróságoktól ne csak a jogsértés megállapítását és az általa nekik okozott kár megtérítését kérjék, hanem az említett jogsértést megvalósító magatartás abbahagyását is (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i International Skating Union kontra Bizottság ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), [200.](#) és [201.](#) pont). Ugyanez vonatkozik az alapszabadságokra is, amennyiben e szabadságokat a sportszövetségek is kötelesek tiszteletben tartani, amikor olyan szabályozásokat fogadnak el vagy alkalmaznak, amelyek közvetlen kihatással vannak e szabadságokra (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i European Superleague Company ítélet, [C-333/21](#), [EU:C:2023:1011](#), [85.](#) és [86.](#) pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

105 Végül negyedszer, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az uniós jog által szabályozott jogvitákban eljáró valamennyi nemzeti bíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie arra, hogy olyan ideiglenes intézkedéseket rendeljen el, amelyek lehetővé teszik az ügy érdekében

meghozandó határozat teljes érvényesülésének biztosítását, ideértve azt az esetet is, amikor e bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt a Bíróság elé, az eljárást pedig a Bíróság válaszára várva felfüggeszti. Ezenkívül az ilyen bíróságnak mellőznie kell az e hatáskörrel ellentétes nemzeti jogszabályok alkalmazását (lásd ebben az értelemben: 1990. június 19-i *Factortame és társai* ítélet, [C-213/89](#), [EU:C:1990:257](#), 21–23. pont; a Bíróság elnökének 2021. február 25-i *Sea Watch* végzése, [C-14/21 és C-15/21](#), [EU:C:2021:149](#), 32. pont).

- 106 Ebből egyrészt az következik, hogy az érintett magánszemélyeknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy bármely olyan nemzeti bíróságtól, amelynek eljárását jogszerűen kezdeményezték abban a kérdésben, hogy valamely választottbírósági ítélet összeegyeztethető-e az Unió közrendjének részét képező elvekkel és rendelkezésekkel, kérhessék, hogy az ügy érdemében meghozandó határozat meghozataláig ideiglenes intézkedéseket rendeljen el e magánszemélyek vonatkozásában (lásd ebben az értelemben: 2023. december 21-i *International Skating Union kontra Bizottság* ítélet, [C-124/21 P](#), [EU:C:2023:1012](#), 201. pont). Általánosabb jelleggel, biztosítani kell annak lehetőségét, hogy ilyen ideiglenes intézkedéseket kérhessenek bármely olyan nemzeti bíróságtól, amely hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az alapeljárás alapjául szolgálóhoz hasonló semmissé nyilvánítás, kötelezések elrendelése és kártérítés iránti kérelem keretében vagy bármely más nemzeti bírósági eljárás keretében határozzon arról a kérdésről, hogy egy nemzetközi vagy nemzeti sportszövetségtől vagy olyan választottbírósági szervtől származó aktus, intézkedés vagy magatartás, amelynek hatáskörét az ilyen szövetség gyakorlatilag egyoldalúan előírja a magánszemélyekkel szemben, összeegyeztethető-e ezekkel az elvekkel és rendelkezésekkel, anélkül hogy meg kellene várni, hogy e kérdésben érdemi határozat szülessen. Ilyen lehetőség hiányában ugyanis az ilyen határozat teljes érvényesülése nem lenne biztosítható.
- 107 Másrészt, az ilyen kérdés elbírálására hatáskörrel rendelkező valamennyi nemzeti bíróságnak mellőznie kell a valamely tagállamtól, vagy még inkább valamely sportszövetségtől származó minden olyan szabály alkalmazását, amely megtiltja az érintett magánszemélyeknek, hogy e bíróságoktól ilyen ideiglenes intézkedések elrendelését kérjék, vagy amely más módon megakadályozza, hogy a bíróság e magánszemélyek vonatkozásában ilyen intézkedéseket rendelhessen el.
- 108 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a CAS választottbírósági ítélete olyan jogvitára vonatkozik, amelynek tárgyát a FIFA által olyan szerződések címén kiszabott fegyelmi szankciók képezik, amelyek egy Belgiumban székhellyel rendelkező labdarúgóklub és egy Máltán székhellyel rendelkező olyan vállalkozás között jöttek létre, amelynek gazdasági tevékenységét az képezi, hogy európai labdarúgókluboknak pénzügyi támogatást nyújtson. E választottbírósági ítéletet a FIFA által elfogadott szabályozás által létrehozott választottbírósági mechanizmus keretében hozták, amely szabályozás előírja, hogy az ilyen választottbírósági ítélet valamely harmadik állam bírósága előtt semmissé nyilvánítás iránti kereset tárgyát képezheti. Olyan választottbírósági ítéletről van tehát szó, amelynek tekintetében az érintett magánszemélyek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a valamely tagállami bíróság előtti közvetlen jogorvoslati lehetőség hiányában járulékos jelleggel elérhessék bármely olyan tagállami bíróság előtt, amely – szükség esetén a Bíróság által az EUMSZ 267. cikk alapján nyújtott segítség mellett – jogosult ilyen választottbírósági ítéletet felülbírálni, hogy hatékonyan felülvizsgálja az uniós közrend részét képező elvek és rendelkezések tiszteletben tartását.

- 109Egyébiránt, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt megállapításokból következik, a kérdést előterjesztő bíróság kérdéseinek tárgyát képező nemzeti rendelkezések és szabályok – általános és határozatlan megfogalmazásban – a felek közötti jogviszonyokban ítélt dolog jelleggel, harmadik személyek vonatkozásában pedig bizonyító erővel ruházzák fel a jogerős választottbírósági ítéleteket, az érintett tagállam egész területén. E rendelkezéseket és szabályokat mint ilyeneket alkalmazták a CAS választottbírósági ítéletére abban az ítéletben, amely a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő felülvizsgálati kérelem tárgyát képezi.
- 110Így ezen alkalmazás egyrészt azzal a hatással jár, hogy az ilyen választottbírósági ítéletet ítélt dolog jelleggel ruházza fel az azon felek közötti jogviszonyokban, akik részt vettek abban a jogvitában, amelyben e választottbírósági ítéletet meghozták.
- 111Márpedig az említett alkalmazás azt a felet, akivel szemben a másik fél a szóban forgó választottbírósági ítéletet később érvényesíteni próbálja, az érintett tagállam valamely bírósága előtt folyamatban lévő jogvitában megfosztja attól a lehetőségtől, hogy kérelemre vagy hivatalból elérhesse, hogy e bíróság hatékonyan felülvizsgálja azt a kérdést, hogy e választottbírósági ítélet összeegyeztethető-e az uniós közrend részét képező elvekkel és rendelkezésekkel.
- 112Másképpen, ugyanezen alkalmazás azzal a hatással jár, hogy az ilyen választottbírósági ítéletnek bizonyító erőt tulajdonít az e választottbírósági ítélet meghozatalának alapjául szolgáló jogvitában részt vevő felek és az e jogvitában részt nem vevő harmadik személyek közötti viszonyokban.
- 113Kétségtelen, hogy – amint azt mind a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban, mind pedig a főtanácsnok az indítványának 134. pontjában kiemelte – e bizonyító erő olyan vélelemnek minősül, amelyet az érintett tagállam bírósága előtt folyamatban lévő jogvitában megdönthet az a fél, akivel szemben a szóban forgó választottbírósági ítéletet később az említett jogvitán kívül álló harmadik személy érvényesíteni próbálja.
- 114Ugyanakkor e határozatból az is kitűnik, hogy az, hogy a szóban forgó választottbírósági ítéletnek ilyen bizonyító erőt tulajdonítanak, egyikét képezi azoknak a következményeknek, amelyeket a nemzeti jog az ítélt dolognak tulajdonít annak érdekében, hogy e választottbírósági ítélet harmadik személyekkel szemben érvényesíthető legyen. E bizonyító erőt tehát anélkül tulajdonítják az említett választottbírósági ítéletnek – ugyanúgy, mint az ítélt dolog jellegét, amelynek e bizonyító erő a velejáróját képezi, és amelyhez e bizonyító erő közvetlenül és elválaszthatatlanul kapcsolódik –, hogy közben valamely tagállami bíróság bármiféle felülvizsgálatot végezne e választottbírósági ítélet uniós közrenddel való összeegyeztethetőségét illetően.
- 115Márpedig az uniós közrend tiszteletben tartásának ellenőrzésére vonatkozó követelmény szükséges ahhoz, hogy az érintett jogalany gyakorolhassa a hatékony jogorvoslathoz való jogát, és részesülhessen abban a hatékony bírói jogvédelemben, amelyet a Charta 47. cikkének és az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének megfelelően adott esetben hivatalból is biztosítani kell számára, függetlenül attól, hogy ki kíván vele szemben olyan választottbírósági ítéletet érvényesíteni, mint amelyről az alapügyben szó van.
- 116Végül meg kell jegyezni, hogy a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt egyezmény (az Egyesült Nemzetek Szerződéseinek Tára, 330. kötet, 3. o.; kihirdette: az évi 25. törvényerejű rendelet), amely nem köti az Uniót, viszont amelynek az összes tagállam, egyébként pedig a Svájci Államszövetség is

részese, szintén rendelkezik a választottbíróági határozatoknak a közrend tiszteletben tartásával kapcsolatos bírósági felülvizsgálatáról.

117Mint azt ugyanis lényegében felidézte többek között a belga, a francia, a litván és a holland kormány, valamint a Bizottság, ezen egyezményből az következik, hogy jóllehet az egyezményben részes valamennyi államnak el kell ismernie az olyan megállapodás alapján hozott külföldi választottbíróági határozatok létezését és kötelező erejét, amelynek értelmében természetes vagy jogi személyek kötelezettséget vállaltak arra, hogy választottbíróság elé terjesszék a valamely meghatározott jogviszony tárgyában közöttük esetlegesen felmerülő összes jogvitát vagy azok egy részét, e kötelezettség együtt jár az ilyen állam azon kötelezettségével, hogy biztosítsa az érintett személyek számára annak lehetőségét, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok előtt elérhessék, hogy e bíróságok akár kérelemre, akár pedig hivatalból felülvizsgálják e választottbíróági ítéleteknek az adott állam közrendjével való összeegyeztethetőségét. Ami a tagállamokat illeti, ez utóbbi kötelezettség maga is együtt jár azzal a kötelezettséggel, amely szerint biztosítani kell e személyek számára, hogy elérhessék az említett választottbíróági ítéletek uniós közrenddel való összeegyeztethetőségének felülvizsgálatát (lásd ebben az értelemben: 1999. június 1-jei Eco Swiss ítélet, [C-126/97](#), [EU:C:1999:269](#), [37.](#) pont).

118Végül emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Charta 47. cikke önmagában elegendő, és azt nem kell uniós vagy nemzeti jogi rendelkezésekkel pontosítani ahhoz, hogy önmagában hivatkozható jogot biztosítson a magánszemélyek számára (2018. április 17-iEgenberger ítélet, [C-414/16](#), [EU:C:2018:257](#), [78.](#) pont; 2019. július 29-iTorubarov ítélet, [C-556/17](#), [EU:C:2019:626](#), [56.](#) pont; 2025. január 28-iASG ítélet, [C-253/23](#), [EU:C:2025:40](#), [89.](#) pont).

119A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából az is következik, hogy mivel az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése egyrészt világosan és pontosan van megfogalmazva, másrészt pedig semmilyen feltételhez nem kötött, az közvetlen hatállyal rendelkezik (2021. május 18-iAsociația Forumul Judecătorilor din România és társai ítélet, [C-83/19](#), [C-127/19](#), [C-195/19](#), [C-291/19](#), [C-355/19](#) és [C-397/19](#), [EU:C:2021:393](#), [250.](#) pont; 2022. február 22-iRS [Alkotmánybíróági ítéletek hatása] ítélet, [C-430/21](#), [EU:C:2022:99](#), [58.](#) pont; 2025. március 6-iD. K. [Bíró ügyeinek elvétele] ítélet, [C-647/21](#) és [C-648/21](#), [EU:C:2025:143](#), [90.](#) pont).

120Ebből következik, hogy abban az esetben, ha az adott jogvitára alkalmazandó nemzeti rendelkezések esetlegesen akadályozzák az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése második albekezdésének teljes érvényesülését, a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságnak – amennyiben nem tudja e nemzeti rendelkezéseket az uniós joggal összhangban értelmezni – azok alkalmazását saját hatáskörénél fogva mellőznie kell. Az a jogkör ugyanis, hogy már az uniós jog alkalmazásának időpontjában minden szükséges lépést megtehessen az e jog közvetlen hatályú normáinak teljes érvényesülését esetlegesen akadályozó nemzeti rendelkezés vagy gyakorlat alkalmazásának mellőzése érdekében, szerves részét képezi az uniós bíróság azon feladatának, amely az uniós jog normáit a hatáskörének keretein belül alkalmazni hivatott nemzeti bíróságot terheli (lásd ebben az értelemben: 2022. február 22-iRS [Alkotmánybíróági ítéletek hatása] ítélet, [C-430/21](#), [EU:C:2022:99](#), [59.](#) és [62.](#) pont, valamint a hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

121E kötelezettség tehát többek között abban az esetben áll fenn, ha az alkalmazandó nemzeti rendelkezések megakadályozzák a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot abban, hogy járulékos jelleggel ténylegesen felülvizsgálja azt a kérdést, hogy az Unió területén gazdasági tevékenységként végzett sporttal kapcsolatos jogvita keretében a CAS által hozott választottbírói ítélet összeegyeztethető-e az Unió közrendjének részét képező elvekkel és rendelkezésekkel.

122Ennélfogva az említett kötelezettség fennáll különösen olyan nemzeti rendelkezések és szabályok esetén, amelyek az ilyen választottbírói ítéletet egyrészt a felek közötti jogviszonyokban ítélt dolog jelleggel, másrészt pedig a felek és harmadik személyek közötti jogviszonyokban bizonyító erővel ruházzák fel, anélkül hogy e választottbírói ítéletet előzetesen olyan felülvizsgálatnak vetették volna alá, amely lehetővé tette volna az érintett tagállam valamely bírósága számára annak hatékony vizsgálatát, hogy e választottbírói ítélet összeegyeztethető-e az Unió közrendjének részét képező elvekkel és rendelkezésekkel. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy ilyen összefüggésben már önmagában az sérti az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében és a Charta 47. cikkében előírt hatékony bírói jogvédelem követelményét, hogy az említett választottbírói ítéletnek ilyen ítélt dolog jelleget, következésképpen pedig ilyen bizonyító erőt tulajdonítanak.

123Az ilyen helyzet ugyanis alapvetően különbözik a Bíróságnak a jelen ítélet 55. pontjában hivatkozott ítélezési gyakorlatában említett azon helyzettől, amelyben azt, hogy ítélt dolog jelleggel ruháznak fel egy olyan bírósági határozatot vagy választottbírói ítéletet, amely e rendelkezésekkel összhangban hatékony bírósági felülvizsgálat tárgyát képezhet, azon az alapon kérdőjelezi meg, hogy akadályát képezi annak, hogy megállapítást nyerjen és szankcionálható legyen az uniós jog valamely más rendelkezésének vagy elvének megsértése, ezáltal pedig figyelmen kívül hagy egy olyan korlátot, amelyet az uniós jog tényleges érvényesülésének elve az ítélt dolog jelleggel mint a tagállamok eljárási autonómiája elvének kifejeződésével szemben támaszt.

124A jelen ügyben ebből az következik, hogy azokat a nemzeti rendelkezéseket és szabályokat, amelyekre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság a kérdéseit megfogalmazta, figyelmen kívül kell hagyni, kivéve ha e rendelkezéseket és szabályokat – adott esetben a nemzeti jog más rendelkezéseivel együttesen – lehetséges akként értelmezni, hogy azok nem alkalmazandók az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló választottbírói ítélet esetén, aminek eldöntése egyedül a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

125A fenti megfontolások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az EUMSZ 267. cikkel és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdését akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, hogy

–a CAS valamely választottbírói ítéletét egy tagállam területén ítélt dologként ismerjék el az azon jogvitában részt vevő felek közötti jogviszonyokban, amelynek keretében e választottbírói ítéletet meghozták, abban az esetben, ha e jogvita valamely sportnak az Unió területén gazdasági tevékenységként történő gyakorlásához kapcsolódik, az említett választottbírói ítéletnek az uniós közrend részét képező elvekkel és rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségére vonatkozóan pedig előzetesen nem folytatott hatékony vizsgálatot e

tagállam olyan bírósága, amely jogosult előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz fordulni;

–ezen ítélt dolog következtében az ilyen választottbíróági ítéletnek ugyanezen tagállam területén, az említett jogvitában részt vevő felek és a harmadik személyek közötti jogviszonyokban bizonyító erőt tulajdonítsanak.

A költségekről

126 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdését az EUMSZ 267. cikkel és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, hogy

–a Sport Választottbíróóság (CAS) valamely választottbíróági ítéletét egy tagállam területén ítélt dologként ismerjék el az azon jogvitában részt vevő felek közötti jogviszonyokban, amelynek keretében e választottbíróági ítéletet meghozták, abban az esetben, ha e jogvita valamely sportnak az Európai Unió területén gazdasági tevékenységként történő gyakorlásához kapcsolódik, az említett választottbíróági ítéletnek az uniós közrend részét képező elvekkel és rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségére vonatkozóan pedig előzetesen nem folytatott hatékony vizsgálatot e tagállam olyan bírósága, amely jogosult előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz fordulni;

–ezen ítélt dolog következtében az ilyen választottbíróági ítéletnek ugyanezen tagállam területén, az említett jogvitában részt vevő felek és a harmadik személyek közötti jogviszonyokban bizonyító erőt tulajdonítsanak.

Aláírások

(*1) Az eljárás nyelve: francia.

Bulletin – A Kereskedelmi Választottbíróság online folyóirata

Felhívás Szerzőknek

A Bulletin – a Kereskedelmi Választottbíróság online folyóirata – 2024. évben azzal a céllal indult útjára, hogy digitális korunkban szorosabb kapcsolatot alakítson ki a választottbíráskodás felhasználói – egyrészt a hazai és külföldi vállalkozások, másrészt a választottbíráskodással foglalkozó elméleti, illetve gyakorló szakemberek – között.

A Bulletin Szerkesztőbizottsága folyamatosan várja a választottbíráskodás iránt elkötelezett, e jogintézmény hazai fejlődéséért és népszerűsítéséért tenni akaró szerzők tanulmányait, cikkeit és egyéb írásait – magyar és angol nyelven – az alábbi rovatokba.

Tanulmányok

A Tanulmányok rovat célja a tudományos igényességgel megírt, hosszabb terjedelmű kéziratok közzététele. A Tanulmányok rovatba küldött kéziratok optimális terjedelme 1 szerzői ív (40.000 leütés), melytől +/- 50%-os mértékű eltérés megengedett.

Joggyakorlat

A Joggyakorlat rovat a választottbíráskodással kapcsolatos hazai-, illetve külföldi jogalkotás, valamint nemzetközi és hazai bírói, választottbírói fórumok által hozott fontosabb döntések bemutatására kíván lehetőséget nyújtani. A Joggyakorlat rovatba küldött kéziratok optimális terjedelme 0,5 szerzői ív (20.000 leütés).

Szemle

A Szemle rovat magyar és idegen nyelvű, választottbíráskodással foglalkozó könyvekről, egyéb kiadványokról készített ismertetések, recenziók közzétételére, valamint aktuális hazai és külföldi rendezvények, konferenciák bemutatását célozza. A rovatba szánt kéziratok optimális terjedelme 0,5 szerzői ív (20.000 leütés).

Formai követelmények

Kérjük szerzőinket, hogy – a Szerkesztőbizottság munkájának megkönnyítése érdekében – közlésre szánt kézírataikat az alábbi linken található formai követelmények betartásával küldjék meg a vb@mkik.hu címre.

A kéziratokat az alábbi e-mail címre várjuk: a vb@mkik.hu címre.

A Szerkesztőbizottság